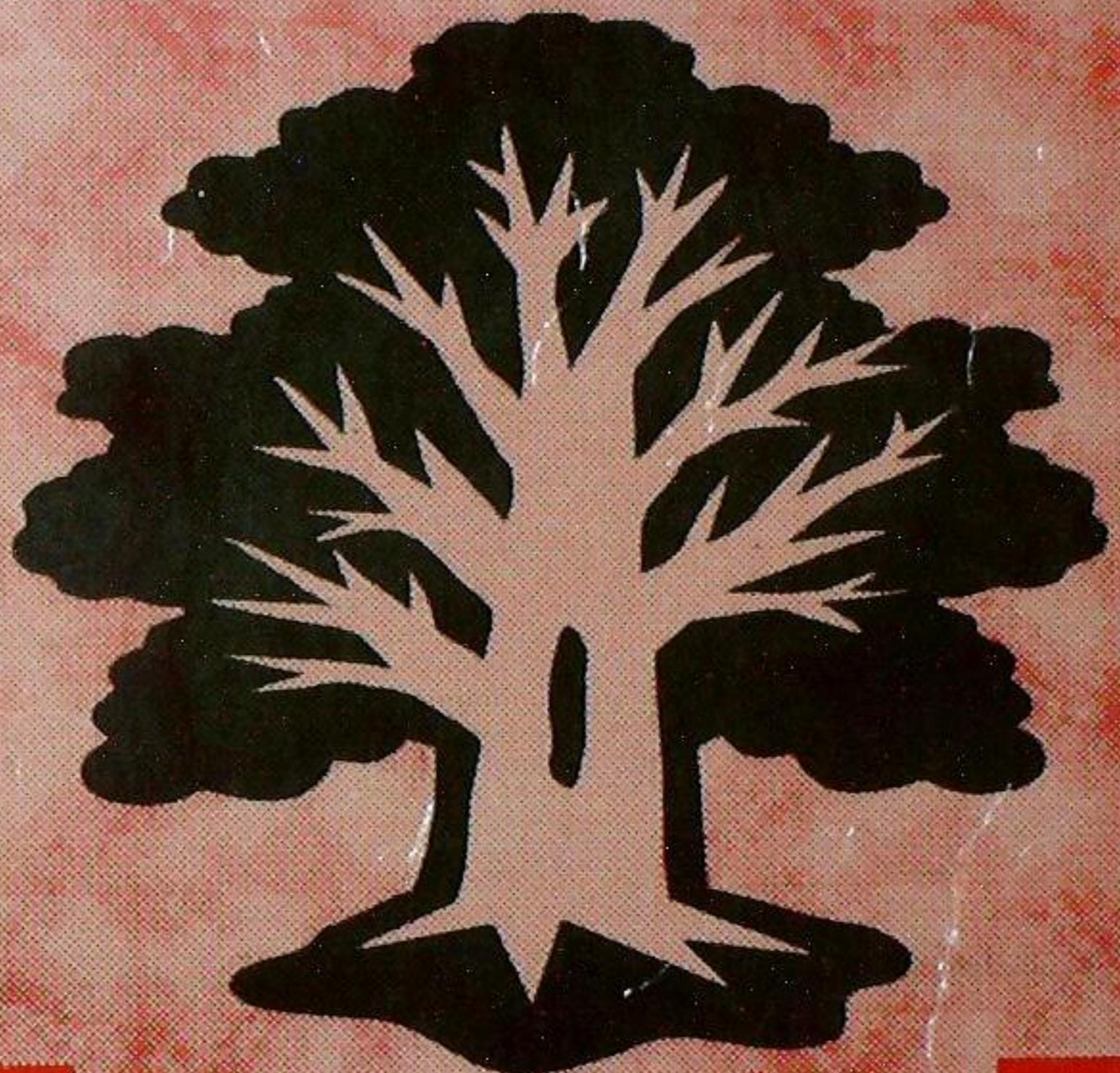

ಆಯುಫೇದೀಯ
ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದಾಸ

KLE UNIVERSITY
BMKAM LIBRARY

05455 LB:4:3 N99

ಪ್ರಕಾಶವೆ

Ayurved College Library
Shahapur-Belgaum
No. 5455

ಅಯುವ್ರೇದೀಯ

No.

Date

ಖಾದಿ ವ್ಯವಚೈದ ನಿದಾನ

(Differential Diagnosis of Ayurvedic Diseases)

ಲೇಖಕರು

ಡಾ॥ ಕೆ. ಜಿ. ಹರೇಮತ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು

ಸಂದಗಿ ಶ್ರೀ ಶಾಂತವಿರೇಶ್ವರ ಅಯುವ್ರೇದ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್, ಹಾವೇರಿ.
(ಮಾಡಿ) ಸದಸ್ಯರು, ಕನಾಟಕ ಅಯುವ್ರೇದ ಮಹತ್ಯಾಂಶನಿ ವ್ಯಾಧಿಮಂಡಳಿ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ. ಎಸ್. ಕೆ. ಹರೇಮತ

M. D. (Ayu.) ಡಾಮನಗರ

ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಬಿ. ಎಸ್. ಕೆ. ಅಯುವ್ರೇದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಶಹಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

Ayurved C
Shahapur Belgaum
ಕಲ್ತೈಶ್ವರ ಪ್ರಕಾಶನ

No.

* ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಭಾವತಿ ಕೆ. ಹರೇಶ್‌ಮರೆ
ಕಲ್ಯಾಂಶರ ಪ್ರಕಾಶನ,
ಹುಲಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಕಾಲನಿ, ತಹಾಪೂರ,
ಬೆಳಗಾವಿ - 590 003.

* ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ
1999 ದಿಪಾವಳಿ ಪಾಡ್ಯ

(C) ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಲೇಖಕರ ಸ್ವಾಧೀನ

* ಬೆಲೆ : ರೂ. 65/-

Ayurved College Library
Shahapur, Belgaum-

No. SH55

Date.....

* ಮುದ್ರಕರು :

ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ
ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಿಯಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್
ಬಸವೇಶ್ವರ ಸರ್ಕಾರ, ಖಾಸಭಾಗ,
ಬೆಳಗಾವಿ - 590 004.

ಪ್ರೋನ್ ನಂ. : 426226

Ayurved College Library

Shahapur, Belgaum-

No

Date.....

ಅರ್ಪಣೆ

ಶ್ರೀಮನ್ ನಿರಂಜನ ಜಗದ್ಮರು
ಡಾ॥ ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಮಹಾಸಾಮಿಗಳವರು,
ಸಂಸ್ಥಾನಮರ, ದಂಬಳ-ಗದಗ.

ಮುನ್ನಡಿ

ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯಾಪಕೀಯ ನಿದಾನ ಒಂದು ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗ ಇದನ್ನು Differential Diagnosis of Ayurvedic Diseases ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೆ ಪಳಗಿದ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಕ ಹತ್ತಾರು ವರ್ಣಗಳವರೆಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರಬೇಕು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೇ ದೂರೆಯವದು ಕರಿಣ ಅಂಥದರಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೇ ಇರುವದು ಅತಿ ವಿರಳ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಂಥ ಅತಿ ವಿರಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಕೆ. ಜಿ. ಹಿರೇಮರರು. ಕೇವಲ ಅಂಥವರೇ ಇಂಥ ಕರಿಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವರು. ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ಹಿರೇಮರರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಭೇಟಿಯಾಗಲಿ, ಕಾಣಲಿ ಅವರು ಮಾತನಾಡುವ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಅವರ ತೊಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪುಸ್ತಕ, ವಾತಾವರಣ ಮುಂತಾದವು. ಅವರು ಎಂದೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಆಸ್ತಿವಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಚಚಿಸಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದನ್ನೇ ಕಳಿದು ಬಹಳ ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದು ಬದುಕಿದವರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ರಮ್ಮಾ ಅನುಕೂಲ ಬದಗಿಸಿದವರು.

ಹಿರೇಮರರ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖಿವೆಂದರೆ ಅವರು ಗ್ರಂಥಕರ್ತಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದು. ಈಗಳೇ ಅವರು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ವೇದ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟಿರುವು. ಅವರು ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಹಲವಾರು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಸದಾಕಾಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಹವಣಕೆ ಅವರದು. ಆದರೆ ಘಲವೇ ಈ ಪುಸ್ತಕ. ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಹೊಸ ಹಾಗು ವಿಶ್ವ ಹೊಡುಗೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅವರು ನೂರಾರು ರೋಗಗಳನ್ನು ಚಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ರೋಗದ ಹೆಸರು ಅದರ ಅರ್ಥ, ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ನಂತರ ಅಂಥದೇ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇತರ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಹೊಡುವರು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ರೋಗಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷಣಾಗಿ ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಒಂದೇ ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವದು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಚಚಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವ್ಯಾಧಿಗಳ ವ್ಯಾಪಕೀಯ ನಿದಾನವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದಿರುವರು. ಹತ್ತಾರು ಕಡೆಗೆ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಟಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಡುವ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗುವದು. ಒಂದು ರೋಗದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ರೋಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಕೀಯ ನಿದಾನವನ್ನು ಬರುತ್ತಿರುವ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು.

ಪುಸ್ತಕ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಸಹಾಯ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಸರಿ ಅಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕವು ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ವ್ಯಾಪಕ ಲಲ್ಲಿಗೂ ರೋಗ ನಿದಾನವು ವರ್ದಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು. ಪದವಿಪಡೆದ ನಂತರ ಒಮ್ಮೆಲೇ ವ್ಯಾಪಕ ಪರಿಣತರು ಆಗಲು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಹಣಿಗೂ ತೊಂದರೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಂಥವರಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಗ್ರಂಥ ಹಿರಿಯ ಸ್ವೇಷಿತನಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಇಂಥದೊಂದು ಗ್ರಂಥ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರುವು ಎನಿಸುವದು. ಕಾರಣ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಪಕಿಗೆ ಇದೊಂದು ಹೊಸಹಾದಿ. ಅಂಥವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಗ್ರಂಥ ಮಾಡಲೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪವಿಲ್ಲ.

ಕೆ.ಜಿ. ಹಿರೇಮರರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಉಪಯುಕ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳು ರೂಪಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಾರ್ಡಿಸುವೆ. ಇಂಥ ಪರಿಣತ ವ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡಚೌಳಿಂದು ಕಾಣಬೇಕೆ ಎಂದು ಹಾರ್ಡಿಸುವೆ. ಇಂಥ ಪರಿಣತ ವ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡಚೌಳಿಂದು ಕಾಣಬೇಕೆ.

ಮುನ್ನಡಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಡಲು ಒಂದು ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಜಿಸುತ್ತು ಈ ಬರಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ. ಸ. ಡಿ. ನಾಗಲೋರಿಮರ
ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ, ಮುಖ್ಯ.

ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಡಾ॥ ಕೆ. ಜಿ. ಹಿರೇಮರ ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯಾಪಕೀಯ ನಿದಾನ ಗ್ರಂಥ ನೋಡಿ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೋಡಿ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಮ್ಮಗಳಿಂದಿಲ್ಲ. ಕಿಷ್ವವಾದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವು ಇದೇ ಪ್ರಪಂಚಮವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಮ್ಮಗಳಿಂದಿಲ್ಲ. ನಿದಾನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮನಮುಖಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರೋಗಗಳ ಸಾಮ್ಮಾನಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೀಜದ ರೋಗಗಳ ಸಾಮ್ಮಾನಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೀಜದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಡುವ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಾನ್ ಧನ್ಯಂತರಿಯ ಡಾ. ಕೆ. ಹಿರೇಮರರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚನ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಭಗವಾನ್ ಧನ್ಯಂತರಿಯ ಡಾ. ಕೆ. ಹಿರೇಮರರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚನ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಸೇವೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿ ಎಂದು ಹಾಫ್‌ನೇ.

ಡಾ॥ ಎಸ್. ಎಮ್. ಅಂಗಡಿ
ನಿರ್ದೇಶಕರು,

ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪಕ ಪದ್ಧತಿಗಳು
ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋತ್ಪನ್ನ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ
ಧನ್ಯಂತರಿ ರಸ್ತೆ ಬೆಂಗಳೂರು.

ಲೇಖಕರ ನುಡಿ

ರಾಗಾದಿರೋಗಾನ ಸತತಾನುಷಕಾನಶೋಷ ಕಾಯ ಪ್ರಸೃತಾ ಶೋಷಾನಾ।

ಆತ್ಸುಕ್ಯ ಮोಹಾರತಿದಾನ ಜघಾನ್ ಯೋಽಪೂರ್ವ ವೈಧಾಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತಸ್ಮೀ॥ (ಅ.ಹ.)

ಸರ್ಕಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಲ್ಲಾ ಸದಾಹಾಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು, ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ, ಕಾಮಚೋರಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಗಳನ್ನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸುವಂತಹ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ನಿಷಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಾಧನಿಗೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ನಂಮಾಸ್ಯಾರಗಳು.

ಪ್ರಾಚೀನತಮ ವ್ಯಾಧಕ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಇಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ವ್ಯಾಧರು ರೋಗದ ಸಮ್ಮಾಕ್ಷಣ ಹೊಂದುವದು ಆತ್ಮ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ವ್ಯಾಧರು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಗುಣಸಂಪನ್ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿರುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಸ್ವರ್ವತ್ವರೂಪ ಶಿಯಾ!

ಯಸ್ಯತ ಪಡಾಗುಣಾಸ್ಯಾ ನ ಸಾಧ್ಯಮತಿವರ್ತತೆ॥ ಚ. ಸೂ. 8/21

ವಿಜ್ಞಾನ (Knowledge), ವಿಶ್ಲೇಷ (Reasoning), ವಿಜ್ಞಾನ (Scientific Method), ಸ್ಮರಿ (Memory), ತತ್ತ್ವರೂಪ (Repeated observation and experiments), ಶಿಯಾ (Practical application) ಈ ಆರು ಗುಣಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿ ಇರುವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆಯುವ್ಯೇದೀಯ ವ್ಯಾಪಕ್ಯೇದಕ ನಿದಾನ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗದ ಫಲವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಿದಾನ ವಿಷಯವು ಒಂದು ಕ್ಷಿಪ್ರಕರ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ಕೋನಗಳಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅದು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಿದಾನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ, ಮನಮುಖ್ಯವಂತೆ ತಿಳಿಸಲು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಯುವ್ಯೇದ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಆತ್ಮ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳು ಕೂಡಾ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ಇಂಥಕೆ ಒಂದು ತಾತ್ಕಾರ್ಥ ಮನೋಭಾವನೆ ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಆಯುವ್ಯೇದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸುಧಾರಿತ ಆವೃತ್ತಿ ಇಡ್ಡಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ವ್ಯಾಧಕೀಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರೋಗಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ಹೊಡದೇ ರೋಗದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಕಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಆಗಬೇಕಿಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸದುದ್ದೇಶವನ್ನಾಬ್ದಿಯಾಂದು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆಯುವ್ಯೇದದ ಸರ್ವ ಹಿತ್ಯಾಂಗಗಳು ಇದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಶ್ರಮ ಪರಿಹಾರಣಾಗುವದೆಂಬ ಭಾವನೆ ನನ್ನದಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮುನ್ಮೂಡಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾ|| ಎಸ್. ಜಿ. ನಾಗಪ್ರೋಚೆಮರ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದಾ|| ಜಿ. ಆಯ್. ಹೊಂಚಾಳಮರ ಮತ್ತು ಇದ್ದಾ|| ಬಿ.ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ ಬಿ.ಎ.ಎಮ್.ಎಸ್. ಇವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಮಹಿಳಾ ಶಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರಸಾದ ಮಾಲಕರಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಯ. ಎಸ್. ಕುಂಟಿಯವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಈ. ಸುಲೋಚನಾ ಎಸ್. ಭಜ್ಞಿಂಗರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ವ್ಯಾಧಿವಚ್ಚೇದ ನಿದಾನ ಗ್ರಂಥವು ವ್ಯಾಧರು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮರೂಪ, ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೆಂಬ ಭರವಸೆ ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಸರ್ವೇತಿ ಸುಖಿನಃ ಸತ್ಯಃ ಸರ್ವೇಸಂತು ನಿರಾಮಯಃ।
ಸರ್ವೇ ಭದ್ರಾಣಿ ಪಶಯಂತು ಮಾ ಕಶಿಚಿದದ್ರುಖಭಾಪ್ನುಯಾತ್॥

● ● ●

ಮನೀಂವ್ಯಾಧಿಗಳು

ಮನ ನರಕ್ತಿ :- ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಬೋಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿದಕ್ಕೆ ಮನವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

(ಅತ್ಯನೇಪದಿ, ಸಕರ್ಮಕ ಅನಿರ್ಧಾತು)

ಲ್ಕ್ಷಣ ಮನಸ್ಸಿಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಭಾವೋಭಾವ ಪಚ (ಒ. ಶಾ)

ವ್ಯಾಖ್ಯಾ :- ಸುಖಾದ ಉಪಲಭಿ ಸಾಧನಮ್ ಮನಃ

ತಚ್ಚ ಪ್ರತಿ ಅತ್ಯನಿಯತತ್ವಾತ ಅನಂತಂ ಪರಿಸಾಮ ರೂಪಂ ಚ ನಿತ್ಯಂ ॥

(ತರ್ಕ ಸಂ.)

1. ಮನೋವ್ಯಾಧಿಗಳು	1
2. ವಾತ ರೋಗಗಳು	15
3. ಜ್ಯಾರ ವ್ಯಾಧಿಗಳು	31
4. ಮಹಾಸ್ಯಾಗತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು	48
5. ಉದರ ವೃದ್ಧಿಷ್ವಪಚ್ಚೀದ ನಿದಾನ	63
6. ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಕೃಸನ ರೋಗಗಳು	73
7. ರಸ ಮತ್ತು ರಕ್ತಗತ ರೋಗಗಳು	82
8. ಮೂತ್ರ, ತ್ವಾ ಮತ್ತು ಲ್ಯಂಗಿಕ ರೋಗಗಳು	89
9. ಅಬ್ಯಾದ ರೋಗಗಳು	100
10. ಅಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಧಿರೋಗಗಳು	102
11. ಸಂತಪ್ರಣ-ಅಪತಸಪಥಣ ವ್ಯಾಧಿ	106
12. ಉತ್ಪಾದಕ - ಅಂತರ ಏದ್ರದಿ	108
13. ಶೀತಹಿತ - ಉದರದ ಕೋಶ	108
14. ಶುಷ್ಕ ಕೋಧ-ಅದರ್ಥ ಕೋಧ	109
15. ಶೈವಾಲಿ	110
16. ಗಂಡಮಾಲು - ಅಪಚಿ	114

ಸುಖ, ದುಃಖಗಳ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧನವೇ ಮನವಾಗಿದೆ. ಸುಖ, ದುಃಖಗಳ ಭೋಗಪ್ರಪ್ತಿಯ ಯಾವ ಒಂದು ಸಾಧನ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಮನವೆನ್ನಲಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಾತ್ಮದ ಸಂಗಡ ಪಿಯಮಿತವಾಗಿ ಇರುವದರಿಂದ (ಅತ್ಯದಂತ), ಅನಂತ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಥವಾ ಪರಮಾಣು ರೂಪವಾಗಿ ಇರುವದು. ಮನವು ಅನುಪರಿಮಾಣ ಅನಂತ ಇರುವದು. (ಚರಕ).

ಮನದ ಸಾಫ ಮತ್ತು ಸಂಚಾರ :

ಬುದ್ಧೇನ್ರವಾಸಂ ಹೃದಯಂ (ಚ). ಹೃದಯವು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಾಫವಿರುವದು. ಹೃದಯದ ಸಾಫ ಎರಡು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಒಂದು ರಸ-ರಕ್ತಾಭಿಸರಣ ಮಾಡುವ ಉರಳಾಫದಲ್ಲಿಯ ಹೃದಯ, ಮತ್ತೊಂದು ಚೇತನಾಸಾಫವುಳ್ಳ ಮಸಿಷ್ಟ ಹೃದಯ. ಚರಕರು ಮನದ ಸಾಫ ಹೃದಯ, ಮತ್ತೊಂದು ಚೇತನಾಸಾಫವುಳ್ಳ ಮಸಿಷ್ಟ ಹೃದಯ. ಚರಕರು ಮನದ ಹೃದಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಮಸಿಷ್ಟದ ಚೇತನಾಸಾಫ ಹೃದಯ ಇದು ಮನದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಫವಾಗಿದೆ.

ಮನದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಶರೀರಸ್ಥ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ ಅವಕ್ಷಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣದ ವಹನ ಧರ್ಮನಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗುವದು. ಸುಶ್ವತರಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮನಿಗಳ ಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಣದ ಮೂಲಕ ಮನದ ವಹನ ಆಗುವದು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮನಸ್ಸ ಸ್ವತಃ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಸರ್ವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವದು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಮನ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧ ಅವಕ್ಷಬೇಕು ಎಂಬ ಮತವು ಅಧಿಕ ಗ್ರಂಥಾಗಿದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಪ್ರಾಣಗಳ ಸಂಬಂಧ ಅವಕ್ಷಬೇಕು ಎಂಬ ಮತವು ಅಧಿಕ ಗ್ರಂಥಾಗಿದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಮನದ ನಿರೋಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣ ನಿರೋಧವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮನಸ್ಸ ಅತಿಂದ್ರಿಯಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತವೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು.

ಮನದ ಗುಣ :-

'ಸತ್ಯ' ಮನದ ಗುಣವಿರುವದು 'ರಜ' ಮತ್ತು 'ತಮ'ಗಳು ಮನದ ದೋಷಗಳಾಗಿವೆ. 'ಸತ್ಯ' ಮನದ ಗುಣವಿರುವದು 'ರಜ' ಮತ್ತು 'ತಮ'ಗಳು ಮನದ ಗುಣವಿರುವದು 'ರಜ-ತಮಗಳ ಪ್ರಭುತ್ವ ಉಂಟಾದಾಗ ಧೀ, ಧೃತಿ, ಸ್ವಾತಿ ಮನದ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ರಜ-ತಮಗಳ ಪ್ರಭುತ್ವ ಉಂಟಾದಾಗ ಧೀ, ಧೃತಿ, ಸ್ವಾತಿ ಮನದ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ದುರುಪಾಗಿವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧ ಮನಸ್ಸ ಕೂಡ

ಉಂಟಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅಸಾತ್ಯತ್ವ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥ ಸಂಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳುವರು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ (ಮನದಿಂದ) ತಪ್ಪಿನಿಣಿಯ ಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ಉಂಟಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮನದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವವು. ಉದಾ.: ಉನ್ನಾದ, ಅಪಸ್ತಾರ, ತಂಡ್ರಾ, ಮೋಹ, ಮೂಳ್ಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ್ತಾನುಸಾರ ಸತ್ಯ, ರಜ, ತಮ್ ಇವು ಮನದ ಗುಣಗಳಾಗಿವೆ. ಅದ್ವರ್ತಿಂದ ಸತ್ಯಗುಣವು ಸುಖದಾಯಕವು ಮತ್ತು ರಜ-ತಮಗಳು ದುಃಖದಾಯಕವು ಆಗಿವೆ. ಅದ್ವರ್ತಿಂದ ರಜ-ತಮಗಳಿಗೆ ದೋಷ ಸಂಭ್ರಂಶ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ವ್ಯಾಧಿಯ ಸ್ಥಾನ :-

ಶರೀರಂ ಸತ್ಯ ಸಂಭ್ರಂಶ ವ್ಯಾಧಿನಾಮಾ ಶರ್ಯೋಮರ್ತಃ (ಚ.ಸೂ.) ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವರದು ವ್ಯಾಧಿಯ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಾನಸರೋಗ ಹೇತು :-

ಧ್ಯಾತಿ ಸ್ತುತಿ ವಿಭ್ರಂಶಃ ಕರ್ಮಯತಾಪುರ್ಯೋತ್ತಂತಭಮಾ /
ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧಂ ತಂ ವಿಧ್ಯಾತಾ ಸರ್ವದೋಷ ಪ್ರಕೋಪಣಮಾ // ಚ.ಶಾ.

'ರಜ' ದೋಷದಿಂದ ಗತಿ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪ್ರೇರಣ ಕಾರಕವಿರುವದು. ಮತ್ತು ಕ್ಷೋಭಕಾರಕವಿರುವದು. 'ತಮ'ವು ಆವರಕ ಅಂದರೆ ಅಳ್ಳಾನ, ಅಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮೋಹ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವದು. ಈ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮನದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಧೀ - ಅಂದರೆ ಯೋಗ್ಯಾಯೋಗ್ಯಾಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವದು.

ಧೃತಿ - ಅಂದರೆ ಧೃತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂಯಮನತಕ್ತಿ

ಸ್ತುತಿ - ಅಂದರೆ ಸ್ತುತಿವಿರುವದು, ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವದು.

ಬುದ್ಧಿ - ಅಂದರೆ ಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರ ಮಾಡುವದು. ಇವುಗಳ ನಾಶವಾಗುವದು ಅಥವಾ ವಿಕೃತಿ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧವೇ ಮಾನಸರೋಗಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಹೇತುವಾಗಿದೆ. ಧೀ, ಧೃತಿ, ಸ್ತುತಿ, ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳ ವಿಭ್ರಂಶದಿಂದ ಮೋಹ, ಶೂರ್ಧಾ, ವಿಷಾದ, ಲೋಭ, ಭಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. (ಚ. ಶಾರೀರ)

ಧೀಭ್ರಂಶ :- ರಜ ಮತ್ತು ತಮ ದೋಷದ ಪ್ರಾಭಲ್ಯತೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಅನ್ವಯಸ್ಥಾಪನ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಆಕಾರಸಲ್ಪದುವದು. ಈ ಆವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಅಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳಾಗಿ, ಅಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಷಮ ಅಭಿನಿರ್ವಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಪರ್ವತ ಸರಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಧೃತಿಭ್ರಂಶ :- ಬುದ್ಧಿಯು ಯೋಗ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದು.

ಸುಖದಕಡೆಗೆ ಆಕಾರಣೆಯಾಗುವದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ತರುವ ಧೃತಿಯ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಉದಾ.: ಗಾಂಜಾ, ತೆರ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಸನಾಧೀನ ಆದವನು ತಿಳಿದು ತಪ್ಪಿ ಮಾಡುವನು.

ಸ್ತುತಿ ಭ್ರಂಶ :- ಮೋಹಲೀನ ಅನುಭವದ ವಿಸ್ತರಣದಿಂದ ಪ್ರನಃ ತಪ್ಪಿ ಮಾಡುವನು. ಮೋಹಲು ಅವಧ್ಯ ಸೇವನೆಯಿಂದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಆದದ್ವಾಸ್ಯ ಮರೆತು ಪ್ರನಃ ಅವಧ್ಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವದು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಪ್ರನಃ ರೋಗಬರುವದು. ಆನೇಕ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು.

ಮೋಹ :- ಮನೋವಿಕಲತೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಿದ್ದರೂ ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಶೂರ್ಧಾ :- ರಜ ಹಾಗೂ ಪಿತ್ರಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಉಂಟಾಗುವದು. ಸಿಟ್ಟನ ಭರದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು.

ಹಷ್ಣ :- ಮಿತವಾದ ಅನಂದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿತಕರ ಇರುವದು. ಅತಿಹಷ್ಣವು ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಷವಾಗಿದೆ.

ವಿಷಾದ :- ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು ದೂರಯಿದ್ದಾಗ ದುಃಖವಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ತಮ ಮತ್ತು ವಾತ ಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದು.

ಭಯ :- ಅಂಜಿಕೆ, ಅತಿ ಭಯದಿಂದ ವಾತಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದು ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು.

ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳು ಮಾನಸರೋಗದ ಹೇತುಗಳು ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಮಾನಸರೋಗದ ಪ್ರತಿಕಾರ (ಉಪಚಾರ) :-

ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕು. ಮನದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಡಬೇಕು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನಂದ ಮೂಲಕ ಧೀ, ಧೃತಿ, ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. (ಚ.ಸೂ.7).

ಸದಾವ್ಯಾತ್ಮಾ ಅಥವಾ ಸದಾಚರಣ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಘಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕಿರುವದು. ದೃವಷಾಪಾತ್ರಯ, ಯುಕ್ತಿವ್ಯಾಪಾತ್ರಯ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವಜಯ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಚಾರ ರಸಾಯನ :-

ತುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸಾತ್ವಿಕ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮನ ಮತ್ತು ಶರೀರವನ್ನು ನಿರೋಗಿಯಾಗಿಲ್ಲವಿರುವದು. ಮನೋರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ರಸಾಯನ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. (ಚ.ಚ.1:4). ಮಾತು ಮೃದುವಾಗಿರಬೇಕು. ಶೂರ್ಧಾ-ಲೋಭ-ಮಧ್ಯ-ಮೈಥುನ ವಜ್ರ.

ಮಾಡಬೇಕು. ಆದಂಬರ ರಹಿತ ಜೀವನವಿರಬೇಕು. ಇಂದಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿರಬೇಕು. ಇವು ಆಚಾರ್ಯ ರಾಜಾಯನದ ಪಾಲನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪಾಲನೆಯಿಂದ ಮಾನಸ ರೋಗಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸತ್ಯಾಪ್ತಜಯ ಚಿಹ್ನೆ :-

ಪ್ರಃ ಅಹಿತೇಭೀಷ್ಟ ಆಧೀಕಣಿಷ್ಟ ಮನೋ ನಿರ್ಗಹಃ।

ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಿದಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಬಾರದು. ಮನದ ನಿಯಮನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣ ಪುದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ಸದಾಚಾರಕೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕಿಂತಿರು. ದುರಾಚರಣೆಯಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರಸೇವನೆ, ಸಜ್ಜನ ಸಂಗ, ಉತ್ತಮ ಉಪದೇಶ ಇವುಗಳ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸದ್ವ್ಯತ :- ಆದ್ರಿಸಂತಾನತ್ವಾಗ್ರಹಿತೋ ಕಾಯವಾಕಚೀತೋಽದಮಃ।

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಫಂಧಿಃ ಪರಾಧರೋಷು ಪರ್ಯಾಪ್ತಮಿತಿ ಸದ್ವ್ಯತ್ತಮಃ॥ (ಅ.ಷ್ಟ.)

ಪಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಯಿ, ತ್ಯಾಗ, ಕರೀರ-ವಾಚಾ-ಮನ ಇವುಗಳ ಚಂಚಲತೆಯನ್ನು ಬಿಡುವದು, ಸ್ವಾಧ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದು, ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುವದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸದ್ವ್ಯತ್ತಪೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಹೊಂದಿದಲ್ಲಿ ಮನೋರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ ಹಾಗು ಇದ್ದರೆ ಅವು ಉಪಶಮನ ಹೊಂದುವವು.

ಸುಖಾರ್ಥ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮತಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರವೃತ್ತಯಃ।

ಸುಖಿಂಜನ ವಿನಾಥಮರ್ತಾ ತಸ್ಮಾತ್ ಧರ್ಮಪರೋಭವೇತ್॥ (ವಾ.ಸೂ.3:19.20)

ಎಲ್ಲಪ್ರಾಣಗಳು ಸುಖಿದಿಂದ ಇರಬೇಕಂಬಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ದೂರಿಸುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು. ಹಿಂಸ, ಕಳ್ಳತನ, ತಪ್ತಿ ಮಾಡುವದು, ಸುಳ್ಳ ಹೇಳುವದು, ಕರೀರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವದು, ವಿನಾಕಾರಣ ಜಗತ್ ಮಾಡುವದು, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ದೋಷಾರೋಪಕ ಮಾಡುವದು, ಒಳ್ಳೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಹೊಡಡೇ ಇರುವದು. ಇವು ಹತ್ತು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ಇರುವವು. ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಾಪಂ ಕರ್ಮೋತಿ ದಶಧಾ ಕಾಯ-ವಾಕ-ಮಾನಸ್ಸೈಸ್ತಿಽತ್॥ (ವಾ.ಸೂ.)

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹತ್ತು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಯ-ವಾಚಾ-ಮನಸ್ಸಾ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸದ್ವ್ಯತ್ತದ ಪಾಲನೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವದು. ಸದ್ವ್ಯತ್ತಪಾಲನೆಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪರಾಧ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ ಹಾಗು ಮಾನಸರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಷ್ಟಾಗಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನಸಿಕ ವೇಗಗಳಾದ :- ಲೋಧಿ, ಕೋಕ, ಭಯ, ಕೊರ್ಡ, ಅಹಂಕಾರ, ಈಕಾರ, ರಾಗ, ಪರವಸ್ತಿ-ಧನ ಅಪಹರಣ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇಗಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವದು ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವದು ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಾಚಿಕ ವೇಗಗಳಾದ :- ಕರೀರಮಾತು, ಆಸತ್ಯಮಾತು, ಆಸಂಬದ್ಧಮಾತು, ಸುಳ್ಳಮಾತು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಚಿಕ ವೇಗಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಾರೀರಿಕ ವೇಗಗಳಾದ :- ಹಿಂಸ ಮಾಡುವದು, ಪರಸ್ಯಾಸಹವಾಸ, ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವದು ಇತ್ಯಾದಿ ಶಾರೀರಿಕ ವೇಗಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕು.

ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ನಾಶಹೊಂದುವವು.

'ಧೀ' - ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿ - ಧಾರಣಾತ್ಮಕಬುದ್ಧಿ; 'ಸ್ವರ್ವತೀ' - ಸ್ವರಣಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿ. ಇವು ಮೂರುಗಳಿಗೆ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ 'ಪ್ರಜ್ಞಾ'ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಧೀ ಧೃತಿ ಸ್ವರ್ವತೀ ವಿಭ್ರಂಶಾಃ ಸಂಪೂರ್ಣಿಃ ಕಾಲಕರ್ಮಣಾಮ್ | ಚ.ಶಾ.

ಯತ್ತು (ಕಾಲ)ಗಳ ಅತಿಯೋಗ, ಅಯೋಗ ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗ; ಇಂದಿಯಗಳ ವಿಷಯಗ್ರಹಣದ ಅತಿಯೋಗ, ಅಯೋಗ, ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗ; ಕರ್ಮಗಳ ಅತಿಯೋಗ, ಅಯೋಗ ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವದರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ದುಃಖ ಉಂಟಾಗುವದು. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧವಿರುವದು. ಈ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು. ಮನದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವಾದದ್ದಾಗಲಿ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯವಾದದ್ದಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಮನಃ ಪುರಃರಾಣ ಇಂದಿಯಾಣ ಆರ್ಥಗ್ರಹಣ ಸಮಭಾನಿ ಭವತಿ | (ಚ.ಸೂ.)

ಇಂದಿಯಗಳು ಹಾಗು ಮನ ಇವುಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ, ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು. ಮನವ ಮನುಷ್ಯಾಂ ಕಾರಣಂ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಅಂದರೆ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾವಾತೀತ ಜ್ಞಾನ ಪದ್ಧತಿ (Transcendental Meditation) ಯ ಮೂಲಕ ಮನ ಮತ್ತು ಕರೀರದ ವಿಶ್ಲಾಂತಿ ದೂರಿಸುವದು.

□ □ □

ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶ - ಗದೋದ್ವೈಗ

ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶ (Psychic Epilepsy) :

ತತ್ವವೆಂದರೆ 'ಸತ್ಯ' ಅಥವಾ 'ಪಸುಸ್ಥಿತಿ' ಅಥವಾ 'ಹಿತಕರ' ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವದು. ಇದರ ವಿವರಿತವೇ ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶ. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸತ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ವಿಷಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನಿಂಬ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಆಚರಣೆ ಅಥವಾ ನಡತೆ ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶ' ಎನ್ನಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ಚರಕರು ಅಪಸ್ಯಾರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಉನ್ನಾದ ಮತ್ತು ಮದ ಈ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವಿರುವದು. ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶಕ್ಕೆ ಭ್ರಮಿಷ್ಟವೆಂದರೆ ಉನ್ನಾದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ರಜ-ತಮ ದೋಷಗಳು ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಎನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಚನೆ ಕ್ಕಿ ಕಡಿಮೆಯಿರುವದು. ಬುದ್ಧಿಸಾಮಧ್ಯಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಣ ಕಾರ್ಯ ವಿಕೃತವಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ನಿತ್ಯ-ಅನಿತ್ಯ, ಸತ್ಯ-ಅನಿತ್ಯ, ಹಿತ-ಅಹಿತ ಇವುಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಭ್ರಮಿಷ್ಟನಂತೆ ಆಚರಣೆ ಇರುವದು. ಚರಕರು "ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶಂ ತಮಾಹುರಾಪ್ತಾ ಮಹಾಗದಮ್" (ಚ.ಚ. 1).

ಮಹಾಗದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಧೀ ಧೈಯಾತ್ಮಾದ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಮನೋಮೋಷಾಷಧಂ ಪರಂ! : ಅಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈಯ ಆದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಸಂಪೂರ್ಣಿತ್ರಮು :- ಮಸ್ತಿಷ್ಟ ಸಾಫಾದಲ್ಲಿ ಸಂಶ್ಯಯ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಸೂರ್ಯತಸ್ಸುಗಳ ಅವರೋಧ → ರಜತಮ ಪ್ರಕೋಪ → ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ಗದೋದ್ವೈಗ :

'ಗದೋದ್ವೈಗ' 'ಅಪದಾರ್ಥಗದ' ಇವು ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶದ ಪರ್ಯಾಯವದಗಳಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಗದೋದ್ವೈಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶದಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ - ರೋಗ' 'ತನಗಾಗಿರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು ಮತ್ತು ಆದರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವನು. ವ್ಯಾಧಿಯ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ರೋಗಿಯ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಧಿಯು ಅವನಿಗೆ ಆಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ರೋಗದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಾಧ ಅಭಾಸವಿರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಗದೋದ್ವೈಗ' ಅಥವಾ 'ಅಪದಾರ್ಥಗದ' ಎನ್ನಲ್ಲಿ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಾರ್ಮಣ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಅತ್ಯಾಭಿನವೇಶದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

□ □ □

ಅಪಸ್ಯಾರ (Epilepsy)

1) ಅಹಿತ, ಅಶುಚಿ, ಅಪವಿತ್ರ ಭೋಜನ, ಚಂತಾ, ಭಯ, ಕೊರ್ಧಗಳಂಥ ವಾನಸಿಕ ವಿಕಾರಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ. 2) ವೇಗಬಂದಾಗ ರೋಗಿಗ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಫೇನ ಬರುವದು ಹಾಗೂ ಇತರ ಭೀಭತ್ಸ ಚೀಷ್ಟಾಗಳಿರುವವು. 3) ವೇಗ ಬರುವ ಕಲ್ಪನೆ ರೋಗಿಗ ಉಂಟಾಗುವದು. 4) ಸ್ವರ್ವಕ್ಕೆ ತರೀರಪು ಉಷ್ಣವಿರುವದು. 5) ಸೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಂತಗಳನ್ನು ವೇಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ಜವ್ವಾಕ್ಕೆ ಗಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. 6) ಸೈತ್ರಿ ನಾಶವಿರುವದು. 7) ಜ್ಯಂಭಾ, ಗಾನಿ ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. 8) ದೋಷವೇಗಗಳು ನಿಂತಮೇಲೆ ರೋಗಿಯು ಮಲಿಗ್ದರೂ ಎಚ್ಚರ-ಗೂಂಡವರಂತೆ ಕಣ್ಣಿ ಬಿಡುವನು. 9) ವಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಘಜ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿಪಾತಜ ಎಂದು 4 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.	1) ತೃಷ್ಣಾಖೀಡಿತ, ಶಿರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಪಟ್ಟು ಬೀಳುವದು, ವಿರುದ್ಧಾತನ ವೇಗಧಾರಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ. 2) ಇಂಥ ಯಾವುದೇ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. 3) ವೇಗಬರುವ ಕಲ್ಪನೆ ರೋಗಿಗ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. 4) ತರೀರಪು ಸ್ವರ್ವಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣವಿರುವದು ಆಫ್‌ವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. 5) ಇಲ್ಲಿ ಸೇತ್ರಗಳು ಮಂದವಿರುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಜವ್ವಾಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಗಾಯವುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದಿಲ್ಲ ತಮೋಗುಣಯುಕ್ತ ಅಂಧಕಾರ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. 6) ಇಲ್ಲಿ ಸೈತ್ರಿ ನಾಶವಿರುವದಿಲ್ಲ. 7) ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಯಂಭಾ, ಗಾನಿ ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 8) ವೇಗ ನಿಂತ ನಂತರ ತೀಫ್ರದಲ್ಲೇ ಪೂರ್ವವರ್ತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ತಲುಪುವನು. 9) ವಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ, ರಕ್ತಜ, ವಿಷಜ ಎಂದು 6 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

10) ಚಿಂತಾ, ಶೋಕ ಆದ ಮಾನಸಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ → ದೋಷಪ್ರಕೋಪ → ವ್ಯಾದಿಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ-ಸಂಶ್ಯಯ → ಮನೋವಹ ಸೂರ್ತಿಸ್ತುಗಳ ಅವರೋಧ → ಇಂದಿಯ ವಿಕೃತಿ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಸೂರ್ತಿಸ್ತುಗಳ ಅವರೋಧ → ಸ್ವಂತಿನಾಶ ಅಪಸ್ಯಾರ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಆಪಸ್ಯಾರ (Epilepsy)

- 1) ಅಹಿತ, ಅಪವಿತ್ರ, ಅಶುಚಿ ಭೋಜನ, ಮಾನಸಿಕ ಕ್ಲೈಶ್‌ಗಳು ಆತಮವ್ಯತಿಯಾಗುವುದು ಇವು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 2) ವೇಗಬಂದಾಗ ತನಗೆ ಅರಿಯದಂತೆ ರೋಗಿಯು ಮಲಮೂತ್ರ, ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವನು.
- 3) ವೇಗಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಂದು ನಂತರ ರೋಗಿಯು ಬಿದ್ದು ಪಟ್ಟು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ವೇಗಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿರುವವು.
- 5) ಅನಿಶ್ಚಿತ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ವೇಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.
- 6) ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಅಥವಾ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಾ ವೇಗಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.
- 7) ಏಕಾಂತವಿರುವಾಗ ಕೂಡಾ ವೇಗಗಳು ಬರುವವು.
- 8) ನಿದಾನಸೇವನೆ → ದೋಷಪ್ರಕೋಪ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಸೂರ್ತಿಸ್ತುಗಳು → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ನಾಡಿಗಳ ಆಭ್ಯಾದನ → ಇಂದಿಯ ವಿಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಪಾರಾವಾಯು ದೃಷ್ಟಿ → ಸುಖ ದುಖಿಗಳ ವಿವೇಕನಷ್ಟು-ತಮೋಗುಣ ವ್ಯಧಿ → ಮನುಷ್ಯನು ಶುಷ್ಕಕಾಷ್ಟದಂತೆ ಅಚೇತನಾಗಿ ಬೀಳುವನು → ಮೂಛ್ಯ ರೋಗ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ಪ್ರೀತಿಘಾಟಸ್ಯಾರ (Hysteria)

- 1) ಅಪಸ್ಯಾರದ ನಿದಾನಗಳೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಬ್ಬವೆ.
- 2) ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದಿಲ್ಲ.
- 3) ಈ ರೀತಿ ಪಟ್ಟು ವ್ಯಾಧಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಇಲ್ಲ.
- 4) ತೀವ್ರವಿರುವದಿಲ್ಲ.
- 5) ಇಲ್ಲಿಯೂ ವೇಗಗಳಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಅವಧಿ ಇಲ್ಲ.
- 6) ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವೇಗಗಳು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ.
- 7) ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಗಗಳು ಬರುವವು.

- 8) ಸ್ವೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಧಿ ಬರುವದು.
- 9) ದಂತಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವದರಿಂದ ಕೆಲಬಾರಿ ಜವ್ವಾ ದಂತಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕು ಗಾಯಘಾಗಬಹುದು.
- 10) ವೇಗದ ನಂತರ ರೋಗಿಗೆ ನಿದ್ರೆ, ಬರುವದು.
- 11) ಚಿರಕಾರಿ ಸ್ವಂತಾವವಿದ್ದು, ಮಧ್ಯಮ ರೋಗ ಮಾರ್ಗ, ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವದು.

□ □ □

ಉಪಸ್ಯಾರ (Insanity)

- 1) ಇದೊಂದು ಮನೋವಹ ಸೂರ್ತಿಸ್ತು ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
- 2) ವಾತದೋಷ, ರಜ, ತಮ ಮಾನಸಿಕ ದೋಷಗಳ ದುಷ್ಪಿಯಿದ್ದು ಸತ್ಯಗುಣ ಹಾಸವಿರುವುದು.
- 3) ದೇವ, ಗುರು ಹಿರಿಯರು ಅವಮಾನ ವ್ಯಾಧಿವುದು, ಹಷ್ರ ಅಥವಾ ಭಯದಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಅಫಾತವಾಗುವುದು ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಚೇಷ್ಟೆಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

- 4) ನೀತ್ರವ್ಯಾಕುಲ, ಕಣಣನಾದ, ವ್ಯಲ್ಲಾಸ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ, ಸ್ವಪ್ನಗಳು, ರೋಗಿಕರ್ವ ಆದಿಗಳು ಪೂರ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ.
- 4) ವೃತ್ತಕಂಪ, ವೃತ್ತಕೂನ್ತಾ, ತಮೋದರ್ಶನ, ಅಶ್ವತ್ರವಣ, ನಾಸಾಸಾವ ಆದಿಗಳು ಪೂರ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ.

ಆಪಸ್ಯಾರ (Epilepsy)

- 1) ಇದೂ ಕೂಡಾ ಮನೋವಹ ಸೂರ್ತಿಸ್ತು ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
- 2) ವಾತದೋಷ, ರಜ, ತಮ ಮಾನಸಿಕ ದೋಷಗಳ ದುಷ್ಪಿಯಿದ್ದು ಸತ್ಯಗುಣ ಹಾಸವಿರುವುದು.
- 3) ಅಹಿತ, ಅಶುಚಿ; ಅಪವಿತ್ರ, ಆಹಾರ ಸೇವನ, ಚಿಂತಾ, ಭಯ, ಕ್ಲೋಧ, ಶೋಕಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

- 5) 'ಉನ್ನಾದಂಪುನಃ ಬುದ್ಧಿಸಂಜ್ಞಾಜ್ಞಾನ ಸ್ವರ್ತಿ ಮತಿ ಭಕ್ತಿಲಚೇಷ್ಟ್ಯಾ ಆಳುರ ವಿಭ್ರಮಂ ವದ್ವಾತ್' ಅಂದರೆ ಮನ, ಬುದ್ಧಿ, ಜ್ಞಾನ, ಸ್ವರ್ತಿ, ಮತಿ, ಭಕ್ತಿ, ಶೀಲ, ಚೇಷ್ಟ್ಯಾಗಳ ವಿಕ್ರೆತಹಾಗೂ ವಿಕ್ಷೇಪ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವುವು.
- 6) ಸ್ವರ್ತಿಯ ನಾಶ ಅಲ್ಪವಿರುವುದು ಅಥವಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಸಂಜ್ಞಾನಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- 7) ಮೂಳ್ಬ್ರ್ಯಾ, ಆಕ್ಷೇಪಕ ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 8) ವೇಗಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಹೀಡಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೋಗಿ ಮಾನಸಿಕ ನೆವ್ವದಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.
- 9) ಚರಕರು, ವಾತಜ, ಹಿತ್ಯಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಷಾತಜ ಹಾಗೂ ಆಗಂತುಜ ಎಂದು 5 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಸುತ್ತುತರು, ವಾತಜ, ಹಿತ್ಯಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಷಾತಜ, ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ವಿಷಜ ಎಂದು 6 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- 10) ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 11) ಮಾನಸಿಕ ಆಫಾತ, ಮಾನಸಿಕ ವಿಷಜ ಚೇಷ್ಟ್ಯಾ, ಆಹಿತಾಚರಣವುಳ್ಳ ಅಲ್ಪ ಸತ್ಯಯುಕ್ತರಲ್ಲಿ → ವಾತಾದಿ ದೋಷ ಪ್ರಕೋಪ → ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ (ಹೃದಯಶಿರ) ಪ್ರಕುಪಿತವಾಯಿವನ ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯ → ಮನೋವಹ ಸ್ತೋತ್ರೋದ್ಯಮಿ → ಉನ್ನಾದವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
- □ □
- 5) ಬುದ್ಧಿ ಬ್ರಂತವಾಗಿದ್ದ ಫೇನವಮನ ದಂತಾನಾ ಖಾದನ್ (ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುವುದು) ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳುರುವುವು.
- 6) ಸ್ವರ್ತಿಯ ನಾಶದೊಂದಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾನಾಶ ಕೂಡಾ ಇರುವುದು.
- 7) ಮೂಳ್ಬ್ರ್ಯಾ ಆಕ್ಷೇಪಕ ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.
- 8) 'ದೋಷವೇಗೇಚ ವಿಗತೇ ಸುಪ್ತವತ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧತೆ' ಇಲ್ಲಿ ವೇಗಗಳಿದ್ದು ವೇಗ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವನಂತೆ ಕಾಣುವನು.
- 9) ವಾತಜ, ಹಿತ್ಯಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಷಾತಜ ಎಂದು 4 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿರುವರು.
- 10) ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದು.
- 11) ಚಿಂತಾ, ತೋರ್ಕ, ಭಯಾದಿ ಹೇತುಗಳಿಂದ → ದೋಷ (ಉದಾನ, ಪಾರಣವಾತ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಕಘ) ಪ್ರಕೋಪ → ರೇಜ, ತಮಗಳ ಸಹಯೋಗ → ಚೇತನಾಧಾತುವಿನ (ಹೃದಯ, ಶಿರ) ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ (ಸ್ತೋತ್ರೋ ಅವರೋಧ → ಇಂದಿಯ ವಿಕ್ರೆ → ಅಪಸ್ಥಾರ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
- □ □

ಓಜ್ಞೋ ವಿಕ್ರೆ

1) ಒಜ್ಞೋವ್ಯಾಪತ್ : - ರಜ, ತಮ ದೋಷ ದುಷ್ಪಿ ಇರುವದು. ಇದೊಂದು ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ. ದೋಷ-ದೂಷ್ಪ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಆವರ ಒಜ ದುಷ್ಪಿಯ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಕ್ರೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದು.

"ವ್ಯಾಪನ್ನೆ ಸ್ತಬ್ದ ಗುರುಗಾತ್ರತಾ ವಾತ ಶೋಷ್ಮೋ ವಣಿಭೇದೋ ಗ್ರಾಹಂದಾ, ನಿದ್ರಾಚ ಲಿಂಗಾನಿ ಭವಂತಿ" 1 (ಸು. ಸೂ)

ತರೀರ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಡತ್ವ, ಸ್ತಬ್ದತ್ವ, ಗುರುಗಾತ್ರತಾ, ವಣಿವಿಕ್ರೆ, ಗ್ರಾಹಿ, ತಂದಾ, ಅತಿನಿದ್ರಾ, ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.

2) ಒಜ್ಞೋ ವಿಸ್ರಂಬಣ : - ಆವರ ಒಜದ ವಿಕ್ಷೇಪಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪ್ರಕುಪಿತವಾತವು ಹಿತದ ಉದೀಕರಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದು. ಮತ್ತು ಈ ಹಿತವು ಸರ್ವ ದೇಹಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಜವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಈ ವಿಕ್ರೆಯಿಂಟಾಗುವದು. ಕೆಲವರು ಹೃದಯಸ್ಥಿ ಒಜವಯತಿ ಹ್ಯಾವಯತಿ" ... ಹೀಗೂ ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ವಿಸ್ರಂಬದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲತೆ, ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಡ, ದೋಷಗಳ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ, ಅಲ್ಪ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಆತಿ ಅಯಾಸ ಹೀಗ ಸಾರ್ವದೇಹಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. ಕಾರಣ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಹರೂಪ ಆವರ ಒಜವು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವಾಗುವ ವಿಷಾರವೇ ಹಚ್ಚಿ ಸಮಂಜಸ ಎನಿಸುವದು.

3) ಒಜಕ್ಕೆಯ : - "ಪರ" ಒಜಕ್ಕೆಯದ ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ ಮೃತ್ಯು ಉಂಟಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಜಕ್ಕೆಯದ ಇಲ್ಲಿಯ ವಣಿನೆ ಆವರ ಒಜಕ್ಕೆಯದ ವಣಿನೆಯಿರುವದು. ಮೂಳ್ಬ್ರ್ಯಾ, ಮಾಂಸಕ್ಕೆಯ, ಮೋಹ, ಪ್ರಲಾಪ, ಮರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗುವವು.

□ □ □

ಮಂದ-ಮೂಚ್ಯಾರ್-ಸಂನ್ಯಾಸ

A) ಮಂದ : (Intoxication)

- 1) ಬುದ್ಧಿನಾಶವಿರುವುದು.
- 2) ಮನೋವಿಭ್ರಮ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದು.
- 3) ಭ್ರಮ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದು. ಆದರೆ ರೋಗಿಯ ಬೇತುದ್ವಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 4) ಇದರಲ್ಲಿ 7 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ.
- 5) ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲದೇ ಸುಣಹೊಂಡಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 6) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ದೋಷ ಪ್ರಕೋಪ → ರಸ, ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಸೌರ್ಯೋದ್ಯಮಿ → ಚೀತನಾಸ್ಥಾನದುಭಾಲ → ಮನದ ಕ್ಷೋಭ → ಸಂಜ್ಞಾಕ್ರಾಸ → "ಮಂದ" ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದು 'ಮಂದ' ದ ಸಂಪೂರ್ಣ. ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

B) ಮೂಚ್ಯಾರ್ (Fainting fits)

- 1) ಬುದ್ಧಿ ಮನ, ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಈ ಮೂರರ ವಿಕೃತಿಯಿರುವುದು.
- 2) ವ್ಯಾಧಿತನು ಬೇತುದ್ವಿಯಿರುವನು.
- 3) ಇದರಲ್ಲಿ 7 ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ.
- 4) ಕವ್ಯಸಾಧ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ.
- 5) ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದಲೇ ಗುಣ ಹೊಂಡಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 6) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ದೋಷಪ್ರಕೋಪ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಸೌರ್ಯೋದ್ಯಮಿ → ಸಂಜ್ಞಾವಹನಾಡಿಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆದನ → ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಕೃತಿಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣವಾಯಿ ದ್ಯುಮಿ → ಸುಖದುಖಿಗಳ ವಿವೇಕ ನಷ್ಟ → ತಮೋಗುಣವೃದ್ಧಿ → ಮನುಷ್ಯನು ಶುಷ್ಕಕಾಷ್ಟದಂತೆ ಅಚೀತನ → ಮೂಚ್ಯಾರ್ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದು ಮೂಚ್ಯಾರ್-ವ್ಯಾಧಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಮವಿರುವದು.

C) ಸಂನ್ಯಾಸ (Coma)

- 1) ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಮನಗಳ ವಿಕೃತಿಯಿರುವುದು.
- 2) ವ್ಯಾಧಿತನು ಬೇತುದ್ವಿಯಿರುವನು.
- 3) ಕರ್ಮೋಂದಿ, ಯ, ಜ್ಞಾನೋಂದಿ, ಯ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಶರೀರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವಹಸೌರ್ಯೋಗಳು ವಿಕೃತಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.
- 4) ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

5) ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲದೇ ಗುಣಹೊಂಡುವುದಿಲ್ಲ.

6) ಅಲ್ಪ ಸತ್ಯ, ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ಷ್ವಕ್ತಿ → ದೋಷ ಪ್ರಕೋಪ (ಕಷ ಪ್ರಧಾನ) → ಪ್ರಾಣಾಯತನ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಯ → ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಮನ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅವರೋಧ → ಸಂಜ್ಞಾವಹ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣವಹ ಸೌರ್ಯೋದ್ಯಮಿ ರೋಗಿ ಅಚೀತನ, ಕಾಷ್ಟವ್ತಾ, ಮೃತಸಮಾನವಾಗುವನು → ಸಂನ್ಯಾಸ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಭ್ರಮ - ತಂದಾ - ನಿದಾ

A) ಭ್ರಮ (Vertigo) :

ಚಕ್ರವರ್ದಾ ಭ್ರಮತೊ ಗಾತ್ರಂ ಭೂಮಾ ಪತಿ ಸರ್ವದಾ /
ಭ್ರಮರೋಗ ಇತಿ ಜ್ಞಯೋ ರಜಃ ಪಿತ್ತಾನಿಲಾಕೃತಃ // ಮಾ.ನಿ.

ಭ್ರಮ ಅಂದರೆ 'ತಿರುಗುವದು'. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ತಲೆಯು ಸುತ್ತಿದಂತೆ ಅಥವಾ ತಿರುಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ವಿವಿಧ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಶಿರಃ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವವು. ಅದರಿಂದ ತಲೆ ಸುತ್ತಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಇಲ್ಲಿ ವಾತ, ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ರಜ ದೋಷಗಳ ವಿಕೃತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಚೀತನ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಭ್ರಮ ಮತ್ತು ಮೂಚ್ಯಾರ್ದಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. "ಮೂಚ್ಯಾರ್ ಪಿತ್ತತಮಃ ಪ್ರಾಯಃ ರಜೋಪಿತಾನಿಲಾತ ಭ್ರಮಃ"

ಮೂಚ್ಯಾರ್ದಂತೆ ಭ್ರಮರೋಗದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣ ವೃದ್ಧಿಯಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞಾನಾಶವಿರುವದಿಲ್ಲ. ರಜೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಭ್ರಮ ಉಂಟಾಗುವದು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದ್ರವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡು ಬರುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕೃತಿಯು ಪ್ರಾಣಾನ್ಯವಾಗಿರುವದು. ವಾತಪ್ರಧಾನ ಭ್ರಮದಲ್ಲಿ - ಶರೀರದ ಸ್ಥಿರತೆ (Balance) ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಸಮತೋಲನ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪಿತ್ತಪ್ರಧಾನ ಭ್ರಮದಲ್ಲಿ - ವಸ್ತು ಅಥವಾ ತಾನಿದ್ದಸ್ಥಾನ ತಿರುಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ಭ್ರಮದಲ್ಲಿ - ಮಾನಸಿಕ ವಿಕೃತಿ ಅಧಿಕವಿರುವದು.

ತತ್ವಾಲೀನ ಭ್ರಮ ಸಾಧ್ಯವಿರುವದು! ಉಪದ್ರವಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಚಿರಕಾರಿ ಭ್ರಮ ಕವ್ಯಸಾಧ್ಯ ವಿರುವದು.

B) ತಂದಾ, (Drowsiness) :

ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಷ್ಟಸಂವಿತಿಗೌರವಂ ಜ್ಯಂಭಣಂ ಕ್ಷಮಃ /
ನಿದ್ರಾರ್ಥಸ್ವರೇ ಯಸ್ಯೇಹಾ ತಸ್ಯ ತಂದಾ, ನಿದಿರ್ಥಿತ್ವಾ // ಮಾ.ನಿ.

- 1) ಇಂದಿಯಗಳ ಜ್ಞಾನ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. 2) ತರೀರ ಗೌರವ ಉತ್ಸನ್ಮಾನಗುವದು.
3) ಆಕಳಿಕ ಬರುವದು. 4) ಕ್ಲಾಮ ಲಕ್ಷಣವುಂಟಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ನಿದ್ರೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಇರುವನು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಯಮೋಹ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ತಂದ್ರಾಕ್ಷ್ಯ 'ಅಧ್ರ ನಿದ್ರಾ, ಪ್ರಸ್ಥ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಂದ್ರಾದಿಂದ ರೋಗಿಯು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ರೋಗ ಸ್ವರೂಪ ತಂದ್ರಾದಿಂದ ಬಳಲುವ ರೋಗಿಯು ಸಹಜ ರೀತಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತಮೋವಾತ ಕಫಾತ್ಮಂದಾ, ಅಂದರೆ ಶಾರೀರಿಕ ಮೋಷಗಳಾದ ವಾತ - ಕಫ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ದೋಷ ತಮದ ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಈ ಆಪ್ಸು ಉಂಟಾಗುವದು.

C) ನಿದ್ರೆ (Sleep) :

ಯಾದಾ ಈ ಮನಸಿ ಕ್ಷಾಯಿ ಕರ್ಮಾತ್ಮನಃ ಕ್ಷಮಾನ್ವಿತಃ /
ವಿಷಯೇಭೇಷ್ಟ ನಿವರ್ತಣಿ ತದಾ ಸ್ವರ್ಪಿತಿ ಮಾನವಃ // ಚ.ಸೂ. 21/35.

ಮನ ಮತ್ತು ತರೀರಕ್ಕೆ ತ್ರಿಮಾದಾಗ ಇಂದಿಯಗಳು ತಿಧಿಲವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಆವು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವವು. ಆಗ ನಿದ್ರೆ, ಬರುವದು. ಇಂದಿಯ ಮತ್ತು ಮನಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಇರುವವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಗತಿ ಅಬಾಧಿತವಿರುವದು. ಇಂದಿಯ ಮತ್ತು ಮನಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಇಲ್ಲದಾಗ ನಿದ್ರೆ, ಬರುವದು.

ನಿದ್ರಾಶ್ಲೇಷ್ಟಮೋಭವಾ ಅಂದರೆ ಕಫ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ನಿದ್ರೆ, ಉಂಟಾಗುವದು.

ಆಹಾರ, ನಿದ್ರಾ, ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಇವು ಮೂರು ಉಪಸ್ಥಂಭಗಳಿಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ತರೀರ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಮೂರರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವದು.

ಪ್ರಕಾರ - 1) ತಮೋಭವಾ 2) ಶ್ಲೇಷ್ಟಭವಾ 3) ಮನ - ತ್ರಿಮಭವಾ 4) ತರೀರ ಶ್ರಮಭವಾ 5) ಆಗುಂತಕಿ 6) ವ್ಯಾಧಿಜನ್ಸ 7) ರಾತ್ರಿಪ್ರಭವ - (ಚರಕ) "ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಭಾವ ಪ್ರಭವ ಮತ್ತಾ ಯಾ ತಾಂ ಭೂತಧಾತ್ರಿಂ ಪ್ರವದಂತಿ ನಿದ್ರಾಮ್" ಅಂದರೆ ರಾತ್ರಿ, ಪ್ರಭವ ನಿದ್ರಾಪು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದ್ದು ಉಳಿದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗುವವು. ಸುಶ್ರುತರು. 1) ಆಮ್ಲಿ 2) ವೈಕಾರಿಕಿ 3) ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಎಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

□ □ □

ವಾತ ಪ್ರೋಗಣಿಜ್ಞ

ವಾತಕ್ತ ವಾತ :- ಸ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವರೂಪ ಪ್ರಜಾಪತಿ /
ಸ್ವಷ್ಟಿ ಧಾತ್ರಾ ವಿಭುರ್ವಿಷ್ಟಃ ಸಂಹತಾ ಘೃತ್ಯರಂತಕಃ //
ತದ್ದುಷ್ಣಾ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಯತಿತಪ್ಯಮತಃ ಸದಾ / ಅ.ಹೃ.ನಿ.

ವಾತಕ್ತ ಆಪ್ಸೇಯಲ್ಲಿ ವಾತವು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವ್ಯಧಿ ಧಾರಣ, ವಿನಾಶ, ಆದ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಿರುವದು. ವಾತವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಇರುವದು. ವಾತವು ಉತ್ಪಾದಕ, ರಕ್ತಕ ಮತ್ತು ಮಾರಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ಇರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾತಕ್ತ ವಾತವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಕ್ತಣ ಮಾಡಬೇಕು. ವಾತದ ವಿಕೃತೆಯಿಂದ ಆಸೇಕ ಆನಧರಗಳು ತರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವವು ಎಂದು ಆಯುವ್ರೇದ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯ ಸರ್ವ ಕಾರ್ಯಗಳು 'ವಾತ'ದಿಂದ ಆಗುವವು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗು ಆದಕ್ಕೆ ದ್ಯುವತ್ಸರೂಪವನ್ನು ಹೊಣ್ಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ಮತ್ತು ಅಪಾನ ಹೀಗೆ ಇದು ಪ್ರಕಾರದ ವಾತಗಳು ಇರುವವು. ಆವು ವಿಶ್ವ ಸ್ವಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದು ವಿಶ್ವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವು. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತಗಳು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವವು. ಸಾರ್-ಕಿಟ್ಟಿ ವಿಭಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವ 'ವಾಯು' ಪೋಷಕ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ಮತ್ತು ಅಪಾನ ಇವು ಪೋಷಕ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವು.

ವಾತದ ಗುಣಗಳಾದ ರೂಕ್ಷ, ಲಘು, ತೀತ, ಖಿರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಚಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತಗಳಲ್ಲಿರುವವು. ಆವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ -

'ಸೂಕ್ಷ್ಮ' ಗುಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವದು.

'ಚಲ' ಗುಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾನ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವದು.

'ತೀತ' ಗುಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಉದಾನ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವದು.

'ರೂಕ್ಷ' ಗುಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾನ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವದು.

'ಖಿರ' ಗುಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಪಾನ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವದು.

ಇದರ ಕಲ್ಪನೆ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತಕ್ತ ಕಾರಣವಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುವದು. ವಾತವು ಆಮೂರ್ತ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ರೂಪ-ರಸಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು - ಆವುಗಳ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ :-

ಕಾರ್ಯಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳು ವಿಶ್ವ ಸ್ವಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಹಿತ್ತ ಮತ್ತು ಕಫ ಮೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಾಧಿಗಳುಂಟಾಗಬಹುದಾದರೂ

ಹೂಡಾ ಆ ರೋಗಗಳ ನಿದಾನ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಯಾವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ವಿವರಣೆ ಮಾಡಲು ಎಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅಥವಾ ಯಾವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು.

ಅಹಿಯರು ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ಹೊಡಲು ಈ ಕಳಗಿನ ಕಾರಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

- 1) ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಅತಿಬಲವಾನ್ ಇರುವವು.
- 2) ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕವಾಗಿವೆ.
- 3) ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಆಶುಕಾರಿಗಳಾಗಿವೆ.
- 4) ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿವೆ.
- 5) ವಿಶ್ವ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು.
- 6) ಆತ್ಮಯಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ಆಗಿವೆ

- (ಮಾ.ನಿ.)

ವಾತವು ಉಳಿದ ದೋಷಗಳಿಂತ ಆತ್ಮಂತ ಬಲವಾನ್ ಮತ್ತು ಆಶುಕಾರಿ ಇರುವದರಿಂದ ಇದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವ್ಯಾಧಿಯು ಅಷ್ಟೇ ಬಲವಾನ್ ಹಾಗು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಹಾನಿಯನ್ನಂತು ಮಾಡುವವು. ದಾರುಣ ಸ್ವಭಾವದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅವಯವ ಭೇದದಿಂದ, ಸ್ವಾನಭೇದದಿಂದ ಹಾಗು ದೋಷ-ದೂಷಣೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಾತವು ಅಮೂರ್ಖ ದೃವ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರೂಪ-ರಸಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗು ಅವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಏಸ್ಟ್ರಾಟಿಕಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಮಧುಚೋರೆ).

ವಾತವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ :-

ವಾತ ಜನಿತೂ ಆಸಾಧಾರಣೋ ವ್ಯಾಧಿಃ ವಾತವ್ಯಾಧಿಃ / (ಮಾ.ನಿ.)

ವಿಕೃತ ವಾತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಆಸಾಧಾರಣ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವರು.

1. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತವ್ಯಾಧಿ :-

ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಕಘ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ದೋಷದಿಂದ ವ್ಯಾಧಿ ಆಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದಾ. : ಜ್ಞಾನಾದಿ ವ್ಯಾಧಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕಿಗೆ ಯಾವದೇ ದೋಷವು ಕಾರಣೇ ಭೂತವಿರುವದು. ಮತ್ತು ಅಂಥ ವ್ಯಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾರಣೇ ಭೂತ ದೋಷಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

2. ನಾನಾತ್ಯಜ ವಾತ ವ್ಯಾಧಿ :-

ಈ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲ ಒಂದೇ ನಿಶ್ಚಯದ ದೋಷದಿಂದ ಆಗುವವು. ಉದಾ. : ಕಂಪ, ಪ್ರಕಾಫಾತ ಇವು ಕೇವಲ ವಾತದೋಷದಿಂದಲೇ ಆಗುವವು. ಪಿತ್ತದಿಂದ ಅಥವಾ ಕಘದಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ತೃಪ್ತಿ, ಗುರುಗಾತ್ರತಾ ಇವು ಕೇವಲ ಕಘದಿಂದ

ಹುಂಟಾಗುವವು. ಮತ್ತು ಪಿತ್ತದಿಂದ ಚೋಷ, ಓಷ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಆಗುವವು. ಉಳಿದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದು ಹೇಳುವರು.

ಕೇವಲಂ ವಾಯುಮುದ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವಾನಭೇದಾತ್ಮಾರ್ಥಾತ್ಮವರ್ತತಮಾ / ಚ.ಚ.

ವಿಕೃತವಾತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಅಥವಾ ವಾತ ಜನಿತ ಆಸಾಧಾರಣ ಹಾಗು ಇತರ ಅನ್ಯದೋಷಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೇ ಇರುವ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ವಾಯುಗಳ ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಅಥವಾ ಆವೃತ ಭೇದದಿಂದ (ನಾನಾತ್ಯಜ) ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು.

ನ ಅನಾತ್ಯಜ : ವಿಕಾರ : /; ನಾನಾ ಆತ್ಮಜಾ ವಿಕಾರ : /

ಇವೆರಡರ ಅರ್ಥವು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇರುವದು. ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ನಿಯಮನುಸಾರ ಕೇವಲ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಒಂದೇ ದೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವವು. ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಮಾಡುವಾಗ ವಾತಜ ವಿಕಾರಗಳು 80, ಪಿತ್ತಜ ವಿಕಾರಗಳು 40, ಕಘಜ ವಿಕಾರಗಳು 20 ಎಂದು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಹೇಳಿರುವರು. ಗ್ರಂಥಕಾರರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಮತಗಳು ಇರುವವು. ವಾತಜ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವೂ ಹೂಡಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವದು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಅವುಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಿತ್ತಜ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವು ಹಗೂ ಕಘಜ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವು. ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾದರೂ ಹೂಡಾ ವಾತಜ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂತ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ವಾತಜ ನಾನಾತ್ಯಜ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - 80 ಇರುವವು.

ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿದಾನ : (ಚ.ಚ. 28)

ವಾತವರ್ಧಕ ಆಹಾರ, ವಿಕಾರ, ಕಟು-ತಿಕ್ತ-ಕಷಾಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಆತಿ ಸೇವನೆ, ಆತಿ ಮೈಥುನ, ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣ, ಆತಿ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಚಿಂತಾ, ವೇಗಾವಧಾರಣ, ಉಪವಾಸ, ಮರ್ಮಾರ್ಥಾತ್ಮ, ಪರ್ಣಾರ್ಥಿತು, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಾತಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದು. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಾತಪ್ರಕೋಪ ಉಂಟಾದರೂ ಹೂಡಾ ವಾತಪ್ರಕೋಪದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆ) ಧಾತುಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣೇ ಭೂತವಾದ ವಾತಪ್ರಕೋಪ ಹೇತುಗಳು

ಬ) ಮಾರ್ಗವರ್ಮೋಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣೇ ಭೂತವಾದ ವಾತಪ್ರಕೋಪ ಹೇತುಗಳು.

ವಾಯೋ : ಧಾತುಕ್ಷಯಾತ್ಮೋಪೋ ಮಾರ್ಗಸ್ವಾವರಣೇನಷಾ // ಚ.ಚ. 28.

ಆದ್ದರಿಂದ ವಾತಪ್ರಕೋಪವು (1) ಧಾತುಕ್ಷಯ (2) ಮಾರ್ಗಸ್ವಾ ಅವರ್ಮೋಧ. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಗುವದು. ಧಾತುಕ್ಷಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ

ನಿರುಪಸ್ತಂಭಿತ ವ್ಯಾತವ್ಯಾಧಿಯೊಂದು ಹೇಳುವರು, ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗವರೋಧಜ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗೆ ಉಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಉಪಸ್ತಂಭ ಅಂದರೆ ಅಡ್ಡಾ ಅಥವಾ ಅಡಚಣೆ ಎಂದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಇವೆರಡರೆ ಸಂಪಾರ್ಶಿ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿರುವವು.

ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾರ್ಶಿ :-

ಧಾತು ಕ್ಷೀಣತೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗವರೋಧದಿಂದ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದು. ಧಾತುಕ್ಷಯದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದು ಮತ್ತು ವಾಯುವು ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅಮೂರ್ತತ್ವದಿಂದ ತುಂಬಿತರುವದು. ಇದಕ್ಕೇನೆ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪವೆನ್ನುವರು. ಮಾರ್ಗವರೋಧದಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಪ್ರಕೃತಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಅದರ ಅನುಲೋಮಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಾ ಉಂಟಾಗುವದು. ಮತ್ತು ವಾತವು ಪ್ರತಿಲೋಮಗತಿ ಹೊಂದುವದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಯೂ ವಾತವು ಪ್ರಕುಪಿತವಾಗುವದು.

ಉಪಸ್ತಂಭಿತ ಮತ್ತು ನಿರುಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿರಡರ ಸಂಪಾರ್ಶಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದು.

ದೇಹೇ ಸೌತಾಂಸಿ ರಿಖ್ನಾ ಪೂರ್ಯಿತ್ವಾ ಅನಿಲೋ ಬಲಿ// ಚ.ಚಿ.

ಇದು ಧಾತುಕ್ಷಯಜನ್ಯ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಸಂಪಾರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ. ಶರೀರದ ರಿಕ್ತಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುಪೂರಣ ಉಂಟಾಗಿ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಉಂಟಾಗುವದು. ಶರೀರದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರೂಕ್ಷತಾ, ಖರತಾ, ಪರೂಷತಾ ಗುಣಗಳು ಉಂಟಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ರಿಕ್ತಸ್ಥಾನ ಆಗುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಧುಕೋಷ ಚೀಕಾಕಾರರು ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರೂಕ್ಷತಾ, ಖರತಾ, ಪರೂಷತಾ, ಉಂಟಾದಾಗ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನ ಸಂಗ ಉಂಟಾಗುವದು. ವಾಯುವಿನ ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯವಾಗುವದು. ಧಾತುಕ್ಷಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ರೂಕ್ಷತಾ, ಖರತಾ, ಪರೂಷತಾ ಗುಣಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. ಇದರಿಂದ ವಾತಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದು. ಮತ್ತು ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಇದು ನಿರುಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ (ಧಾತುಕ್ಷಯದಿಂದ) ಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದು.

ಇನ್ನು ಉಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಸಂಪಾರ್ಶಿಯು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿರುವದು. ಆಮ-ಕಫ ಅಥವಾ ಅನ್ನ ದೋಷ-ಧಾತು-ಮಲಗಳಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಪ್ರಕೃತಗತಿಗೆ ಅವರೋಧ ಅಥವಾ ಅಡ್ಡಾ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ವಾತವು ಸಹಜವಾಗಿ ವಿಮಾರ್ಗವಾಗುವದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾದ ವಾತದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು.

ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಪೂರ್ವಾಂಶ :-

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಾರೂಪಮಿತಿ ಸ್ವತಮ್‌//
ಅತ್ಯರೂಪಂ ತು ಯದ್ವಾತ್ಕಂ ಅಪಾಯೋ ಲಘುತಾ ಪುನಃ // (ಚ.ಚಿ.)

ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವ್ಯಕ್ತ ಅಥವಾ ಅಸ್ವಷ್ಟವಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಪ್ರಾರ್ಥಾರೂಪವಿಂದು ಹೇಳುವರು. ಅವೇ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಾಗ ಅವರು ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದು ಹೇಳುವರು. ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಪಾಯೋ ಲಘುತಾ ಪುನಃ ಎಂದು ಚರ್ಕಾಬಾಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಸ್ವಷ್ಟಿಕರಣವನ್ನು ಮಧುಕೋಷಕಾರರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಪಾಯ ಅಂದರೆ ಅಭಾವ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣ ಇಲ್ಲದಿರುವದು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು ಎಂದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗುವದು. ಅಥವಾ ಪುನಃ ಉದ್ದ್ವಷ್ಟವಾಗಬಹುದು ಎಂದೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗುವದು. ಅಥವಾ ಲಘುತಾ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೋಡಲಿಕ್ವಾಗಿ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗಗಳು ಬರುವವು ಅಥವಾ ಉಂಟಾಗುವವು. ಇದು ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಲಕ್ಷಣದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವೇಗಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೇಗಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾರ್ಥಾವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು.

ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಆಸಾಧ್ಯೋರ್ಯಾಯಂ ದ್ವೇಷೋಗಾತ್ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ/ ಅಸುಮಾನೇನ ಕರ್ಮಾಂತಿ ಭೇಷಜಂ ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯಾ//

ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಡಿಮೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಇರುವವು. ಪುನಃ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಚ್ಚಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.

ಗತೇ ವೇಗೇ ಭವೇತ್ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಸರ್ವೇಷಂ ಆಸ್ತ್ರೇಪಕಾದಿಮು/

ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರುವದು, ಅಥವಾ ಪುನಃ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗುವದು. ಈ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಇರುವದು. ಇದು ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಅಥವಾ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು (ಚ.ಚಿ.) :-

a) ಸಂಕೋಚ : ಪರ್ವತಾಂ ಸ್ತಂಭೋ ಭಂಗೋರಸ್ಥ್ಯಂ ಪರ್ವತಾಂಮಾಸಿ (ಚ.ಚಿ.)

ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚ, ಸ್ತಂಭ, ಅಸ್ತಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೇದವತ್ ಹೀಡೆ, ರೋಮಹರ್ಷ, ಪ್ರಲಾಪ, ಹಣ-ಪ್ರಷ್ಟ-ಶಿರೋಗ್ರಹ, ಖಂಡ, ಹಂಗ್ನಲ್ಲಿ, ಕುಬ್ಜತಾ, ಅಂಗತೋಷ, ನಿದ್ರಾನಾಶ, ಗಭರ್-ಶುಕ್ರ-ರಜನಾಶ, ಸ್ವಂದನ, ಗಾತ್ರಶುಪ್ತತಾ; ಶಿರಾ-ನಾಸಾ-ಅಕ್ಷಿ-ಜತ್ತು-ಗ್ರಿಂಧಾ ವಕ್ರತಾ, ಭೇದ, ತೋದ, ಆಸ್ತ್ರೇಪ, ಮೋಹ, ಶ್ರಮಶ್ವಾಸ, ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

- b) (ಅ.ಸಂ.ನಿ) i) ಪ್ರಾಣವಾಯುಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ತೃಷ್ಣ್ಣು ಅರ್ಥ, ಹೀನಸ್, ಚಕ್ಷುಂದಿರಿಯ ಅಪಘಾತ.
- ii) ಉದಾನವಾಯುವಿನ ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಕಂಠರೋಧ, ಮನೋವಿಭ್ರಂತ, ಭಧ್ರ, ಅರುಚಿ, ಹೀನಸ್, ಗಲಗಂಡ, ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಆಗುವವು.
- iii) ವ್ಯಾನವಾಯುಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಶುಕ್ರಹಾನಿ, ಉತ್ಸಾಹಹಾನಿ, ಬಲಹಾನಿ, ತೋಧ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಂತ, ಸರ್ವಾಂಗರೋಗ, ತೋದ, ರೋಮಹರ್ಷ, ಸುತ್ತಿ, ಕುಷ್ಟ, ವಿಸರ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.
- iv) ಸರ್ವಾನವಾಯು ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಶಾಲ, ಗುಲ್ಬ, ಗ್ರಹಣ, ಅಮಾಶಯ-ಪಕ್ವಾಯಗತ ರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು.
- v) ಅಪಾನವಾಯು ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಮೂತ್ರ, ರೋಗ, ಶುಕ್ರ, ದೋಷ, ಗುದಭ್ರಂತ, ಪಕ್ವಾಶಯದ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ :-

ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ಉಪಸ್ತಂಭಿತ (ಧಾತುಕ್ಷಯಜನ್ಮ) ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಅಥವಾ ನಿರುಪಸ್ತಂಭಿತ (ಮಾರ್ಗವರೋಧ ಜನ್ಮ) ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಇವುಗಳ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ನಿದಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಂತರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೂಡಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

i) ನಿರುಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ :-

- a) ಧಾತುವೃದ್ಧಿಕರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಧುರ, ಅಮ್ಲ, ಲವಣರಸಯುಕ್ತ, ಶೀತವೀಯರ್ಥತ್ವಕ್ಕಿಂತಿರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಧುರ, ಅಮ್ಲ, ಲವಣರಸಯುಕ್ತ, ಶೀತವೀಯರ್ಥತ್ವಕ್ಕಿಂತಿರುತ್ತದೆ.
- b) ಸ್ವೇಹನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ನಾಸ್ತಿ ತೈಲಾತ್ಮ ಪರಂ ಕಿಂಚಿದೌಷಧಂ ಮಾರುತಾಪಹಂ. ಈ ಸೂತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ತೈಲ ಪ್ರಯೋಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಧಾತುಕ್ಷಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ರೂಕ್ಷತೆ, ಪರೂಷತ್ವ, ಖರತಾ ಆದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವೇಹನದಿಂದ ಸ್ವಿಗ್ರಹಿತ, ಶ್ವಾಸ ದೂರಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಸಂಗ ನಾಶವಾಗುವದು. ಬಲಾತ್ಯೈಲ, ಶತಪಾಕಿ ಸ್ವೀರಬಲಾತ್ಯೈಲ, ಚಂದನ ಬಲಾಲಾಕ್ಷಾದಿ ತೈಲಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅನುವಾಸನ ಬಸ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.
- c) ದುಗ್ಧ ಮಾಂಸರಸಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯೋಜಿಸಬೇಕು.

ಕೇವಲಂ ನಿರುಪಸ್ತಂಭಮಾದ್ರೋ ಸ್ವೇಹೈರೂಪಾಚರೇತಾ / ಚ.ಚಿ.

ಇದು ನಿರುಪಸ್ತಂಭವಾತ ವ್ಯಾಧಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿದೆ.

ii) ಮಾರ್ಗವರೋಧ ಜನ್ಮ ಅಥವಾ ಉಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ :-

- a) ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವರೋಧವನ್ನು ತಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಟು, ತಿಕ್ತರಸ, ಉಷ್ಣವೀಯರ್, ಲಘುದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅವರೋಧವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಫಮತ್ತು ಅಮದಿಂದಾಗಿರುವದರಿಂದ ದೀಪನ, ಪಾಚನ, ರೂಕ್ಷ, ಲೇಖನ, ಕಟುವಿವಾಕ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
- b) ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಹವಚನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸ್ವೇದನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನುವಾಸನ ಬಸ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬಾರದು. ರೂಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಸ್ಥಾಪನಬಸ್ತಿಕೂಡಬೇಕು. ಮಾರ್ಗವರೋಧವು ತಮನ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಪ್ರನಃ ಅವರೋಧ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಸ್ವೇಹಾದಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.
- c) ಗುಗ್ಗಳು ಕಲ್ಪಜಾದ ಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗಳು, ಶ್ರಿಘಳಾಗುಗ್ಗಳು, ಭಲ್ಲಾತಕ, ರಸೋನ, ರಾಸ್ತಾ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.
- d) ಅನುಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಧು, ಉಷ್ಣೋದಕಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಬೇಕು.

ರಘುತ್ವಾವಿರುಧ್ರಂ ಯಧ್ಯಜ್ಞ ವಾತಾನುಲೋಮನಮಾ /

ಸರ್ವಸ್ಥಾನಾವ್ರತೆಪಾಷಾಂತ ತತ್ವಯಂ ಮಾರುತೆಭಮಾ // ಚ.ಚಿ.

ಇದು ಉಪಸ್ತಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿದೆ.

ವಾಗ್ನಿಟಕಾರರು ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಕಲಿತಗೊಳಿಸಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವಾತಸ್ಯೈಪಕ್ರಮಃ ಸ್ವೇಹಃ ಸ್ವೇದಃ ಸಂತೋಧನಂ ಘ್ರದು /

ಸ್ವಾದ್ವಾಲವಕ್ತೋಷ್ಣಾನಿ ಭೋಜ್ಯಾಂತ ಆಭ್ಯಂಗ ಮರ್ದನಮಾ //

ವೇಷ್ಣಂ ತ್ರಾಸನಂ ಸೇಕೋ ಮಧ್ಯಂ ಪಾಷಿಟಿಕಗೌಡಿಕಮಾ /

ಸ್ವಿಗ್ರೋಷ್ಣಾ ಬಸ್ತುಯೋ ಬಸ್ತಿ ನಿಯಮಃ ಸುಖಶೀಲತಾ //

ದೀಪಸ್ಯೇ ಪಾಚನ್ಯೇ ಸ್ವಿಳಾಃ ಸ್ವೇಹಶ್ವಾಸೇಕಯೋನಯಃ /

ವಿಶೇಷಾನ್ಯೈಧ್ಯಾ ವಿಶಿತರಸತ್ಯಲಾನುವಾಸನಮಾ // (ಅ.ಪ್ರ.ಸೂ.13)

ವಾಗ್ನಿಟರು ಹೇಳಿದ ವಾತದ ಮೇಲಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿದೆ.

□ □ □

**ಅಪತಂತ್ರಕ
(Convulsions)**

- 1) ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಕ್ಷೇಪಕದ ವಿಶೇಷ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.
- 2) ಆಕ್ಷೇಪಕ, ಮೂಚ್ಚು, ಸರಪ್ಪುತ್ವಾನ್, ಪ್ರತ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 3) ಇಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಗಳು ಕೆಲವು ಸಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಲ ಅಥವಾ ತರೆದಿರುತ್ತವೆ.
- 4) ಮೂಚ್ಚುವಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಪಾರಿವಾಳ ಪಕ್ಷಿಯ ಸಮಾನ ಶಬ್ದ (ಕೊಜನ್) ಮಾಡುವನು.
- 5) ವೇಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ತರೀರವು ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಣಿಯಾಗಿದೆ.
- 6) ರೂಪಗ್ರಹಣ ಅಸಮರ್ಥತಾ ಇರುವದು.
- 7) ವೇಗಗಳು ಅಲ್ಪ ಕಾಲಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದ ಏಲಿ ವೇಗಗಳು ಬರುವವು.
- 8) ಅಲ್ಪ ಸಂಭೂನಾಶವಿರುವದು.
- 9) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ.
- 10) ಇದೂ ಕೂಡಾ ವಾತ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಕ್ಷೇಪಕದ ವಿಶೇಷ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.
- 11) ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಇವೇ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.
- 12) ನೇತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
- 13) ಕಂತಕೂಜನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 14) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ವೇಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ತರೀರವು ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಣಿಯಾಗಿರುವದು. ಅಥವಾ ಕಾಷ್ಟದಂತೆ ಸ್ತುಭವಾಗಿರುವದು.
- 15) ಇಲ್ಲಿ ರೂಪಗ್ರಹಣ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದು.
- 16) ವೇಗಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾದಯವು ವಾಯುವಿನ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಲು ಚೀತನವುಂಟಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟನೇಸಿವನು. ಪುನಃ ವ್ಯಾದಯವು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಡಲು ಸಂಭೂನಾಶವಾಗುವದು.
- 17) ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಭೂನಾಶವಿರುತ್ತದೆ.
- 18) ದಂಡಾಪತಾನಕ, ಅಭ್ಯಂತರಾಯಾಮ, ಬಹಿರಾಯಾಮ, ಆಫಾತಜ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿರುವರು.

**ಅಪತಾನಕ
(Spasms)**

- 10) ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ಅಪಾನವಾಯು ವಿಕ್ರಿ → ವಿಮಾಗ್ರಾಗಮನವ್ಯಾದಯ, ಶಿರಃ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ → ಪಾಣಿ-ವಾಯುವಿನ ದುಷ್ಪಿ → ವ್ಯಾದಯ ಹೀಡಾ → ತರೀರ ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಣಿಯಾಗಿದೆ → ಅಲ್ಪಸಂಭೂನಾಶ-ಅಪತಂತ್ರಕ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
- 10) ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ವ್ಯಾದಯ, ಶಿರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಾನಸಂತರ್ಪಣೆ → ವಾತವಾಹಿ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ → ಆಕ್ಷೇಪಕ → ಪೂರ್ಣ ಸಂಭೂನಾಶ → ಅಪತಾನಕ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಅಂತರಾಯಾಮ

- 1) ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಇರುವದು.

- 2) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

- 3) ರೋಗಿಯ ತರೀರವು ಧನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಂತೆ ಉದರದ ಕಡೆಗೆ ಬಾಗುವದು.

- 4) ಕಘ ವಮನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.

- 5) ಅಕ್ಷಿ ಹನುಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುಭು ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.

- 6) ದಂತದಂಶನ (ಹಲ್ಲುಕಡಿಯಾಗಿರುವದು) ಜ್ಯಂಭಾ ವಾಕ್ ಸಂಗ, ಶಿರೋಗ್ರಹ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

- ಅಯುರ್ವೇದಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಜ್ಞೇದ ನಿದಾನ

ಬಹಿರಾಯಾಮ

- 1) ಇದೂ ಕೂಡಾ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಇರುವದು.

- 2) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

- 3) ರೋಗಿಯ ತರೀರವು ಧನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಂತೆ ಪ್ರಪಂಚ ಕಡೆಗೆ ಬಾಗುವದು.

- 4) ಕಘವಮನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದಿಲ್ಲ.

- 5) ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ.

- 6) ಇಲ್ಲಿ ದಂತದಂಶನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದಿಲ್ಲ. ವಾಕ್ಗ್ರಹ, ಜ್ಯಂಭಾ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು ಹಾಗೂ ರೋಗಿಯು ವಕ್ಷಸ್ಥಳ, ಕಟಿ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಎರಡೂ ಉರುಃ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗ್ನಾತಕ ವೇದನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಿದಾನ ಸೇವನೆ

ಪ್ರಕೋಪ

ಧನುಸ್ತಂಭ

"ಧನುಸ್ತಲ್ಯಂ ನಮೇದ್ಯಸ್ತಂ ಸ ಧನುಸ್ತಂಭ ಸಂಘಳಾ:
ಅಂತರಾಯಾಮ ಬಹಿರಾಯಾಮಯೋ ಸಾಧಾರಣಂ ರೂಪಮಾಹ
ಧನುಸ್ತಲ್ಯಂ" ಇತ್ಯಾದಿ

↓
ಪ್ರಕೃಷಿತ ವಾಯು ಉದರಸ್ಥಾನ ಗುಲ್ಫ್, ಪ್ರಕುಪಿತ ವಾಯು ವೃಷ್ಟಭಾಗದ ಪ್ರತಾನ
ಅಂಗುಲಿ, ಹೃತ ಪ್ರದೇಶ, ಗಲ ಪ್ರದೇಶ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಂತರಿಯ.
ಹಾಗೂ ವಾತವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂತರಿಯ.

ತರೀರವು ಧನುಷಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದರದೆಡೆಗೆ ತರೀರವು ಧನುಷಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಅಥವಾ
ಬಾಗುವದು. ಬೃಷ್ಟಭಾಗದೆಡೆಗೆ ಬಾಗುವದು.

ಅಂತರಾಯಾಮ (ಅಭ್ಯಂತರಾಯಾಮ) ಇದಕ್ಕೆ Emprosthotonus ಎಂದು
ಹೇಳುವರು. ಬಹಿರಾಯಾಮ (ಬಾಹ್ಯಾಯಾಮ) ಇದಕ್ಕೆ Opisthotonus ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

□ □ □

ಆರ್ಥಿಕ

(Facial Paralysis)

- 1) ಉಚ್ಚಸ್ತಾರದಿಂದ ಮಾತನಾಡುವದು, ಅಥವಾ ಕರಿಣ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಭಕ್ತಣ, ಅತಿ ಜೋರಾಗಿ ನಗುವದು, ಆಕಳಿಸುವದು, ಅಥವಾ ಭಾರ ಎತ್ತುವದು ಹಾಗೂ ಇತರ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಗಳು ಇದರ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 2) ಮುಖವಿಕೃತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ.
- 3) ಹಸ್ತ, ಪಾದ ಕ್ರಿಯಾಹಾನಿ ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
- 4) ಮರಣಾಂತಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಲ್ಲ.
- 5) ಸ್ಥಾಯಿ, ಸಿರಾ, ಕಂಡರಾಗಳ ದುಷ್ಪಿಯೋಂದಿಗೆ ರಕ್ತ ದುಷ್ಪಿಯಿರುವದು.
- 6) ಕಂಪನ, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನ ವಾತವು ಉಧ್ವರ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಲೋಮಗತಿ ಹೊಂದುವದು, ತೊರೆ, ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಇವು ಪೂರ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ.
- 7) ಜವ್ವಾ ವಕ್ರತೆಯಿರುವದರಿಂದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಕತ್ವ ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತ ಪಾದ ಚಲನ ವಲನ ಪ್ರಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಕ್ಕಾಫಾತ

(Hemiplegia)

- 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ವಿಹಾರಗಳು ಇದರ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 2) ಮುಖವಿಕೃತಿ ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
- 3) ಹಸ್ತ ಪಾದ ಕ್ರಿಯಾಹಾನಿ ಆಯಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಇರುವುದು.
- 4) ವಾಮಪಕ್ಷ (ತರೀರದ ವಾಮಭಾಗ)ಕ್ಕೆ ಈ ಆಫಾತವ್ಯಂಚಾಗಲೂ ಹೃದಯಗತಿ ನಿಂತು ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು.
- 5) ಇಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ದುಷ್ಪಿ ಇರುವದು.
- 6) ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವರೂಪಗಳು ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ.
- 7) ಹಸ್ತವಾದ ಚಲನವಲನ ಆಶಕ್ತಿ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ಅನಿಯಂತ್ರಣ, ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಕತ್ವ, ಫ್ಲಾನೇಂಡ್ರಿಯ, ಕಮೇಂಡ್ರಿಯ ಹಾನಿ ಇರುವದು ಹಾಗೂ ಅರ್ಥತರೀರ ವೃತತವ್ಯಾಯವಿರುವದು.

8) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರವಿರುವದಿಲ್ಲ.

9) ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ ಶಿರ, ನಾಸಾ, ಒಷ್ಟು, ಹನು, ಕಪಾಲ, ಸೋತ್ರ, ಸ್ವಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಯ → ಮುಖಿವಕ್ತಾ ಮುಖಿದ ಅರ್ಥಭಾಗದ ಸ್ವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚ → ಅರ್ಥತವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಕೈಷ್ಟುಕ ಶೀಷ್ಟ

(Knee-joint like head of fox)

1) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ನಿದಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ರಕ್ತ ದುಷ್ಪಿ ಹೇತುಗಳೂ ಕೂಡಾ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

2) ಜ್ವರದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವುದು.

3) ಜಾನುಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುವುದು.

4) ವಾತಹಾಗೂ ರಕ್ತದ ದುಷ್ಪಿಯಿರುತ್ತದೆ.

5) ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

6) ಸ್ವೇಕ, ಸ್ವೇದೋಷಚಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಾಗಿವೆ.

8) ಚಿತ್ತಾನುಬಂಧಿ, ಕೆಫಾನುಬಂಧಿ ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ವಾತ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳು.

9) ನಿದಾನಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ (ಪ್ರಾಣ ವಾಯುದುಷ್ಪಿ) → ತರೀರದ ಅರ್ಥಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ → ಅಲ್ಲಿಯ ಸಿರಾ, ಸ್ವಾಯುಗಳು ಶುಷ್ಪು → ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಹಾನಿ, ಶೋಷ ಉಂಟಾಗಿ ಸಂಧಿಬಂಧಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗುವವು → ಅರ್ಥತರೀರ ಮೃತವತ್ತಾ ನಿಷ್ಕೀರ್ಯವಾಗುವಿಕೆ → ಪ್ರಕಾರಾತ.

□ □ □

ವಾತಕಂಟಕ

(Ankle - Sprain)

1) ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ನಿದಾನಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

2) ಇದರ ಆರಂಭ ಜ್ವರದಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

3) ಗುಲ್ಫ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಪಾದ ಸ್ವಾನದ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಸಂಧಿಗಳ ವಿಕೃತಿಯಿರುತ್ತದೆ.

4) ವಾತದ ಪ್ರಕೋಪವಿರುತ್ತದೆ.

5) ಸುಖಿಸಾಡ್ಯವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

6) ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೇದನ, ಸ್ವೇದನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಲಾಭಕಾರಿ.

7) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ರಕ್ತದ ದುಷ್ಪಿ → ಜಾನುಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನಸಂತ್ರಯ → ಸಶೂಲ,

ವೇದನಾಯುಕ್ತ, ದ್ರವಪ್ರತೀತ (Fluid Thrill) ಲಕ್ಷಣಗಳು ಜಾನುಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕೋರ್ಪುಕ ಶೀಷ್ಟವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ

7) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ಗುಲ್ಫ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನಸಂತ್ರಯ → ಶೋಧ ಸಶೂಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಗುಲ್ಫಂಡಿ → ವಾತ ಕಂಟಕ.

□ □ □

ಕಣಂನಾದ

1) ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಬಂದಂತೆ ಅನಿಸುವದು.

2) ಕೇವಲ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಜನ್ಮ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

3) ಬಾಷ್ಟ ಅರ್ಥವಾ ಮಧ್ಯಕಣಂನಾದ ವಿಕೃತಿ ಇರುವದು.

4) ಪ್ರ್ಯಾದಂಗ, ಶಂಖಿ, ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸಿದಂತೆ ಶಬ್ದಪುಂಚಾಗುವದು.

5) ವಾತನಾತಕ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಣಂಕ್ರೀಷ್ಯ

1) ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಬರುವದು.

2) ವಾತದ ಸಂಗಡ ಹಿತ್ತು ಕಫ ಅರ್ಥವಾ ರಕ್ತದ ಅನುಬಂಧ ಇರುವದು.

3) ಅಂತಃಕಣಂನಾದ ವಿಕೃತಿ ಇರುವದು

4) ಕೇವಲ ಶಿಳ್ಳ ಹಾಕಿದಂತೆ ಶಬ್ದಪುಂಚಾಗುವದು.

5) ವಾತ, ಹಿತ್ತು ಕಫ ರಕ್ತಶಾಮಕ ಉಪಚಾರ ಅವಕ್ಷೇಪಿಸುವದು.

□ □ □

ಖಂಜ

1) ವಾತವು ಕಟಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಅರ್ಥಃಶಾಖಾ ಸಂಬಂಧಿತ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಮಹಾಸ್ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗುವದೇ ವಿಂಜವಾಗಿದೆ.

2) ಪ್ರಧಾನ ಮಹಾಸ್ವಾಯುವನ್ನು ಚೇಷ್ಟಾಹಿನಗೊಳಿಸದು.

1) ವಾತವು ಕಟಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಃ ಶಾಖಾ ಸಂಬಂಧಿತ ಸ್ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಯ ಹೊಂದುವದೇ ಪಂಗುವಾಗಿದೆ.

2) ಎರಡೂ ಸ್ವಾಯುಗಳನ್ನು ಚೇಷ್ಟಾಹಿನಗೊಳಿಸುವದು.

3) ಕೇವಲ ಒಂದು ಅಥಃ ಶಾಖಾ ಕಾಯ್‌ಹಿನೆವಾಗುತ್ತದೆ.

4) ಜನ್ಮಬಲ ಪ್ರವತ್ತ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದೇ ಅಧಿಕ.

ಇದಕ್ಕೆ Paresis or Paralysis of one leg ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

ಶ್ರೋಗೀ

1) ಇದು ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

2) ಅಧೋ ಯಾ ವೇದನಾ ಯತಿ ವಚೋಮೂತ್ರಶಯೋಸ್ತಾ। ಭಿಂದತೀವ ಗುದೋಪಸ್ಥಂ ಸಾ ತೊನೀನಾಮನಾಮತಃ॥ (ಮಾ.ನಿ.)

ಮುಲಾಶಯ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರಶಯದಿಂದ ವೇದನೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಗುದ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪದವರೆಗೆ ಭೇದವೂ ಸಂಭಾರ ವೇದನೆಯಿರುವದು.

3) ಅಧೋ ಉದರ ಶೂಲವಿರುವದು ಇದಕ್ಕೆ Renal Colic ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

3) ಎರಡೂ ಅಥಃಶಾಖಾಗಳು ಕಾಯ್ ಹೀನವಾಗುತ್ತವೆ.

4) ಇದೂ ಜನ್ಮಬಲ ಪ್ರವತ್ತ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಬಹುದು.

ಇದಕ್ಕೆ (Paraplegia) ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

ಪ್ರತಿ ಶ್ರೋಗೀ

1) ಇದೂ ಸಹ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

2) ಗುದೋಪಸ್ಥಾಸ್ತಾ ಯಾ ತು ಪ್ರತಿಲೋಮಂ ಪ್ರಥಾವಿತಾ। ವೇಗ್ಯಾ ಪಕ್ಷಾಶಯಂ ಯಾತಿ ಪ್ರತಿತೂನೀತಿ ಸೋಚ್ಯತೆ॥

ಗುದ ಮತ್ತು ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ವೇದನೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಪಕ್ಷಾಶಯ ಅಥವಾ ಮೂತ್ರಶಯದವರೆಗೆ ಭೇದವೂ ಸಂಭಾರ ವೇದನೆಯಿರುವದು.

3) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಧೋ ಉದರ ಶೂಲವಿರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ Colicky pain in direction reverse of renal colic ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

ಶಿಂಪಸ್ಥಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ

1) ಧಾತುಕ್ಷಯದಿಂದ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪವಾಗಿರುವದು.

2) ಆವರಣ ರಹಿತವಾಗಿರುವದು.

3) ಸ್ವೇಹನಚಿಕಿತ್ಸಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅನುವಾಸನ ಬಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ವೇಹೋತ್ಸವ ಹಂತ ಮೃದುಂ ಕರ್ಮಾತ್ಮಕ ದೇಹಮೂಲಾನಾಂ ವಿನಿಹಂತಿ ಸಂಗಂ॥ ಸ್ವಿಗ್ರಹಿತ ಸೂಕ್ಷೇಷಣ ಅಯನೇಷಂ ಲೀನಂ ಸ್ವೇದಸ್ತು ದೋಷಂ ನಯತಿ ದ್ರವತ್ವ.

4) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ - ಸೂರ್ಯಾಸಾಗಳಲ್ಲಿ ರೂಕ್ಷತಾ, ಪರೂಷತಾ, ವಿರತಾ ಗುಣ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಸೂರ್ಯಾಸಾಗಳಲ್ಲಿ ರಿಕ್ತತಾ ಪ್ರತಿ (ದೇಹೇ ಸೋತಾಂಸಿ ರಿಕ್ತಾಷಿ) → ವಾಯುಪೂರಣ → ನಿರುಪಸ್ಥಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ (ಧಾತುಕ್ಷಯಜನ್ಯ ವಾತವ್ಯಾಧಿ) ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ವೀಕ್ಷಣೆ

1) ವಾತ ವ್ಯಾಧಿ ಇರುವದು.

2) ವಾತ ಪ್ರಕೋಪದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬಾಹುವಿನ ಪ್ರಪ್ತಭಾಗದಿಂದ ಹಸ್ತ ಹಾಗೂ ಅಂಗುಲಿಗಳವರೆಗೆ ತೀವ್ರವೇದನೆ, ಹಸ್ತದ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಬಾಪಸ್ಥಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ

1) ಮಾರ್ಗವರೋಧದಿಂದ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪವಾಗಿರುವದು.

2) ಇದು ಆವರಣ ಯತ್ಕ್ವಾಗಿರುವದು.

3) ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಹನ ಪಜ್ಞಾವಿರುವದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಮದೋಷವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಂಭಿತ ವಾಯುವಿನ ಸ್ವೇಹನ ಮಾಡದೇ ಕೇವಲ ಸ್ವದನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾಚನ, ದೀಪನ, ವಾತಾನುಲೋಪನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

4) ವಿದಾನ ಸೇವನ → ಕಷ, ಆಮವ್ಯಾದಿ → ವಾತದ ಗತಿಗೆ ಆತಂಕ → ವಾತವ್ಯಾಧಿ → ಉಪಸ್ಥಂಭಿತ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

ಅವಭಾವ್ಯಕ

1) ಇದೂ ಕೂಡಾ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಇರುವದು.

2) ಪ್ರಕುಪಿತ ವಾಯುವು ಅಂದರ್ಶನ್ಯಾಸ ಧರ್ಮನಿಗಳನ್ನು ದೂರುಹಿತಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತೋಷ ಕಾರಣ ಸಂಕೋಚ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದು.

- 3) ನಾಡೀ ವಿಕಾರವು ಉಧ್ರೋಗಾಮಿ (Ascending) ಇದ್ದು ಪ್ರಾಯ: ಅಗ್ರಬಾಹುವಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಸತ್ಯಾಲಕ್ಷಿಯಾ, ಕ್ರಿಯಾಲ್ಪತಾ, ಸ್ವಂತಾಸಹತ್ವ, ಕ್ರಿಯಾಹಾನಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 5) ತಲಿಂ ಪ್ರತ್ಯೇಂಗುಲಿಲನಾಂ ಯಾ: ಕಂಡರಾ ಬಾಹುಪ್ರಪ್ರತ್ಯಾ ಮಾ.ನಿ.
- 6) ನಿದಾನಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ
→ ಅಂಸ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂಕ್ರಯ → ಬಾಹುವಿನ ಪ್ರಪ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡರಾಗಳ ದೂಷಿತವಾಗುವವು → ಸಂಚಾರಿ ವೇದನಾ (ಹಸ್ತದಿಂದ ಅಂಗುಲಿಯವರಿಗೆ) ಹಸ್ತದ ಚಲನವಲನದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ → ವಿಶ್ವಾಸಿ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿ. ಇದಕ್ಕೆ Stiffness of Arm ಎಂದು ಹೇಳುವರು.
Brachial Neuralgia ಎಂದು ಹೇಳುವರು.
- 3) ಇಡೀ ನಾಡೀವಿಕಾರವು ಅಂಸ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಅಧೋಗಾಮಿ (Descending) ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಬಾಹುವಿನ ಕ್ರಿಯಾ ಅಸಮರ್ಪಿತ ಇದ್ದು ವೇದನೆ ಲಕ್ಷಣವಿರುತ್ತದೆ.
- 5) ಸಿರಾಶ್ಚಕುಂಚ್ಯ ತತ್ಸೋಽಜನಯೇದವಬಾಹುಕಮ್ರಾ ಮಾ.ನಿ.
- 6) ನಿದಾನಸೇವನೆ - ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ - ಬಾಹು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂಕ್ರಯ - ಧಮನಿ ದೂಷಿತವಾಗುವವು - ಬಾಹು ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ವಾಯುಗಳ ಶೋಷ ಹಾಗೂ ಸಂಕೋಚನ - ಬಾಹುವಿನ ಕ್ರಿಯಾ ಅಸಮರ್ಪಿತಾ - ಅವಬಾಹುಕ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕೆ Stiffness of Arm ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

□ □ □

Ayurved College Library

Shahapur- Belgaum-

No

Date.....

ಷಟ್ರು ವ್ಯಾಧಿಗಳು

ಪಾಕ್ಯತೆ ಉಷ್ಣಾ :

ಅಗ್ನಿಯು ಪಂಚಮಹಾತ್ಮಾಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿರುವದು. (ಸೂ.ಸೂ. 15:2). 1) ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿ (ಸೂರ್ಯ) 2) ಭೌಮಾಗ್ನಿ/ ಪ್ರತ್ಯಾಯ ಗಭ್ರದಲ್ಲಿರುವದು, 3) ಜೀದಾಯ್ರಾಗ್ನಿ (ಪ್ರಾಣಗಳ ಉದರದಲ್ಲಿರುವದು), 4) ಆಕರಜ (ಖನಿಜಗಳಲ್ಲಿರುವದು). ಯಾವದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಅಗ್ನಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಅವುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇರುವವು. ಅಂದರೆ ಪಾಕ-ಪಚನ, (Digestion), ಉಷ್ಣಾ (production of heat), ರಾಗ (production of colour), ಓಜ (production of strength), ಮೇಧಾ (intelligence) ಇವು ಅಗ್ನಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಾಣಗಳ ಉದರದಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಜೀದಾಯ್ರಾಗ್ನಿ, ಜೀದಾಯ್ರಾಗ್ನಿ, ಕಾರ್ಯಾಗ್ನಿ, ಜರರಾಗ್ನಿ, ಕೋಷಾಗ್ನಿ, ವೈಶ್ವಾನರ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯುವರು. ಚರಕರು ಹಿತ್ತುಕ್ಕೆನೆ ಅಗ್ನಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹಿತ್ತುವಿಲ್ಲದೇ ಅಗ್ನಿವಿಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿ ಇಲ್ಲದೇ ಹಿತ್ತುವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿತ್ತೇ ಅಗ್ನಿ ಎಂದು ಚರಕರ ಉಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ತರೀರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ 13 ಪ್ರಕಾರದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಇರುವವು. ಕೋಷಾಗ್ನಿ, ಪಂಚಭೂತಾಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಧಾತ್ವಾಗ್ನಿ. ಈ 13 ಪ್ರಕಾರದ ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಷಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಥಾನ ಅಗ್ನಿ ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ವಾಚಕಾಗ್ನಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು. (ಅ.ಹೃ.ಸೂ.-12:10-12), (ಸೂ.ಸೂ. 21:10,11,14). ಕೋಷಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಆಹಾರ ಪಚನವಾಗಿ ಆಹಾರರಸ ಮತ್ತು ಕಿಟ್ಟಭಾಗ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವವು. ಆಹಾರರಸವು ಭೂತಾಗ್ನಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾರ ಹೊಂದಿ ರಸಧಾತು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಅಗ್ನಿಯ ಮಹತ್ವ (ಚ.ಚ. 15.3; ಚ.ಸೂ. 28 : 392) ವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು. ಬಲ, ವಣ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹ, ಉಪಚಯ, ಪ್ರಭಾ, ಓಜ, ತೇಜಸ್ (Valour) ವಯ (Age), ಆಯ (Life). ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ದೋಷ-ಧಾತು-ಮಲಗಳು ಪಾಕ್ಯತ ಸ್ಥಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪಾಕ್ಯತೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವವು.

ತರೀರದ ಪಾಕ್ಯತೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವೇ ಉಷ್ಣತಾಮಾನವು ಬೇಕಾಗುವದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಾಕ್ಯತೆ ಉಷ್ಣತಾಮಾನವು 98.4° F ಇರುವದು. ಈ ಉಷ್ಣತಾಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿ ಆದಲ್ಲಿ ದೇಹದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಯ ಉಂಟಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತರೀರವು ಅತಿ ಉಷ್ಣವಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅತೀ ಶೀತಲದಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ನಮ್ಮ ರಕ್ತವು ಅನುಷ್ಠಾತೀತವಾಗಿರುವದು. ಈ ಅನುಷ್ಠಾತೀತವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಹೊಂದು ಹೋಗಬೇಕು. ಮೂರು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ ಹಿತ್ತದ ಮೂಲಕ ಇರುವದು. 'ತಪ' ಅಂದರೆ ಕಾಯುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿತ್ತ ಶಬ್ದ.

ಉಷ್ಣ ಹಿತ್ತಾದ್ವರೆ ನಾಸ್ತಿ/
ಹಿತ್ತಂ ಪರ್ವತಾಷ್ಟ ದರ್ಶನಃ/

ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಹಿತ್ತದ್ವಾಗಿದೆ.

ರಾಗಪಕ್ಷಿಜ್ಞಸೋಜೋಮೇಧೋಷ್ಟಕತ್ತಿತ್ತಂ

ಪಂಚಧಾ ಪ್ರವಿಭಕ್ತಂ ಅಗ್ನಿಕರ್ಮಣಾನುಗ್ರಹಂ ಕರೋತಿ / ಸು.ಸೂ. 15.2

ತ್ವಚೆಯು ಹಿತ್ತದ ಸಾಫ್ತವಿರುವದು. ತ್ವಚೆಯಿಂದ ತರೀರದಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯು
ಕಾರ್ಯಕೊಂಡು ಮೋಗುವ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹಿತ್ತಕ್ಕೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಅಥವಾ
ಭ್ರಜಕ ಹಿತ್ತ ಅನ್ನವರು. ಈ ಹಿತ್ತಕ್ಕೆ ಪಾಚಕ ಹಿತ್ತದ ಅನುಗ್ರಹವಿರುವದು.

ಪಾಚಕಾಗ್ನಿಯು ಆಮಾತಯದಲ್ಲಿಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಚನ ಮಾಡಿ ನಂತರ
ಸಾರ-ಕಿಟ್ಟಗಳ ವಿಭಜನ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ಆಹಾರದಿಂದ ತ್ರಿಧಾತುಗಳ
ಪರಿಭ್ರಮಣವಾಗುವದು. ಪಾಕಕ್ಕೆಯೆಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಿ ಅದು ರಸ-ರಕ್ತಗಳ
ಸಂಗಡ ಸರ್ವ ತರೀರದಲ್ಲಿ ಪರಿಸುವದು. ಮತ್ತು ತರೀರದ ಉತ್ಪಾದನಾಕಾಲ ಉಳಿಯಲ್ಕೆ
ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಪಚನ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಪರಿಸುವದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಿತ್ತದಿಂದ
ಆಗುವವು.

ಹಿತ್ತಂ ಪಕ್ಷಿ ಶ್ವದರ್ಶನೈ :

ತರೀರವು ಜೀವಂತ ಹಾಗೂ ಅದರ ಕಾರ್ಯವು ಸುಷ್ವವಷಿತವಾಗಿ ಸಾಗಲ್ಕೆ ಮೇಲಿನ
ಎರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಬೇಕು. ಪಚನ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಒಂದಕ್ಕೆಂಂದು
ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವವು. ಆಹಾರದ ದ್ವಾರಾ ರೂಪಾಂತರವಾಗಲ್ಕೆ ಹಿತ್ತದ ಪಾಚಕತ್ವದ ಸ್ವಭಾವ
ಅವಶ್ಯಕ ಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಹಿತ್ತದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರುವದು. ಕಾರ್ಯಾಗ್ನಿ,
ಪಂಚಭೌತಿಕ ಅಗ್ನಿ, ಧಾತ್ರಾಗ್ನಿ ಇವು ಪ್ರಮುಖ ಅಗ್ನಿಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾರ್ಯಾಗ್ನಿಯ
ಪಚನಕಾರ್ಯದಂತೆ ಧಾತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ ರಸದಿಂದ ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮೇದ ಹಿಗೆ
ಉತ್ಪರೋತ್ತರ ಧಾತುಪೂರ್ಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾವಾಗುವದು. ಇದು ಕೂಡಾ
ತರೀರದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕಾರ್ಯಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ಧಾತುಗಳ ರೂಪಾಂತರ
ಮಂದಲ್ಲಿ ಆಗುವಾಗ ಕೂಡಾ ಉತ್ಪಾದನಾವಾಗುವದು. ತರೀರದಲ್ಲಿಯ ಸರ್ವ ಅಸಂಖ್ಯಾ
ಸಜೀವ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಚಕ ದ್ವಾರಾ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಕಲಾ ಗಳು ಇರುವವು. ಹಿಗೆ
ಪಾಚಕ ದ್ವಾರಾ ಆಸಂಖ್ಯಾವಿರುವವು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಚಕತ್ವ ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣ
ಇರುವದು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಹಿತ್ತವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಇರುವದು. ಇದರ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆ
ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾರ ಬರುವದು.

ಹಿತ್ತ ವೃದ್ಧಿ ಸಂತಾಪ :

(1. ಸು.ಸೂ. 15.) ಹಿತ್ತ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂತಾಪ (ಜ್ಞಾರ) ಉಂಟಾಗುವದು.

ಹಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮಂದೋಷ್ಟಾಗಿತ್ತಾ ನಿಸ್ಪಭತ್ತಂ ಚ. (ಸು.ಸೂ. 15) ಹಿತ್ತಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗುವದು
ಮಂದೋಷ್ಟಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಅಗ್ನಿಯ ಪಾಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಾಯುವಿನ ಪ್ರೇರಣ ಅವಶ್ಯಕ ಬೇಕಾಗುವದು.
ಸಮಾನವಾಯು ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯೂ ಕೂಡಾ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಿರುವದು. ಸಮಾನವಾಯುವಿನ
ವಿಗುಣತೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ವಿಕ್ರಿತವಾಗುವದು. ಆದರಂತೆ ಪ್ರಾಣ ಹಾಗೂ ಆಪಾನವಾಯುವಿನ
ಮೇಲೆಯೂ ಅಗ್ನಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದು.

ಪ್ರಾಣ ಆಪಾನಸಮಾನ್ಯಸ್ತ ಸರ್ವತಃ ಪವನ್ಯಾಸ್ತಿಭಿಃ ।

ಧ್ವಾಯತೆ ವಾಲ್ಯತೆ ಜೋಪಿ ಸ್ವೇ ಸ್ವೇ ಸ್ವಾನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ । ಸು.ಸೂ. 35.

ಅಗ್ನಿಯ ಸಮೀಕರಣ ಮಾಡುವ ವಾಯುವಿನ ಕ್ಷೋಭವಾಗುವದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಹಾಗೂ
ತದ್ವಾತ್ರಯಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕ್ಷೋಭಗೊಳ್ಳುವವು. ಕ್ಷುಬ್ಧಹಾಗೂ ಉನ್ನಾಗಿರುವಾದ ಉತ್ಪಾದನೆ
ಜ್ಞಾರ ಉತ್ಪಾದನಾಗುವದು.

Body Temperature :

One of the essential requirements of the internal environment is that, the body temperature should be maintained within normal limits. The living body is an engine which is continually producing heat. There is a constant production of heat by the metabolic processes, especially in the great glandular organs such as the liver, this represents the basal metabolism of the body at rest. The chief source of heat is the muscles. During muscular exercise the heat production may be increased from 200 to 300 percent; whereas in fever it is only increased from 20 to 30 percent; Yet in the former the temperature remains normal, while in the latter it is raised. The regulation of the temperature is effected by maintaining a balance between heat production and heat loss. Of these the latter is more important.

The thermoregulator mechanism lies in the hypothalamus and brain-stem. The hypothalamus has been called the body's metronome, because of its part in co-ordinating the (a) rate of breathing (b) beating of heart (c) Rhythm of waking and sleeping. This also true of body temperature. The anterior hypothalamus is involved when the temperature is rising, and posterior hypothalamus when it is falling.

The clinical investigation of pyrexial disorders consists of

- 1) clinical thermometry
- 2) An examination of the organs
- 3) Bacteriological investigation.

The normal temperature of the body is 98.4°F (37°C)

The Temperature 100°F is regarded as slight fever

The temperature 102°F is regarded as moderate fever

The temperature 104°F is regarded as high fever

The temperature 105°F and upwards as hyperpyrexia.

ಸರ್ವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ವಾನವಿರುವದು. ತಾಸ್ಗ್ರಾಹಿ ಜ್ವರ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು.

ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸಾಪಿ ಸರ್ವರೋಗಾಗಿ ಜೋ ಬಲಿ!

ಜ್ವರ; ಪ್ರಥಾನೋ ರೋಗಾಣಾಮುಕ್ತ ಭಗವತ್ತಾ ಪ್ರತಾ// ಚ.ಚಿ. 3

ಜ್ವರ ವ್ಯಾಧಿಯು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸಾಪಿ ಇರುವದು. ಸರ್ವರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರವಾಗಿರುವದು, ಬಲವಾನ್ ಇರುವದು. ಜನ್ಮ-ಮೃತ್ಯು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಪ್ರಜ್ಞಾ-ಬಲ-ವರ್ಣ-ಹರಣ-ಉತ್ಸಾಹ ಇವುಗಳ ಹಾನಿ ಮಾಡುವದು. ಕ್ರಮ-ಕ್ಷಮ-ಮೋಹ-ಅಗ್ನಿಮಾಂಧ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವದು. ದಾರುಣ ಸ್ವಭಾವದ್ದು ಇರುವದು. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಕಷ್ಟವಿರುವದು. ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣ ವರಣ ಮಾಡುವದು. ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜ್ವರವು ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳುವರು. (ಚ.ನಿ. 1:31)

ಜ್ವರವು ದೇಹ-ಇಂದ್ರಿಯ-ಮನ ಈ ಮೂರುಗಳನ್ನು ವಿಕೃತಿಗೊಳಿಸುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅಯಂ ತು ಶ್ರಿತಯಾಪಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

Fever (ಜ್ವರ) :

The body constant, temperature may be upset in two ways. An undue strain may be thrown on the mechanism, or the mechanism itself may be interfered with. The causation (Nidan) of fever is a complex and difficult subject.

The clinical picture (ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣ) of fever is fairly characteristic. At the outset of fever the skin is pale and dry. The pallor is due to vasoconstriction (ಸ್ವೇದಾವರೋಧ), the dryness to suppression of sweat (ಸ್ವೇದವಹಾನಿಸುತ್ತಾಂತಿ ಪಿಧಾಯ). Loss of heat from the skin is reduced to a minimus, and the patient feels cold and may experience chills. It is difficult to explain the feeling of cold, as the skin may be hot (ಸಂತಾಪ) but it is probably due to great difference in temperature between the interior and exterior of the body. In sever fevers there

may be rigors. These are fine fibrillary contractions (ರೋಮಂಚಣ) of the muscles, as the result of which work done and heat production is greatly increase. (ವರ್ಕಿಂಗ್ ಲಾಂಬಾಂ ಬಂಡಿನ್‌ರಸ್). Metabolism is accelerated particularly that of proteins, and fats, so that the fire in the interior of the body becomes hotter.

ಸಂತಾಪಮಧಿಕಂ ದೇಹದ ಜನಯಂತಿ ವರಸ್ತದಾ
ಭವತ್ತತ್ವಾಷ್ಟ ಸರ್ವಾಂಗೋ ಜ್ವರಿತಸ್ಯೇನಚೋಚ್ಯತೇ// (ಚ.ಚಿ. 3)

The question of the possible function of fever is an important but still unanswered question. 'What is the meaning of fever?'

Is it harmful or beneficial?

(Boyd's path)

□ □ □

ಆಂತರ್ವೇರಣಿ ಜ್ವರ

- 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ವರದ ನಿದಾನಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇತುಗಳಾಗಿವೆ.
- 2) ಅಂತರ್ವೇಗೋಂದಿಕಃ ತ್ವಣ್ಣ ಪ್ರಲಾಪ ಶ್ವಸನಂ ಭ್ರಮ.
- 3) ತ್ವಣ್ಣ ಪ್ರಲಾಪ, ಶ್ವಾಸ, ಭ್ರಮ, ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
- 4) ದೂಷಭಲ ಅಧಿಕವಿರುತ್ತದೆ.
- 5) ದೂಷವಚೋರ್ವಿನಿಗ್ರಹ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾತಹಾಗೂ ಮಲಾವಷ್ಪಂಬ ಲಕ್ಷಣವಿರುತ್ತದೆ.
- 6) ಚಿಕಿತ್ಸಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ ಏಕಂದರೆ ಮಲಾವಷ್ಪಂಬ, ಹಾಗೂ ವಾತಕ್ಕೆ ಅವರೋಧವಿರುವದರಿಂದ ದೂಷಗಳು ತರೀರದಿಂದ ನಗರ್ಮಾಂಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ.
- 1) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ವರದ ನಿದಾನಗಳೇ ಹೇತುಗಳಾಗಿವೆ.
- 2) ಜ್ವರ ವೇಗೋಂದಿಕಃ ತ್ವಣ್ಣ ಶ್ವಸನಂ ಭ್ರಮ:
- 3) ಇಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ವೇಗ ಅಧಿಕವಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ದೂಷಭಲ ಅಲ್ಪವಿರುತ್ತದೆ.
- 5) ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ ಶ್ವಾಸ ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದ್ರವಮಲ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ.
- 6) ಇಲ್ಲಿ ದ್ರವಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುವದರಿಂದ ದೂಷಗಳು, ತರೀರದಿಂದ ಹೊರಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸುಖಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿ.

ವಚ್ಚಾರ್ಮಾನ ಜ್ವರ

- 1) ನಿದಾನಸೇವನ → ಅಗ್ನಿಮಂದ್ಯ →
ಅಮೋತ್ತತಿ → ಸ್ವೇದ, ಅಂಬುವಹ
ಸೂರ್ಯಸ್ಥಾ ಅವರೋಧ → ಆಮಾದಿಕ್
→ ಅಧಿಕ ಸೂರ್ಯೋರೋಧ →
ಹಿತ್ತದ ಉಷ್ಣತಾವೃದ್ಧಿ ಅಂತಃ ದಾಹ
ಲಕ್ಷಣ ಅಧಿಕ → ಅಂತರಾವೇಗೀ
ಜ್ಞರ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

ಅಂತರ್ವೇಗಿ ಜ್ಞರ

- 1) ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ಹೇತುಗಳೇ
ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
2) ಅಂತರಾದಾಹೋಧಿಕಃ ತೃಷ್ಣಾ
ಅಂದರೆ ಅಂತಹಾಹ ಲಕ್ಷಣ ಇಲ್ಲಿ
ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
3) ತೃಷ್ಣಾ ಪ್ರಲಾಪ, ಶ್ವಸನ, ಭ್ರಮ,
ಅಸ್ಥಿ, ಸಂಧಿಶೂಲ, ಅಸ್ಥಿದ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
4) ಆಮಾದಿಕ್ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯೋ
ರೋಧಗಳು ಅಧಿಕ
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.
5) ಚಿಕಿತ್ಸಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
6) ನಿದಾನಸೇವನ → ಅಗ್ನಿಮಂದ್ಯ ಅಮ
ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಸ್ವೇದ, ಅಂಬುವಹ
ಸೂರ್ಯಸ್ಥಾ ಅವರೋಧ →
ಆಮಾದಿಕ್ → ಅಧಿಕ
ಸೂರ್ಯೋರೋಧ → ಹಿತ್ತದ
ಉಷ್ಣತಾವೃದ್ಧಿ → ಅಂತಹಾಹ
→ ಅಂತರ್ವೇಗೀ ಜ್ಞರ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

- 1) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ಅಗ್ನಿಮಂದ್ಯ
ಅಮೋತ್ತತಿ → ಸ್ವೇದ, ಅಂಬುವಹ
ಸೂರ್ಯಸ್ಥಾ ಅವರೋಧ →
ಆಮಾದಿಕ್ → ಲಂಘನಾದಿ
ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲು →
ಅಮಾವಚನ ಆರಂಭ →
ದೂರ್ಘಟಕ ಲಕ್ಷಣ ಆರಂಭ ಜ್ಞರದ
ವೇಗ ಅಧಿಕ → ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ಪಚ್ಚಮಾನ
ಅವಸ್ಥೆ ಮಾರ್ಪಿತ:

□ □ □

ಬಹಿವೇಗಿ ಜ್ಞರ

- 1) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ
ಹೇತುಗಳೇ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
2) ಸಂತಾಪ್ತೋ ಹಿ ಅಧಿಕೋ ಬಾಹ್ಯ
ತೃಷ್ಣಾದೀನಾಂ ಅಂದರೆ ತೃಷ್ಣಚಯ
(ಬಾಹ್ಯ) ಸಂತಾಪ ಹಾಗೂ
ತೃಷ್ಣಾಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
3) ಅಧಿಕ ಸಂತಾಪ, ತೃಷ್ಣಚಯ ಮಾದ್ರವ
ಬಾಹ್ಯತೃಷ್ಣಾ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
4) ಆಮಾದಿಕ್ ಹಾಗೂ
ಸೂರ್ಯೋರೋಧಗಳು ಅಲ್ಪ-
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.
5) ಇದು ಸುಖಿಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
6) ನಿದಾನಸೇವನ → ಅಗ್ನಿಮಂದ್ಯ →
ಅಮೋತ್ತತಿ → ಸ್ವೇದ, ಅಂಬುವಹ
ಸೂರ್ಯಸ್ಥಾ ಅವರೋಧ, ಅಲ್ಪ
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ → ಬಹಿತೃಷ್ಣಾದಿ
ಲಕ್ಷಣ → ಬಹಿರೋವೇಗೀ ಜ್ಞರ
ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

ಸೌಮ್ಯಜ್ಞರ

- 1) ವಾತಜ, ಕಘಜ, ವಾತರಘಜ ಜ್ಞರಗಳು
ಸೌಮ್ಯವಿರವವು. (ಚ.ಚ. 3.) ವಾತ,
ಕಘ ಇವು ಶೀತ ಗುಣಾತ್ಮಕವಿರವವು.
ಇವುಗಳಿಂದ ಜ್ಞರವು ಸೌಮ್ಯ
ಸ್ವಭಾವದ್ದು ಇರುವವು.

- 1) ಶಿತ್ತಜ ಮತ್ತು ವಾತಪಿತ್ತಜ ಜ್ಞರಗಳು
ಅಗ್ನೀಯ ಇರುವವು. (ವಾತವು ಶೀತ
ಗುಣಾತ್ಮಕವಿದ್ದರು ಕೂಡಾ ವಾತವು
ಯೋಗವಾಹಿ ಇರುವದರಿಂದ ಹಾಗೂ
ಶಿತ್ತದ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ವಾತಪಿತ್ತ
ಜ್ಞರವು ಅಗ್ನೀಯ ಸ್ವಭಾವದ್ದು
ಇರುವದು. (ಚ.ಚ. 3)

- 2) ಈ ಜ್ಞರವು ಸುಸಹಕ್ತಿ ಇರುವದು.

- 2) ಈ ಜ್ಞರವು ದುಃ ಸಹಕ್ತಿ ಇರುವದು.
3) ಶೀತಲವೆನಿಸಿಸುವದು. ಉಷ್ಣ
ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನ ಇಚ್ಛೆ
ಇರುವದು.

□ □ □

ಶಾರೀರ ಜ್ಞರ

ಮಾನಸ ಜ್ಞರ

ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಃ ಸ್ತಾಪಿ ಹೀಗೆ ಜ್ಞರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ
ದೇಹ ಹಾಗೂ ಮನ ಇವೆರಡರ ದ್ವಿಷ್ಟಿ ಇರುವದು.

- 1) ದೇಹ ಸಂತಾಪ ವಾರ್ಧಾನ್ಯವಾಗಿ-
ರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಶರೀರ
ಜ್ಞರವೆನ್ನುವರು.

- 1) ಮನ ಸಂತಾಪ ವಾರ್ಧಾನ್ಯವಾಗಿ-
ರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಮಾನಸ
ಜ್ಞರವೆನ್ನುವರು.

- 2) ಮಿಥ್ಯಾಆಹಾರವಿಹಾರದಿಂದ ದೂರ
ಪ್ರಕೋಪ ಉಂಟಾಗಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ
ಶಾರೀರ ಜ್ಞರ ಉಂಟಾಗುವದು.

- 2) ಕಾಮ-ಕೋಕ-ಭಯ-ಕೋಧಾರಿ
ಮಾನಸ ಕ್ಷೋಭ ಕಾರಣವಿರುವದು.
ವೈಚಿಕ್ಯಂ ಆರತಿಗ್ರಾನಿಮೂನ ಸಸ್ತಾಪ
ಲಕ್ಷಣಮಾ | ಚ.ಚ. 3

ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವಾರ್ಧಾನ್ಯವಾಗಿ
ಮಾನಸ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ ಇರುವವು.

□ □ □

ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞರ್

- 1) ನಿಸಗ್ರ ನಿಯಮನುಸಾರ ಜ್ಞರ್-
ವಿರುವದು ಅಂದರೆ ವಷಾ ನುತುವಿನಲ್ಲಿ ವಾತ ಜ್ಞರ್, ಕರದ ನುತುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಜ ಜ್ಞರ್, ವಸಂತ ನುತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಫಜ ಜ್ಞರ್ ಉಂಟಾಗುವದು ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞರವನಿಸಿಕೊಳುವವು.
- 2) ಸುವಿಸಾಧ್ಯ ಇರುವವು. (ವಾತಜ ಜ್ಞರ್ ಅವಧಾದ ಇರುವದು. ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಿರುವದು).
- 3) ಅಲ್ನಿದಾನ ದೋಷ ಪಚನ ತೀವ್ರವಾಗುವದು.
- 4) ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸುಲಭವಾಗುವದು.

□ □ □

ಪಚ್ಯಮಾನ ಜ್ಞರ್

- 1) ಜ್ಞರವೇಗ ಅಧಿಕವಿರುವದು.
- 2) ಅಧಿಕ ತೈತ್ಯಾ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 3) ಪ್ರತಾಪ, ಶ್ವಾಸ, ಭ್ರಮ, ಮಲಪ್ರಪೃತ್ತಿ ಯ್ಯಾಲ್ನಾಸ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. (ಚ.ಚಿ.)
- 4) ಜ್ಞರವೇಗೋ ಅಧಿಕತೈತ್ಯಾ ಪ್ರತಾಪ: ಶ್ವಾಸನಂ ಭ್ರಮಃ | ಮಲಪ್ರಪೃತ್ತಿಲುತ್ತೇಶಃ ಪಚ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಜ್ಞರಮ್ || ಚ.ಚಿ.

□ □ □

ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞರ್

- 1) ನಿಸಗ್ರ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರು-
ವದು. ವಷಾ ನುತುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಜ
ಅಥವಾ ಕಫಜ ಜ್ಞರ್, ಕರದಾದಲ್ಲಿ
ವಾತಜ ಅಥವಾ ಕಫಜ ಜ್ಞರ್,
ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಜ ಅಥವಾ ಕಫಜ
ಜ್ಞರ್ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತ
ಜ್ಞರವನ್ನುವರು.
- 2) ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಇರುವವು.
- 3) ಅನೇಕ ಹೇತುಗಳು. ದೋಷಗಳ
ಪಚನ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಆಗುವದು.
- 4) ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕಷ್ಟವಿರುವದು.

□ □ □

ನಿರಾಮ ಜ್ಞರ್

- 1) ಜ್ಞರವೇಗ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.
- 2) ಕ್ಷತ್ರಾಖಾಮತ (ಹಸಿವೆ) ಇರುವದು.
- 3) ಶರೀರ ಲಾಘವ, ದೋಷಗಳ ಪ್ರಪೃತ್ತಿ
ಇರುವದು, ಅಧ್ಯಾಮಾನ ಮತ್ತು
ಅಂತರ್ಕ್ಷೋಭ ಲಕ್ಷಣ ಕಡಿಮೆ
ಇರುವದು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಜ್ಞರದ
ವಕ್ಷಾಪಸ್ತ ಅಥವಾ ನಿರಾಮಜ್ಞರದ
ಲಕ್ಷಣಗಳು ಆಗಿವೆ. (ಚ.ಚಿ.)
- 4) ಕ್ಷತ್ರಾಖಾಮತಾ ಲಘುತ್ವಂ ಚ
ಗಾತ್ರಾಣಂ ಜ್ಞರಮಾರ್ದವಮ್ |
ದೋಷಪ್ರಪೃತ್ತಿರಘ್ನಾಹೋನಿರಾಮ
ಜ್ಞರಲಕ್ಷಣಂ || ಚ.ಚಿ.

□ □ □

ಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞರ್

- 1) ಬಲವತ್ಸ್ವಾಸಲ್ ದೋಷೇಷು ಜ್ಞರಃ | (ಚ.ಚಿ.)
ಸಾಧ್ಯಾನುಪದ್ರವಃ | (ಚ.ಚಿ.)
ಬಲವಾನಾರಿಗೆ ಬಂದ ಜ್ಞರ
ಸಾಧ್ಯವಿರುವದು. ಸಹನ ಶಕ್ತಿ
ಇರುವದು. ಲಂಘನ, ತಿಕ್ತವಾಯ
ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಸಹನವಾಗುವದು.
- 2) ಉಪದ್ರವರಹಿತ ಜ್ಞರ ಸಾಧ್ಯ-
ವಿರುವದು.
- 3) ಅಲ್ಪದೋಷದಿಂದ ಜ್ಞರ ಸಾಧ್ಯ-
ವಿರುವದು.
- 4) ಪ್ರತಿಕಾರಕ ಶಕ್ತಿ ಅಗ್ನಿಬಲ, ದೇಹಬಲ
ಅಧಿಕವಿರುವದು.
- 5) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ
ಆಗುವದಿಲ್ಲ.
- 6) ಜ್ಞರ ಗಂಭೀರ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ
ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 7) ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ
ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 7) ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ (ಹತಾನಲಂ), ಅಕ್ಷಾಮ
(ಧಾತುಕ್ಷೇಣ), ರುಕ್ಷಾ ಪಚನ,
ರಕಾಂತಃ, ಹೃದಿಶೂಲಿನಃ ಲಕ್ಷಣಗಳು
ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಜ್ಞರ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು.
(ಅ.ಪ್ರ.ಶಾ. 5)

□ □ □

ಅಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞರ್

- 1) ಹೇತುಭಿಬರ್ ಹುಂಭಿಬರ್ ತೊ
ಬಲಿಭಿಬರ್ ಮುಲಕ್ಷಣಃ | (ಚ.ಚಿ.)
ಜ್ಞರ ಬರಲಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳು
ಇರುವವು. ದೋಷ ಸಂಚಯ ಅಥ
ಹಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವದು.

ವಿಸರ್ಗ ಜ್ವರ್

1) ವಿಸರ್ಗ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ವೇಗವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಸಲ ಜ್ವರವು ಪಾಕ್ಯತವಾಗುವದು ವುನಃ ಜ್ವರವೇಗಬರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇರುವವು.

a) ಮುಕ್ತಾನುಬಂಧಿಜ್ವರ : (Intermittent fever). "Where the temperature at some time of the day is normal or subnormal, and at another time of the day, usually in the evening, it is raised one, two or more degrees." ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ವೇಗವು ಯಾವಡೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಸಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ಪಾಕ್ಯತಾಪಮಾನ ಉತ್ಸನ್ವಾಗುವದು. ಮತ್ತೆ ವುನಃ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚುವದು.

b) ಪುನರ್ವಾಹತಕ ಜ್ವರ : (Recurrent fever or Relapsing fever). ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಜ್ವರದ ವೇಗವಿರುವದು. ಪರಂತು ವುನಃ ಪಾಕ್ಯತಾಪಮಾನ ಉಂಟಾಗುವದು. ಉದा. ವಿಷಮಜ್ವರ (ಮಲೇರಿಯಾ) ಕಾಲಾಜ್ವರ.

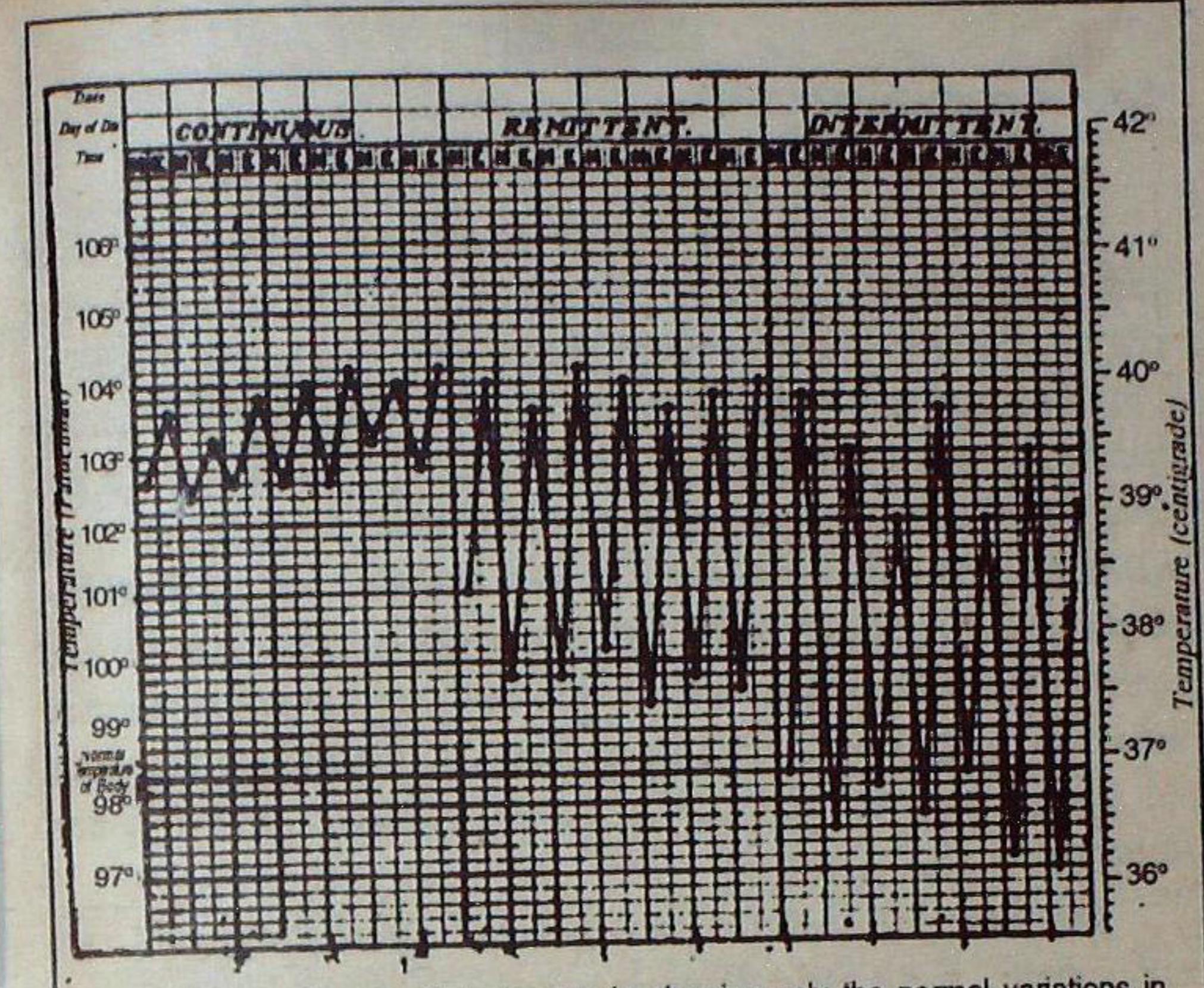

ಅವಿಸರ್ಗ ಜ್ವರ್

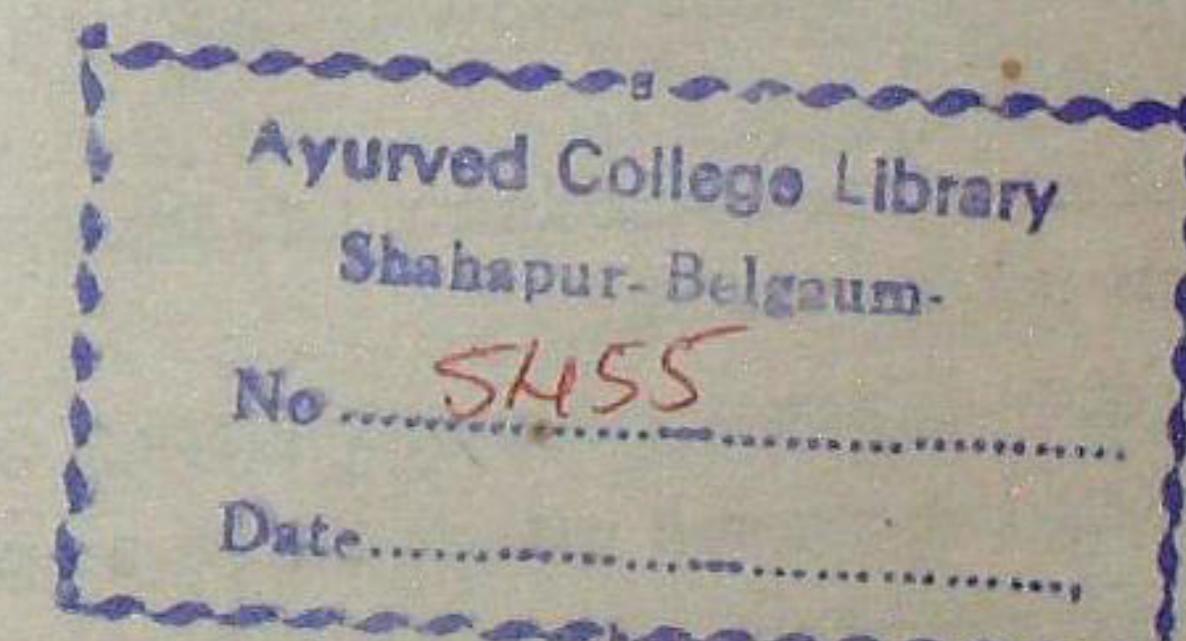
1) ಸಂತತ್ಯಾ ಯೋಂವಿಸರ್ಗಸ್ತಾತ್ ಸಂತತಃ ಸನಿಗಧ್ಯತೇ । ಮಾ.ನಿ. ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪಾಕ್ಯತಸ್ಸಿತಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ವಿಸರ್ಗಜ್ವರದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇರುವವು.

a) ಸಮವೇಗಿ ಜ್ವರ (Continuous fever) ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚುವದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಇವುಗೆಳ ಅಂತರ ಕೇವಲ ಒಂದು ಅಥವಾ $1\frac{1}{2}$, ಮತ್ತು ಇರುವದು. "Temperature remains elevated for a considerable period, and where the diurnal variation often does not exceed the normal diurnal variation viz., one or at most one and a half degress."

b) ವಿಷಮವೇಗಿ ಜ್ವರ (Remittent fever) ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚುವದು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಇವುಗಳ ಅಂತರ 2° ಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. "Diurnal variations is greater than the normal diurnal variation, but where the temperature never comes down quite to normal."

Types of Pyrexia - Continuous pyrexia showing only the normal variations in the morning and evening. Remittent pyrexia showing a drop of several degrees each day. Intermittent pyrexia where the temperature comes down to normal at some time every day.

ವಿಷಯ ಜ್ಞರ್

ದೋಷ ಕಾಲಬಲಾಬಲ ಭೇದದಿಂದ ಆಗುವ ಪ್ರಕಾರಗಳು :-

ಜ್ಞರ್: ಪಂಚವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ದೋಷ ಕಾಲಬಲಾಬಲಾತ್ / (ಮಾ.ನಿ. 2)
ದೋಷಬಲ ಮತ್ತು ಕಾಲಬಲ ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿತ ಸ್ವರೂಪದ
ಸಂತತ, ಸತತ, ಅಸ್ತೇಧ್ಯಃ, ತೃತೀಯಕ, ಚತುರ್ಥಕ ಹೀಗೆ ಜ್ಞರದು ಬಹು ಪ್ರಕಾರಗಳು
ಇರುವವು. ದೋಷಕಾಲ ಬಲಾಬಲವೆಂದರೆ ದೋಷ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂಡು
ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞರ ಇರುವದು. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞರ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞರ ಇರುವದು. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಜ್ಞರ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
ಕಾಲಾನುರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞರದ ವೇಗ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಗ ಆಗುವ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ಕಾಲಬಲ ಪ್ರಪ್ರತಿ ಜ್ಞರ
ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೇನೆ ವಿಷಮಜ್ಞರವೆಂದು ಪರ್ಯಾಯಪದವಿರುವದು. ಸಂತತ
ಜ್ಞರವೆಂದರೆ ಜ್ಞರವು ಎಂಬು, ಹತ್ತು ಅಥವಾ ಹನ್ನರೆಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಜ್ಞರವು ಸಾತತ್ಯವಾಗಿ
(continuous) ಜ್ಞರವೇಗವಿರುವದು. ಸತತ ಜ್ಞರವೆಂದರೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಲ ಜ್ಞರ
ಬರುವದು ಹಾಗೂ ವಿಸರ್ಗವೂ ಆಗುವದು. ರಕ್ತಧಾತುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವದು
ಅಸ್ತೇದುಷ್ಟ ಜ್ಞರವು 24 ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ಞರ ವೇಗವಿದ್ದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಇದರ
ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ ಸುತ್ತುತರ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಂಸಧಾತು ಇರುವದು. ಚರಕರ ಪ್ರಕಾರ
ಮೇದಧಾತುವಿರುವದು. (ಚ.ಚ. 3)

ತೃತೀಯಕ ಜ್ಞರವು ಒಂದು ದಿನ ಬಿಷ್ಟು ಒಂದು ದಿನ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ಮೂರನೇ ದಿನ
ಜ್ಞರ ಬರುವದು ಹಾಗೂ ಅದರ ವಿಸರ್ಗವೂ ಆಗುವದು. ಸುತ್ತುತರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜ್ಞರ
ಮೇದಧಾತು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಿರುವದು. ಚರಕರ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಂಸ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದ
ಇರುವದು. ಚತುರ್ಥಕ ಜ್ಞರವು ಪ್ರತಿ ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಅಥವಾ ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ಞರ
ಬರುವದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಇದು ಅಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಜ್ಞಾಧಾತುಗಳನ್ನು
ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು.

- 1) ವಿಷಮೂ ವಿಷಯಾರಂಭ ಶ್ರಯಾಕಾಲೋಕನುಷಂಗವಾನ್ / (ಅ.ಹ್ಯ.ನಿ.) ಎಂದು
ವಾಚ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.
 - a) ಜ್ಞರದ ಆರಂಭ ಪ್ರಾಯ: ವಿಷಮವಿರುವದು. ಒಮ್ಮೆ ಶಿರಃ ಸಾಂಪ್ರದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಪಾದದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಬಹುದು.
 - b) ಜ್ಞರದ ಶ್ರಯಾ ಒಮ್ಮೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶೀತಲಿಂದ ಕೂಡಿರುವದು
 - c) ಜ್ಞರದ ಕಾಲಪು ಒಮ್ಮೆ ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯಾನ್ ಇರುವದು.
- 2) ಮುಕ್ತಾನು ಬಂಧತ್ವಂ ವಿಷಮತ್ವಮ್ | ಜ್ಞರವೇಗದ ಮುಕ್ತಾ ಹಾಗೂ ಅನುಬಂಧ ಈ ಸ್ಥಿ
ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇರುವದು. ಜ್ಞರ ಪೂರ್ಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪುನಃ ಜ್ಞರ ಬರುವದು.
ಮುಕ್ತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವು.

3) ಜ್ಞರದ ವೇಗವು ವಿಷಮವಿರುವದು. ಉಷ್ಣತೆ ಅಥವಾ ಶೀತಲತೆಗಳ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣದಿಂದ
ಅನಿಯಮಿತ ಕಾಲದ ಸಂತರ ಜ್ಞರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು.

ಇವು ವಿಷಮಜ್ಞರದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಂತತ ಜ್ಞರ : (ಮಾ.ನಿ. 22; ಚ.ಚ. 3)

ಬಲಾಢ್ಯ, ಗುರುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಸಾಮಂದೋಷವು ರಸವಹ ಸೂರ್ಯಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ
ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಗಳಾಗಿ, ಗ್ರಹಣ ಅವಯವನ್ನು ದೂಡಿತಗೊಳಿಸಿ, ಸಂತತ ಜ್ಞರವನ್ನನಿರ್ಮಾಣ
ಮಾಡುವದು. ಜ್ಞರದ ವೇಗ ಹಾಗೂ ವಿಸರ್ಗವು ಕಾಲಾನುರೂಪವಿರುವದರಿಂದ ಕಾಲ
ಬಲಪ್ರಪ್ತತ್ವ ಜ್ಞರಪೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಇರುವದು.

ಸಂತತ್ಯಾ ಯೋ ಅವಿಸರ್ಗಸ್ಯಾತ್ ಸಂತತಃ ಸ ನಿಗಧ್ಯತೇ । (ಮಾ.ನಿ.) ಜ್ಞರದ ವೇಗವು
ಸಾತತ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಉಳಿಯುವದು. ಇದೂಂದು
ಮಹತ್ವದ ಭೇದವು ಸಂತತ ಹಾಗೂ ಸತತ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಸಂತತ ಜ್ಞರವು ಅವಿಸರ್ಗ
ಜ್ಞರವಾಗಿದೆ.

ಬಲಿನೊ ಗುರವಃ ಸ್ತಾಪಃ ವಿಶೇಷಣ ರಸಾರ್ಥಿತಃ ।

ಸಂತತಂ ನಿಷ್ಪತ್ತಿದ್ವಂದ್ವಾ ಜ್ಞರಂ ಪರ್ಯಾಯಾಂದುಷಿಷದಮರ್ಮ ॥ (ಮಾ.ನಿ.)

ತರೀರದಲ್ಲಿಯ ಸರ್ವ ದೋಷ, ಧಾತು, ಮಲಗಳು ಈ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಪವಾಗುವದು.

3 ದೋಷ + 7 ಧಾತು + ಮಾತ್ರ + ಪುರಿಷ ಇವು 12 ತರೀರದ ಭಾವಗಳು
ದುಷ್ಪಯಾಗುವದರಿಂದ ಸಂತತ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ದ್ವಾದಶಾಶ್ವತ ಪ್ರಪ್ತವಾಗುವದು. ಈ ಜ್ಞರವು
ಕಷ್ಟಾಧ್ಯವಿರುವದು. ಸಂತತ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿದ್ವಂದ್ವಿಷಿದ್ವಂದ್ವಿಪೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಅಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ
ಪ್ರತಿಸ್ಥಾರ್ಥಿಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ ತರೀರದ ಸರ್ವ ದೋಷ-ಧಾತು-ಮಲಗಳು
ವಿಕ್ರಿಯಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತ ಭಾವದ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಈ ಜ್ಞರದ ಮೇಲೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
ತರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ಭಾವಗಳು ಈ ಜ್ಞರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಮಾಡುವ ರಕ್ತಿಯನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿದ್ವಂದ್ವಿ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಪತ್ತನಿಕ ಜ್ಞರಪೆಂದೂ
ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂತತ ಜ್ಞರಕ್ಕೆ ದ್ವಾದಶಾಶ್ವತ ಯಿ ಜ್ಞರ, ನಿಷ್ಪತ್ತಿದ್ವಂದ್ವಿಷಿದ್ವಂದ್ವಿ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಪತ್ತನಿಕ
ಜ್ಞರವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

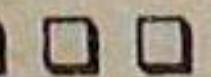
ಸಂತತ ಜ್ಞರವು 7 ದಿನ, 10 ದಿನ ಅಥವಾ 12 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು
ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜ್ಞರ ಇರುವದು. ಸಂತತ ಜ್ಞರವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಿದ್ದು ದೋಷಗಳು ವಿಷ್ಪಲೆ
ಇರುವದರಿಂದ ಅಪುಗಳ ಪಚನವಾಗಲು ದೀಘಾಕಾಲ ಬೇಕಾಗುವದು. ಇದೂಂದು
ಮಹಾಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ. ತರೀರದ ಎಲ್ಲಸೂರ್ಯಸುಗಳು ಮಾಡಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ
ಪ್ರಕೃತಿಕ ದೋಷ ರಸ, ರಕ್ತದಿ ಧಾತುಗಳ ನಿರ್ಮಾತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಂತತ ಜ್ಞರದಲ್ಲಿ
ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಯ: ಸ್ತಾಪಃ ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಲವಿರುವು. ಇದರ ಚಕಿತ್ಸಿಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ
ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಯ: ಸ್ತಾಪಃ ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಲವಿರುವು.

ಗ್ರಹಣಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಪಾಕ ಉಂಟಾಗಿ ಅಂತ್ರವೈ ಉಂಟಾಗುವದು. ಅಂತ್ರಭಿಸಂ
ಜನಮ್ (ಕಾಶ್ಚ). ಕಾಶ್ಚಪರು ಅಂತ್ರಷ್ಟೋಭವಾಗುವದೆಂದು ಸ್ವಾಷಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಧಾತ್ವಾಗ್ನಿ ಹಾಗೂ ಹೋಷಾಗ್ನಿಗಳಿಂದ ರಸಾದ ಧಾತುಗಳ ಶುದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಿ ಮಲ
ನಿಸರಣವಾದಲ್ಲಿ ಜ್ಞರು ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದು. ಜ್ಞರು ನಿರ್ವಾಮ ಮಾಡುವ ದೋಷಗಳ
ವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ದೂಷಾದಿಗಳು ಅಂದರೆ ನಿಷ್ಕತನಿಕತ್ವ ದೊರೆತಾಗ ದೋಷಗಳ
ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ದೋಷಗಳಿಗೆ ಬಲ ಉಂಟಾಗಿ ಜ್ಞರವೇಗವು ಸತತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವದು.
ಒಂದು ವೇಳೆ ದೋಷಗಳ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ದೂಷಾದಿಗಳು ಇದ್ದಾಗಿ ಜ್ಞರ
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಮೋಷಪಾಕ [ಮೂ.ನಿ.]

- 1) ದೋಷ ಪ್ರಕೃತಿ ವೈಕೃತ್ಯಂ ಲಘಿತಾ
ಜ್ಞರದಾಹಯೋಃ।
ಇಂದಿಯಾಣೌ ವೈಮಲ್ಯಂ
ದೋಷಾಣಾಂ ಪಾಕಲಕ್ಷಣಮ್॥
(ಮೂ.ನಿ.)
- 2) ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದ ದೋಷಗಳ
ಪಚನವಾಗಿ ದೋಷಗಳು
ತಮನವಾಗುವವು. ಇದಕ್ಕೆ
ದೋಷಪಾಕ ಅನ್ವಯರು.
- 3) ಧಾತು ವಿಕೃತಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 4) ಶರೀರಪು ಲಘುವೆನಿಸುವದು.
- 5) ಇಂದಿಯಗಳ ವಿಷಯಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ
ಪೂರ್ವವರ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.
- 6) ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಧಾತುಪಾಕ [ಮೂ.ನಿ.]

- 1) ನಿದ್ರಾನಾಶೋ ವೈದಿಸ್ತಂಭೋ
ವಿಷ್ಣಂಭೋ ಗೌರವಾರುಚಿಃ।
ಅರ್ತಿ ಬಲಹಾನಿಕ್ಷ ಧಾತೂನಾಂ
ಪಾಕಲಕ್ಷಣಮ್॥ (ಮೂ.ನಿ.)
- 2) ದೋಷಪಾಕದ ವಿರುದ್ಧ ಶ್ರಯೆ
ಇರುವದು. ದೋಷಗಳು ಗಂಭೀರ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವವು.
- 3) ಧಾತು ವಿಕೃತಿ ಇರುವದು.
- 4) ಶರೀರಕ್ಕೆ ಗೌರವತ್ವ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾತ್ವತ್
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.
- 5) ಇಂದಿಯಗಳ ಗ್ರಹಣತ್ವ
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.
- 6) ತೀವ್ರಮಲಾವರೋಧ, ನಿರುತ್ಸಾಹ,
ಬಲಹಾನಿ, ಹೃದಯ-ನಾಭಿಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ, ಅತಿಸಾರ, ಶ್ವಾಸ, ತೀವ್ರಜ್ಞರ
ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.

ನಿಜ ಜ್ಞರ

- 1) ದೋಷ ಪ್ರಕೋಪವು ಮೊದಲು
ಉಂಟಾಗಿ ಜ್ಞರು ಬರುವದು.
- 2) ಏಕದೋಷಜ - 3 ಪ್ರಕಾರ
ದ್ವಿದೋಷಜ - 3 ಪ್ರಕಾರ
ಸಾನ್ವಿಷಾತಕ - 1 ಪ್ರಕಾರ
ಹೀಗೆ ಏಕು ಪ್ರಕಾರ ಇರುವವು.

ಆಗಂತು ಜ್ಞರ

- 1) ಬಾಹ್ಯಕಾರಣದಿಂದ ಆಗಂತು ಜ್ಞರ
ಬರುವದು.
- 2) ಅಭಿಫಾತಜ, ಅಭಿಷಂಗಜ,
ಅಭಿಚಾರಜ, ಅಭಿಶಾಪಜ. ಹೀಗೆ
ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಆಗಂತು ಜ್ಞರಗಳು
ಇರುವವು.
- 3) ಸ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲ ಆಗಂತು: ಕೇವಲೊ
ಭೂತ್ವಾಪಶ್ಚಾತ್ ದೋಷಃ: ಅನಬಧ್ಯತೆ।
(ಚ.ನಿ.)
ಜ್ಞರವು ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲ ಆಗಂತು
ಸ್ವರೂಪದ್ದು ಇದ್ದು ನಂತರ
ದೋಷಾನುಬಂಧ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಜ್ಞರ ಆದಾರುಣ ಮೋಕ್ಷ *nation* (Termination by lysis)

- 1) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚರಕಾರಿ ಜ್ಞರವು
ಕ್ರಮ-ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ
ಯಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಆದಾರುಣ
ಮೋಕ್ಷ ಅನ್ವಯವರು.
- 2) ಜ್ಞರವೇಗವು ಕ್ರಮ-ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.
- 3) ಸಂತಾಪ ಲಕ್ಷಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು,
ಇಂದಿಯ ಕಾಯ್ ಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಕೃತಿ
ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವದು. ಮನಸ್ಸು
ಸ್ಪಷ್ಟವೆನಿಸುವದು. ಶರೀರ
ಲಘುವೆನಿಸುವದು. ತೃಷ್ಣಾಲಕ್ಷಣವು
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

(ಚ.ಚಿ. 3 : 329 ವಾ.ನಿ. 2: 79)

The termination may be

ಜ್ಞರ ದಾರ್ಯಣಮೋಕ್ಷ *nation* (Termination by crisis)

- 1) ದೋಷಾಧಿಕ್ಷಪಳ್ಳಿ ಬಲವಾನ್ ಜ್ಞರವು
ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪಕಾಲೀನ ಜ್ಞರವು
ದಾರುಣ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ
ಜ್ಞರಮುಕ್ತವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 2) ಜ್ಞರ ವೇಗವು ಒಮ್ಮೆ
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.
- 3) ಜ್ಞರ ಮುಕ್ತಿ ಆಗುವಾಗ ಜ್ಞರ
ಹಚ್ಚಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವದು. ಈ
ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇದಾತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಪ್ರಾಪ, ಮೂಳ್ಯಾರ್ಥ, ವೈವಿಧ್ಯ,
ಶ್ವಾಸ, ಸರಬ್ಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.
ದೀಪ ಆರುವಾಗ ದೊಡ್ಡದು
ಆಗುವಂತೆ ಅಥವಾ ಗಿಡದ

gradual, when it is said to be terminate by lysis, as in typhoid.

ಯೋಂಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ ಮಂಗವು ಜಗಿದು ಹೋಗುವಾಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗಿಡವು ಅಗಳಾಡಿದಂತೆ ಆಗುವದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೊಡ್ಡೆಗಳು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಬಿಡುವಾಗ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞರದ ವೇಗ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. (ಮಧುಕೋಷ), ಧಾತುಕ್ಷೋಭದ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗುವದು.

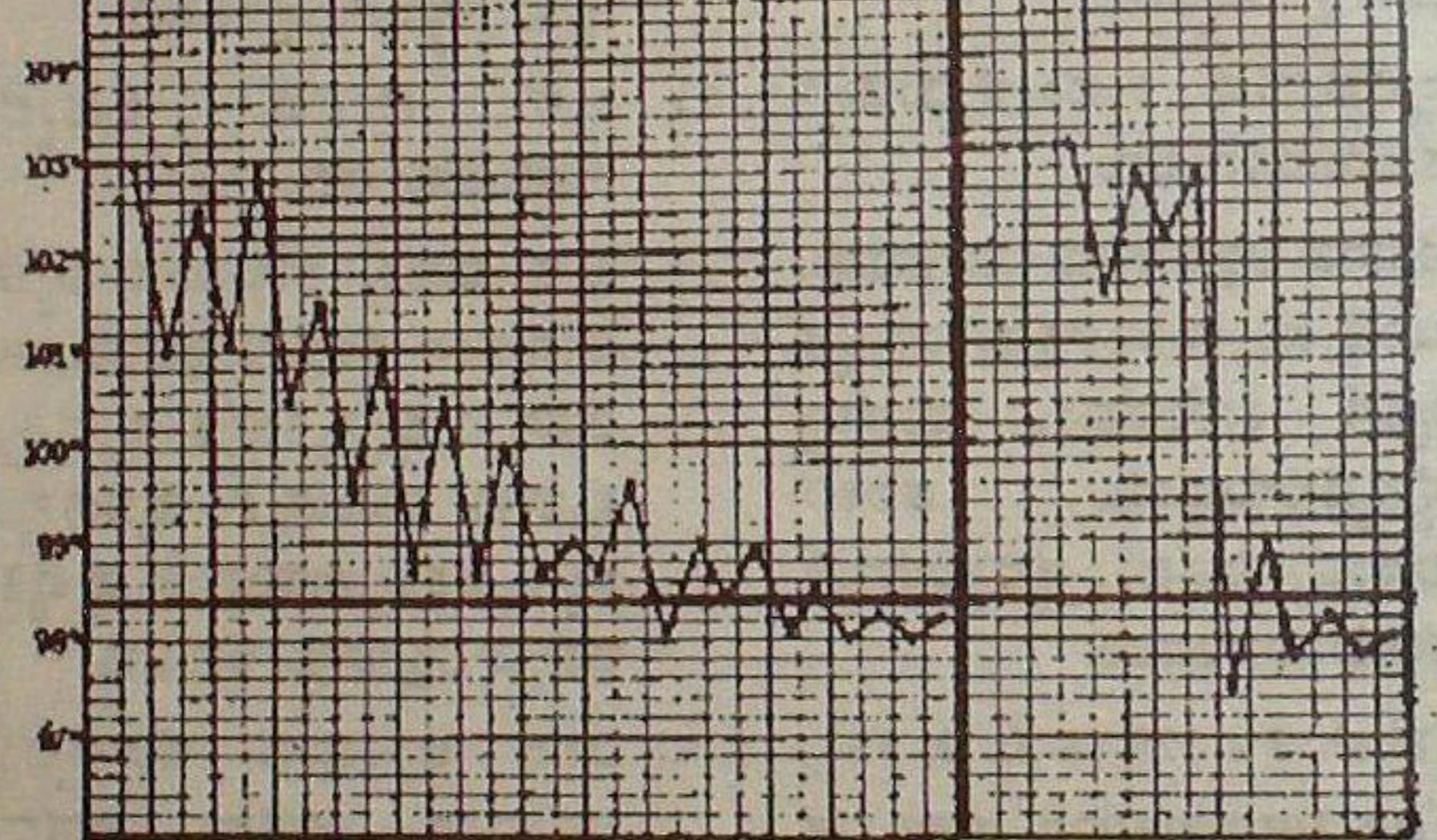
ದಾಹ: ಸ್ವೇದೋ ಬ್ಯಾಮ ತ್ಯಷ್ಟಾ ಕಂಪ ವಿದಾಭಿದೆ ಸಂಜ್ಞೆತಾ।

ಕೊಜನಂ ಚಾಸ್ಯವ್ಯೇಗಂಧ್ಯಮಾಕೃತಿ ಜ್ಞರಮೋಕ್ಷಣೆ || ಮಾ.ನಿ.

Pyrexia may terminate suddenly by crisis as in some cases of lobar pneumonia. The fall of fever is followed by profuse perspiration or diarrhoea or both.

TERMINATION BY LYSIS

TERMINATION BY CRISIS

Termination of Pyrexia By Lysis and Crises

ಫೋನ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
ಫೋನ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
1) ಪ್ರ 2) ಹೆಚ್‌ಹೆಚ್ 3) ಕ್ರಿಸ್‌ಕ್ರಿಸ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
4) ಅಗ್ನಾಂದ್ರೋ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
5) ಸ್ವೇದೋ	ಸೆಂಡ್‌ಹೆಚ್‌ಹೆಚ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
6) ಅಂಗಮದ್ರೋ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಸಂಘರ್ಷಿಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಎಡ್‌ಫೆರ್ಮೆನ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
7) ಪ್ರೆಸ್ಟ್‌	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಸಂಧಿತ್ಯಾಲ,	ದೊಱ್ಳಿಲ್	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ
8) ಅರ್ಥಾ ಗ್ರಾಹಿ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ	ಪ್ರಾತಿಧಾರ್ತ	ಅಂಸತ್ಯಾಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಹಾಕ್‌ಹಾ

ಆಯುವ್ಯೇದೀಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಹ್ರೇದ ನಿದಾನ

ಮಂಕಾಸ್ಪೋಲೋಗಿತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು (Diseases of the Digestive System)

Elementary canal (Annavaha Srotas or Pachaka Nadi) begins from the mouth cavity and ends in the anal orifice. The food is being digested by different enzymes present in the digestive juices. And the end products of proteins in the form of amino acids, end products of carbohydrate in the form of monosaccharides and end products of fats in the form of fatty-acids and glycerol are absorbed through intestinal villi. Then they are absorbed either by portal vein or via the lymphatics. The portal vein opens into the liver. In the liver they are processed and then they pass into the hepatic veins which opens into the terminal portion of the inferior vena-cava. Lymphatic route also opens into the systemic circulation.

Digestion occurs in the stomach and Small-intestine. Absorption of end products of Ahara-rasa occurs in the small-intestine. Small-intestine begins from the 1st part of the duodenum and ends in ileocecal junction. Small-intestine maintains a tone during life and has movements (ಗಡಗಳು). Segmental movements, pendular movements and peristaltic waves. These are the important movements. Peristaltic waves travels down the gut in an aboral direction (away from the mouth). (ವಾತದ ಅನುಲೋಮವಗತಿ). Small-intestine is about 25 feet (7.6 metres).

Large-intestine has two types of movements a) Segmental contractions b) propulsive movements (mass peristalsis). Propulsive movements (ಅವಾನವಾಯುವಿನ ಅನುಲೋಮವಗತಿ) drive the feces into the rectum and urge to defecate arises and the person evacuates (ಮಲನಿಷ್ಠರಣ). Emotions like anxiety etc Causes increase in colonic motility. Whereas dejection causes inhibition of colonic motility. Large-intestine absorb water, sodium chloride, glucose and amino-acids. Transfusion of normal saline or glucose-saline by rectal route (ಬಣಿ) was common in the past. Large-intestine secrete mucus, which lubricate the stool.

Bacterial flora of the gut :

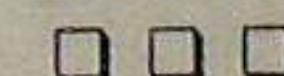
These bacteria have some important functions. The upper part of the small-intestine is almost free from bacteria (micro-organisms), because of presence of gastric juice. The Large-intestine has rich bacterial flora. Bacterial flora synthesize some vitamin K, vit-B-Complex. Normal intestinal bacterial flora is required for the integrity of the anatomical structures of the gut. Antibiotic drugs reduce the bacterial flora. In the new-born, intestine is sterile and the bacterial flora to grow require only a few days after birth.

ಆತಿಸಾರ

ಗ್ರಹಣಿ

1) ಪಾ,ಯ : ಪಾ,ರಂಭಿಕ ಲಕ್ಷಣ ಇರುವದು.	1) ಪಾ,ಯ: ಆತಿಸಾರದ ನಂತರ ಆಗುವದು.
2) ದ್ರವಮುಲಸರಣ ಲಕ್ಷಣ ಅಥಿಕ ಇರುವುದು.	2) ದ್ರವಮುಲ ಸರಣ ಲಕ್ಷಣ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.
3) ಮಲದ ಸಂಗಡ ಧಾತುಗಳ ಕ್ಷರಣ ಇರುವದು.	3) ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಲದ ಕ್ಷರಣವಿರುವದು. ಅಂತಿಮ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಕ್ಷರಣವಿರುವದು.
4) ಮಲದ ವೇಗವು ತೀವ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಲ್ಲಿರುವದು.	4) ಮಲದ ವೇಗವು ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.
5) ಒಜಕ್ಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದಿಲ್ಲ.	5) ಒಜಕ್ಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
6) ಗುದೇನ ಬಹು ದ್ರವ ಸರಣಂ ಆತಿಸಾರಂ (ಮಾ.ನಿ.)	6) ಗ್ರಹಣ್ಯಾಃ ರೋಗಃ ಗ್ರಹಣ ರೋಗಃ (ಮಾ.ನಿ.).
7) ಅನಿಯಂತಿತ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಆತಿಸಾರದ ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣವರುವದು.	7) ಮುಹುಃರ್ ಬದ್ಧಂ ಮುಹುಃರ್ ದ್ರವಮ್ ಇದು ಗ್ರಹಣಯ ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. (ಮಾ.ನಿ.)

ಆಮಾತಿಸಾರ

- 1) ಧಾತುಕ್ಷರಣವಿರುವದು.
- 2) ಮಲತ್ಯಾಗದೊಂದಿಗೆ ಶೂಲ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 3) ಮಲದ ಮಾತ್ರ, ಅಧಿಕವಿರುವದು.
- 4) ಅಪಕ್ಷ ಅನ್ನ ಮಲದ ಸಂಗಡ ಇರುವದು.
- 5) ಅಪಚನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕೃತಿತವಾದಂತಹ ದೋಷವು ಕೋಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಧಾತು ಹಾಗು ಮಲಗಳನ್ನು ದೂಷಿತಗೊಳಿಸುವದು. ಮಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ, ಪಿಣ್ಣಿಲ ಹಾಗು ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವಿರುವದು.

□ □ □

ಅತಿಸಾರ (Diarrhoea)

- 1) “ಗುದೇನ ಬಹುದ್ವಾಸರಣಂ ಅತಿಸಾರಂ ನಾನಾಖಿ ದ್ರವಧಾತು ಸರಣಂ ಅತಿಸಾರಂ”.
- 2) ಅತೀರ್ಣಾಕ್ಷ, ಅತಿಸ್ಥಿಗ್ರಾ ಅತೀಸ್ಥಾಲ, ಅತೀಲಾಷ್ಟ ವಿರುದ್ಧ ಅಹಾರಸೇವನ, ವಂಚಕಮಾರ್ಗದ ಏಫ್ಯಾಯೋಗ, ದೂಷಿತಜಲ, ಅತೀ ಮದ್ದಪಾನ, ವಿಷಯೋಗ, ಭಯ, ತೋಕಗಳು ನಿಷಾಗಳಾಗಿವೆ.
- 3) ಮಲತ್ಯಾಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಂಭನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರವಾಹಿಕ

- 1) ಕೇವಲ ಕಫಕ್ಷರಣವಿರುವದು.
- 2) ಮಲತ್ಯಾಗ ಪ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕುಂಭನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 3) ಮಲದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.
- 4) ಅಪಕ್ಷ ಅನ್ನ ಮಲದ ಸಂಗಡ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 5) ಕಘನಿಸರಣ ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಹಣ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ವಿಸ್, ೧೯೧೯, ನಿತ್ಯಾರ್ಥಿಕಾ, ನಿವಾರಣಿಕಾ, ನಿಸ್ತಾರ್ಥಿಕ, ಬಿಂಬಿತಿ, ಅಂತರ್ಗಂಧಿ ಇವು ಪ್ರವಾಹಿಕದ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರವಾಹಿಕ (Dysentery)

- 1) “ಪ್ರವಾಹ ಮಾಣಸ್ಯ ಪ್ರವಾಹಿಕಾ: ಪ್ರವಾಹಿಕಂತು ಕಘಮಾತ್ರ, ಸರಣಂ”.
- 2) ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಅತಿಸಾರದ ನಿದಾನಗಳೇ ಹೇಳಲ್ಪಟಿವೆ.
- 3) ಮಲತ್ಯಾಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಂಭನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

- 4) ಅನಿಯಂತ್ರಿಕ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಇಲ್ಲಿ ಅನಿಯಂತ್ರಿಕ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 5) ಮಲದ ಮಾತ್ರ, ಹಾಗೂ ಪ್ರಪೃತ್ತಿ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.
- 5) ಇಲ್ಲಿ ಮಲದ ಮಾತ್ರ, ಕಡಿಮೆಯದ್ದು ಆದರೆ ಪ್ರಪೃತ್ತಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ‘ಕೃತೀಽಪ್ಯಕೃತ’ ಲಕ್ಷಣವಿರುತ್ತದೆ.
- 6) ಹಾತೆಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಷಾತೆಜ ಶೋಕಜ, ಆಮಜ ಎಂದು 6 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- 6) ಹಾತೆಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಷಾತೆಜ ಎಂದು 4 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- 7) ಕೆಲಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ (ಅಮಾತಿಸಾರ) ಮಲದೊಂದಿಗೆ ಅಪಕ್ಷ ಅನ್ನವೂ ಕೂಡಾ ಪ್ರಪೃತ್ತಮಾಗುತ್ತದೆ.
- 7) ಇಲ್ಲಿ ಮಲದೊಂದಿಗೆ ಅಪಕ್ಷ ಅನ್ನದ ಪ್ರಪೃತ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 8) ನಿದಾನಸೇವನ → ಹಾತಪ್ರಕೋಪ ಉದಕವಹ ಸ್ಲೋತಸ್ ದುಷ್ಪಿ → ಶರೀರರಸ್ತ ಆಫ್ ಧಾತು (ರಸ, ಜಲ, ಸ್ವೇದ, ಮೂತ್ರ, ಪಿತ್ತ, ಮೇದ, ರಕ್ತ) ಸ್ವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೋಷ (ಗ್ರಹಿಣೀ)ದ ಕಡೆಗೆ ತರಲ್ಪಡುವುದು → ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ರ ಪುರೀಷಕ್ಕೆ ದ್ರವತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿ - ಅಪಾನ - ವಾಯು ಪ್ರೇರಣ → ದ್ರವಸ್ಥರೂಪದ ವಾಲಮ್ರಿತಿ ಗುದದಿಂದ ಅತೀ ದ್ರವ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ → ಅತಿಸಾರ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ:
- 8) ನಿದಾನಸೇವನ → ಹಾತ (ಸಮಾನ ಹಾತ) ಪ್ರಕೋಪ → ಕ್ಲೀದಕ ಕಘದುಷ್ಪಿ → ಪ್ರಕೃತಿಸಮಾನವಾತದುಪ್ಯಕ್ಕೆದಕ ಕಘವನ್ನು ಬಲಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಕ್ವತಯದೆಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವುದು → ಅಪಾನ ವಾಯುದುಷ್ಪಿ → ಕಘಮೀಶಿತಮಲ, ಪ್ರವಾಹಣದ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಪ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗುದದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಮೊರಹಾಕಲ್ಪಡುವುದು → ಪ್ರವಾಹಿಕ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

ಶ್ರೀರೂಪಿಸಾರ

- 1) ಧನನಾರ್ತ, ಬಂಧುನಾತಗಳಂಥ ಸಹಿತೆಲು ಆಗದಂಥ ವೇದನೆಯಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದು ಅಥಾರ್ತೋ ಶೋಕತಪನಾಗಿರುವುದೇ ಈ ವ್ಯಾಧಿಯ ನೀದಾನವಾಗಿದೆ.
- 2) ಸರಕ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದು ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ಗುಂಡಾಫಲಸದ್ಯತ, ಕೃಷ್ಣಭವಣದ ಮಲವಿಂದು ಕೆಲವು ಸಲ ರಕ್ತವೇ ಗುದದಿಂದಸೆರಣಾವಾದರಿಕೆಲವುಸಲ ಮಲದೊಂದಿಗೆ ರಕ್ತಸೇರಿ ಸರಣಾವಾಗುತ್ತದೆ.
- 4) ಅರತಿ, ಭ್ರಮ, ಅನ್ವಯಾಂತಗಳೊಂದಿಗೆ ಶೈತಾನಾದ ಅತೀ ದ್ರವ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವುದೆಂದು ಚರಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- 5) ಚಿಕಿತ್ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ವೊದಲು ಮಾನಸೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಹಿತಶಾಮಕ ಛಿಷಧಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು.
- 6) ಅತಿಸಾರದ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವಣಾನೆಯಿದೆ.
- 7) ಅತೀಶೋಕ → ಉಷ್ಣ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಶೋಷಣದೆಂದೆಗೆ ಉಷ್ಣಾದ್ಯಂಗಮನೆ → ಅಗ್ನಿವ್ಯಾಂಧ್ಯ → ಶ್ರಿದೋಷ ಪ್ರಕೋಪ ಹಾಗೂ ರಕ್ತದುಷ್ಟಿ → ಶ್ರೀರೂಪಿಸಾರ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ರಕ್ತಾತ್ಮಿಸಾರ

- 1) ಹಿತಾತ್ಮಿ ಸಾರದ ನಿದಾನಗಳಲ್ಲದೇ, ಹಿತಾತ್ಮಿಸಾರವಿದಾಗ ಹಿತ ಪ್ರಕೋಪ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರೀಂತರ ಸೇವನ ಇಲ್ಲಿ ನಿದಾನವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ಸಲ ಹಿತಾತ್ಮಿಸಾರ ಇರುವುದೇ ರಕ್ತಾತ್ಮಿಸಾರ ಉಂಟಾಗಬಹುದು.
- 2) ಸರಕ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದು ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ವಾತಾದ ದೋಷಗಳ ಅನುಬಂಧದ ಅನುಸಾರ ರಕ್ತಕ್ಕ ಕೃಷ್ಣತ್ವ, ಮಾಂಡುತ್ತ್ವ ಅರ್ಬಾಣತ್ವದ್ವಾಗಾಗುತ್ತದೆ.
- 4) ಗುದಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅಧಿಕ ರಕ್ತಸ್ವಾವ ಇದ್ದು ಗುದಪಾಕ ಲಕ್ಷಣವಿರುವೆಡು.
- 5) ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿದೋಷಗಳ ಅನುಬಂಧವಿಂದು ಹಿತ ಹಾಗೂ ರಕ್ತದ ದುಷ್ಟಿ ಅಧಿಕ-ವಿರುವುದರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಹಿತಶಾಮಕ, ರಕ್ತಸ್ತಂಭಕ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.
- 6) ಅತಿಸಾರದ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವಣಾನೆಯಿಲ್ಲ.
- 7) ಅಧಿಕ ಹಿತಕರ ಆಹಾರವಿಹಾರ ಸೇವನ → ಹಿತ ಪ್ರಕೋಪ → ಕುಪಿತ ಹಿತದಿಂದ ರಕ್ತದುಷ್ಟಿ → ಸರಕ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ → ರಕ್ತಾತ್ಮಿಸಾರ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ರಕ್ತಾತ್ಮಿಸಾರ

- 1) ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಧಿಯ ಇತಿಹಾಸ ದೂರೆಯುವುದು.
- 2) ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ವಾವವಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ಮಲತ್ಯಾಗದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗುದಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೀಡಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- 4) ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದ ಗುದಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲು ಯಾವದೇ, ಮಾಂಸಾಂಕುರಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 5) ವ್ಯಾಧಿಯ ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಸಿಗುವುದು.
- 6) ಮಲತ್ಯಾಗದ ಪ್ರಾವ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ರಕ್ತದ ಸ್ವಾವವಾಗುತ್ತದೆ.
- 7) ಮಲಾವರೋಧ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಫಿತ ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವುದು.
- 8) ರಸಕ್ಷಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 9) ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ತ್ವಚಾ, ಹಾಗೂ ಮೇದಗಳ ದುಷ್ಟಿ ಇರುವುದು.
- 10) ರಕ್ತವಹಸ್ಮಾತೋಗತ ವಿಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.
- 11) ಚಿರಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅಷ್ಟ ಮಹಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.
- 12) ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 13) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ವಾವ ಇರುವುದು.
- 14) ಇಲ್ಲಿ ಗುದಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲು ಯಾವದೇ, ಮಾಂಸಾಂಕುರಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 15) ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಯ ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ದೂರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.
- 16) ರಕ್ತಸ್ವಾವವು ಮಲದೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಆಗುವುದು.
- 17) ದ್ರವಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವುದು.
- 18) ರಸಕ್ಷಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 19) ತರೀರದ ಆವ ಧಾತು ಹಾಗೂ ಪುರೀಷಗಳ ದುಷ್ಟಿಯಿರುವುದು.
- 20) ಪುರೀಷವಹಸ್ಮಾತೋಗತ ವಿಕೃತಿ ಆಗಿದೆ.
- 21) ಆಶುಕಾರಿ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

ರಕ್ತಾತ್ಮಿಸಾರ

- 1) ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

12) ನಿದಾನಸೇವನ → ಅಪಾನವಾಯು
ವಿಕೃತಿ → ಗುದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಾನಸಂಕ್ರಯ → ತ್ವಕ್ ಮಾಂಸ,
ಮೇದದುಷ್ಟಿ → ಗುದವಲಿಗಳಲ್ಲಿ
ಮಾಂಸಾಂಕುರಳುತ್ತಿ → ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ಯಾಧಿ
ಉತ್ಪತ್ತಿ (ಹುಣ್ಣಾ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಬಿ)
ಇದಕ್ಕೆ Bleeding piles ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

12) ಅಧಿಕಷಿತ್ತಕರ ಆಹಾರವಿಹಾರ ಸೇವನ
→ ಹಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ → ರಕ್ತದ ದುಷ್ಟಿ
→ ಸರಕ್ತಮಲಪ್ರಪ್ರತಿ → ರಕ್ತಾತ್ಸಾರ
ಉತ್ಪತ್ತಿ: ಇದಕ್ಕೆ Dysentery with
blood ಎಂದು ಹೇಳುವರು.
(ಚ. 10-20)

□ □ □

ಅರ್ಥಾತ್

1) ಅನ್ವಯವಹ ಮತ್ತು ರಸವಹ
ಸೊರ್ತೊದುಷ್ಟಿ ಇರುವದು.

2) ಭುಕ್ತೋಪಫಾತ, ಅಭುಕ್ತಚ್ಚಂದ,
ಅನ್ದದ್ವೇಷ, ಅರ್ಥಾತ್,
ಅನ್ನಾಭಿಲಾಷಾ, ಭುಕ್ತದ್ವೇಷ
ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅರುಚಿಯ
ಸಮಾನವಾಚಕ ಕಬ್ಬಿಗಳಾಗಿವೆ.

3) ಭೂಜನದ ಅಪ್ರಯಗಂಧ, ರೂಪ
ಹಾಗೂ ರಸ ಇವು ಅರುಚಿಯ
ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

4) ಇದೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ, ವ್ಯಾಧಿ
ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ
ರೂಪದಲ್ಲಿರಬಹುದು.

5) ಜವ್ವಾಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಮ್ಮಾಕ್ಷಣ
ರಸಜ್ಞಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

1) ಅನ್ವಯವಹ ಮತ್ತು ರಸವಹ
ಸೊರ್ತೊದುಷ್ಟಿ ಇರುವದು.

2) ---

3) ಕೆಲವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದುಇಲ್ಲ
ವಿಶೇಷವಾದ ನಿದಾನಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ:

4) ಇದು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕಂಡುಬರುವ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

5) ರಸಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಜವ್ವಾದೊಡನೆ
ಬರಲು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ
ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು. ಉದಾ. :
ಮಧುರಾಸ್ತಾ, ಕಟುಆಸ್ತಾ,
ತಿಕ್ಕಾಸ್ತಾ.

6) ಭೂಜನದ ಗಂಧ, ಶ್ರವಣ, ಸೃಷ್ಟಿ 6) ಈ ರೀತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು
ಹಾಗೂ ಚಿಂತನದಿಂದಲೇ ದ್ವೇಷ
ಉಂಟಾಗುವದು.

7) ಅಲ್ಪ ಸ್ವರೂಪದ ದೋಷದುಷ್ಟಿ 7) ---
ಅನ್ವಯವಹ ಸೊರ್ತೊದುಷ್ಟಿನಲ್ಲಾಗಿ, ಗಂಭೀರ
ಸ್ವರೂಪದ ದುಷ್ಟಿ ರಸವಹ
ಸೊರ್ತೊದುಷ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಇದನ್ನು ರಸಪ್ರದೋಷಜ ವ್ಯಾಧಿ
ಎನ್ನುವರು.

8) ವಾತಿಕ, ಪೃತಿಕ, ತ್ಯಾಂತಿಕ, ಸನ್ವಾತಿಕ
ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಎಂದು 5
ಪ್ರಕಾರಗಳು.

9) ಹೇತು ಸೇವನೆ → ಶ್ರದ್ಧೋಷ
ಪ್ರಕೋಪ → ರಸವಹಮತ್ತು ಅನ್ವಯವಹ
ಸೊರ್ತೊದುಷ್ಟಿ → ಜವ್ವಾಪ್ರತಿ
→ ಅಧಿಕ ಗಂಭೀರವಾಗುವದು
ಅರುಚಿ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲ

1) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಾಭಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
ಕೂಲ.

2) ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ, ಅನ್ದದ ಪಚನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರದ್ದಾ ಮತ್ತು ವಿನಲ್ಲಿ ಕೂಲ
ವ್ಯಾಧಿಯಾಗುವದು.

3) ಹಿತ್ತದುಷ್ಟಿ ಅಧಿಕವಿರುವದು.

ಪರಿಣಾಮ ಶಾಲ

1) ಅಮಾತಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂಲ.

2) ಆಹಾರದ ಪಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು
ಅತ್ಯಾದಿಕ ಕೂಲವಿರುವದು.

3) ಶ್ರದ್ಧೋಷಜನ್ಯ ವಾತಾಧಿಕ್ಕೆ ವಿರುವದು.

4) ತೀತಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತೀತವದಾರ್ಥ, ಮಧುರ ರಸಯುಕ್ತ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಶೂಲ ಉಪಕರ್ಮನವಾಗುವದು.

5) ನಿದಾನಸೇವನ → ಆಹಾರ ರಸಕ್ಕೆ ವಿದ್ವತ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತಿ → ಹಿತ್ತು ಪ್ರಕೋಪ → ಹಿತ್ತು ಶೂಲ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

□ □ □

ಆನಾಹ

(Constipation)

ಉದರದಲ್ಲಿ ವಾತಸಂಚಯದ ಅಭಿಪ್ರೇತಾರ್ಥವಾಗಿ ಆನಾಹ - ಆಧ್ಯಾನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

1) ಉದರದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾತಸಂಚಯವಾಗುವುದೇ ಆನಾಹ.

2) ವಾತ ಸಂಚಯದ ಸಂಗಡ ಶೂಲ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು ಅನಾಹ ಎಂದೆನ್ನುವದು.

3) ಉದರ ಉತ್ತೇದ ಕಂಡು ಬರುವದು.

1) ಕೇವಲ ಆಮಾಶಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾತಸಂಚಯಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾನ ಆಧಾರ ಪ್ರತ್ಯಾನಾಹ ಎನ್ನುವರು.

2) ಕೇವಲ ವಾತ ಸಂಚಯವಿರುವದು.

3) ವಾತ ಸಂಚಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉದರವ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬರುವದು.

ಉದರದಲ್ಲಿ 'ಗುಡುಗುಡು' ಶಬ್ದ ಬರುವುದಕ್ಕೆ 'ಅಟೋಪ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

□ □ □

4) ಉಂಟ, ಮಾಡಿದ ತಕ್ಷಣ ಆಧಾರ ಭಧಿಯ ಸಂತರ ಮತ್ತು ಅನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪಾಕವಾದ ಸಂತರ ಶೂಲ ಉಪಕರ್ಮನವಾಗುವದು.

5) ನಿದಾನಸೇವನ → ಆಹಾರ ರಸಕ್ಕೆ ವಿದ್ವತ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತಿ → ಹಿತ್ತು ಪ್ರಕೋಪ → ಹಿತ್ತು ಶೂಲ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

→ ಸಾಫ್ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿ → ಭೋಜನ ಪಚನವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ → ಕಷಮತ್ತು ಹಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಅವೃತಮಾಡಿ → ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ರಕ್ತಾತ್ಮ

- 1) ವ್ಯಾಧಿಯ ಮೂಲ ಇತಿಹಾಸ ದೊರೆಯುವುದು.
- 2) ರಕ್ತಸ್ವಾಪವು ಕೇವಲ ಗುದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಗುತ್ತದೆ.
- 3) ಅಂಗುಲಿ ಆಧಾರ ಗುದಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆರ್ಥದ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿಯುವುದು.
- 4) ಮಲತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಹೀಡಾ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- 5) ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಬಂಧ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- 6) ಸ್ವಾವವಾಗುವ ರಕ್ತವು ದೂಷಿತವಾದ ರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರಕ್ತ ಮತ್ತಿತ ಅನ್ನವನ್ನು ಶ್ವಾಸ (ನಾಯಿ) ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
- 7) ಸ್ವಾವವಾಗುವ ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ಅಲ್ಲ ಇರುವುದು.
- 8) ರಕ್ತಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಮಲತ್ಯಾಗದ ಪ್ರೋಫ್ ಅಧ್ಯಾ ಪೆಶ್ಚಾತ್ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- 9) ವಾತ ಪ್ರಧಾನ, ತ್ರಿದೂಷಜ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
- 10) ಈ ವ್ಯಾಧಿಯ ಅದಿಷ್ವಾನವು ಗುದಪ್ರದೇಶದ 3 ವರಿಗಳಾಗಿವೆ.
- 11) ಇಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ದೊರಕುವುದು. ನಿದಾನಸೇವನ → ಆಮಾನವಾಯಿ ವಿಕೃತಿ ಗುದಸಾಫಾದಲ್ಲಿ ಸಾಫನಸಂತರ್ಯ → ತ್ಸ್ಕ್, ವ್ಯಾಂಸ ಮೇದದುಷ್ಣಿ → ಗುದವಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಂಕುರ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಆರ್ಥವ್ಯಾಧಿ (ಶುಷ್ಕ ಆಧಾರ ಸಾಬಿ) ಉತ್ಪತ್ತಿ:

ಅಧ್ಯೋಗ ರಕ್ತ ಹಿತ್ತ

- 1) ವ್ಯಾಧಿಯ ಮೂಲ ಇತಿಹಾಸ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.
- 2) ರಕ್ತಸ್ವಾಪವು ಗುದ, ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ, ಯೋನಿ ವಾಗ್ರಾಗಿಂದಲೂ ಆಗುತ್ತದೆ.
- 3) ಆರ್ಥದ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.
- 4) ಮಲತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಹೀಡ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
- 5) ಇಲ್ಲಿ ವಿಬಂಧ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- 6) ಸ್ವಾವವಾಗುವ ರಕ್ತವು ದೂಷಿತವಾದ ರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರಕ್ತ ಮತ್ತಿತ ಅನ್ನವನ್ನು ನಾಯಿ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
- 7) ಸ್ವಾವವಾಗುವ ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ಆರ್ಥಕವಿರುಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 8) ರಕ್ತಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಮಲತ್ಯಾಗದ ಸಂದರ್ಭ ಹೊರತು ವಡಿಸಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು.
- 9) ಹಿತ್ತು ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
- 10) ಯಕ್ಕಾ, ಪ್ಲೀಹಾ, ರಕವಾಹಿನಿಗಳು ಈ ವ್ಯಾಧಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 11) ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿತ್ತು ಪ್ರಕೋಪಕ ನಿದಾನಸೇವನ - ಹಿತ್ತದ ಪ್ರಕೋಪ → ರಕವಹ ಸ್ಲೋತಸಾಗೆಳ ಮೂಲ ಸ್ವಾಫನಗೆಳಾದ. ಯಕ್ಕಾ, ಪ್ಲೀಹಾಗಳ ದಾಷ್ಟಿ → ದ್ರವ, ಅಭಿಷ್ಟಂಧಿ, ಗುರುಗುಣ ವಿಕೃತಿ → ರಕವಹ ಸ್ಲೋತಸಾಗಳ ಅವರೋಧ → ರೆಕ್ಡುಷ್ಟಿ ಅರ್ಥಕ → ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ → ರಕವಾಹಿನಿಗಳ ಕ್ವಾತ → ರಕ್ತಸ್ವಾಪ → ರಕ್ತಪ್ರವೃತ್ತವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಉರೋವಿದಾಹ

ಲುರೋವಿದಾಹ ಮತ್ತು ಅಮೋದ್ದಾರ ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಳಗಿನ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು.

a) ಅಮ್ಲಸಿತ್ತು:

- 1) ಅಮ್ಲ ಗುಣೋದಿಕ್ತಂ ಹಿತ್ತಂ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತುಮ್ರಾ। (ಮಾ.ನಿ.) ಹಿತ್ತದ ಅಮ್ಲ ಗುಣದ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಅಮ್ಲ ಹಿತ್ತರೋಗಪುಂಟಾಗುವದು.
- 2) ಅನೂಪದೇಶೇ ಪ್ರಾಯೋ ಸಂಭವತ್ತತೇತ ದೇಹಿನಾಮ್ರ (ಕಾತ್ಯಪ) ಅನೂಪ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತದ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕ ಕಂಡು ಬರುವದು.
- 3) ಉಧ್ವರಗ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಭದ್ರ ಉಪಶಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 4) ಅಧೋಗ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತದಲ್ಲಿದ್ರವಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಕ್ರಮ ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಉಪಶಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 5) ಉರೋವಿದಾಹ, ಅಮೋದ್ದಾರ, ಭದ್ರ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.
- 6) ವಿದಾಹ ಕಾಲ - ಸತತವಿರುವದು.
- 7) ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಪ್ರಕೃತ ಅಥವಾ ದ್ರವಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದು.
- 8) ಸ್ವರ್ವಾಸಹತ್ತು - ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
- 9) ಪ್ರಕಾರ - ಗಸಿಭೀದದಿಂದ (ಅ) ಉಧ್ವರಗ (ಬ) ಅಧೋಗ. ದೋಷಾನುಸಾರದಿಂದ (1) ವಾತಾನುಬಂಧ (2) ಕಫಾನುಬಂಧ (3) ವಾತಕಫಾನುಬಂಧ.
- 10) ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ನವ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತ ಸಾಧ್ಯ, ಚಿರಕಾರಿ ಅಮ್ಲಸಿತ್ತ ಯಾವ್ಯ, ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ವ್ಯಂತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
- 11) ದೋಷ - ತ್ರಿದೋಷ (ಹಿತ್ತಪ್ರಥಾನ) : ದೂಷ - ರಕ್ತ
ಸೂರ್ಯತ್ಸೂ - ಅನ್ವಯ - : ಸೂರ್ಯತೋದುಷಿಪ್ರಕಾರ -
ಅತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.
ಅಧಿಷ್ಠಾನ - ಅಮಾಶಯ : ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ.
ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ :
- 12) ತ್ರಿದೋಷಪ್ರಚೋಪ (ಅಧಿಕ ಹಿತ್ತ) → ದ್ರವ, ಅಮ್ಲಗುಣವ್ಯಾದಿ → ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ → ಅಪಧ್ಯ ಸೇವನ → ಅನ್ವಕ್ಷೆವಿದಗ್ರಹಾಪ್ರಪ್ತಿ → ಅಮಾಶಯದುಷಿ → ಅಮ್ಲಸಿತ್ತವ್ಯಾದಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದು ಅಮ್ಲಸಿತ್ತದ ಸಂಪೂರ್ಣಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.
- 13) ಅವಾಚಿನ ವ್ಯಾಪಕದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಧಿಗೆ Hyperacidity ಎನ್ನುವರು.

b) ಗ್ರಹಣ :

- 1) ಗ್ರಹಣಾಃ ರೋಗಃ ಗ್ರಹಣೇ ರೋಗಃ। (ಮಾ.ನಿ.) ಗ್ರಹಣಯ ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯವಾನಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಗ್ರಹಣರೋಗಪುಂಟಾಗುವದು.
- 2) ಉರೋವಿದಾಹ, ಅಮೋದ್ದಾರ - ಇರುವವು.
- 3) ವ್ಯಾಧಿ ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ, ದಾರುಣ ಸ್ವಭಾವವ್ಯಾದ್ಯ.
- 4) ವಿದಾಹ ಕಾಲ - ಸತತ ಇರುವದು.
- 5) ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಪಕ್ಷಂ ಹಾ ಸರುಜಂ ಪ್ರತಿ, ಮುಹುರ್ಬದ್ಯಂ ಮುಹುರ್ವಂ ಹಾ ಸಾಮದುಗ್ರಂಥಯುಕ್ತಸ್ಕಾಲಯುಕ್ತವಿರುವದು. ಸಂಚಯಾಚ್ಚೆ ಉಪವೆತ್ತತೆ ಅಂದರೆ ಮಲದ ಸಂಚಯವಾಗಿ ಮಲದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಆಗುವದು. ಮತ್ತು ಮಲದ ಮಾತ್ರಾ ಅಧಿಕವಿರುವದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ಇದು ಈ ರೋಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿರುವದು.
- 6) ಉದರ ಶೂಲ - ನಾಭಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವದು.
- 7) ಸ್ವರ್ವಾಸಹತ್ತು - ಇರುವದು.
- 8) ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ.
- 9) ಅವಯವ ವಿಕೃತಿ - ಗ್ರಹಣ ಅವಯವ.
- 10) ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಭಾರಕ್ಷಯ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಮುಖಿಷಾಕ ಆದಿ.
- 11) ದೋಷ - ಹಿತ್ತ, : ದೂಷ - ರಕ್ತ,
ಸೂರ್ಯತ್ಸೂ - ಅನ್ವಯ, : ಸೂರ್ಯತೋದುಷಿಪ್ರಕಾರ - ಅತಿಪ್ರವೃತ್ತಿ;
ಅಧಿಷ್ಠಾನ - ಗ್ರಹಣೇ, : ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ.
ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ, :
- 12) ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯವಿದ್ವಾಗ ಅಹಿತಕರ ಆಹಾರ-ವಿಹಾರ ಸೇವನೆ - ಗ್ರಹಣೇ ದುಷ್ಪಿ → ಅನ್ವದ ಅಪಚನ → ಅನ್ವಕ್ಷೆವಿದಗ್ರಹಾಪ್ರಪ್ತಿ → ಮುಕ್ತಮಾರ್ಗ (ಅಮ್ಲಮಾರ್ಗ) ನಿರ್ಮಿತಿ → ಗ್ರಹಣೇ ಅವಯವ ವಿಕೃತಿ → ಅನ್ವಂಗ್ರಹಣಾತಿ, ಪಚಿ, ವೇಚಯಿ, ಮುಂಚಿ, ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಕೃತಿ → ಗ್ರಹಣೇ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದು ಗ್ರಹಣೇ ರೋಗದ ಸಂಪೂರ್ಣಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.
- c) ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲ :
- 1) ಭುಕ್ತಿ ಜೀಯತಿ ಯತ್ಶೂಲಂ ತದೇವ ಪರಿಣಾಮಜಮ್ (ಮಾ.ನಿ.)
ಭೋಜನದ ನಂತರ ಆಹಾರದ ಪಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೂಲ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲ ಎನ್ನುವರು.

ದೋಷ - ತ್ರಿದೋಷ.

ಸೂರ್ಯತನ್ಸು - ಅನ್ವಯದ.

ಉದ್ದುಪಣ - ಗ್ರಹಣ.

ವ್ಯಾಧಿಸ್ವಭಾವ - ಚರಕಾರಿ.

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು → ಉರೋವಿದಾಹ, ಆಮೋದ್ದಾರ.

ಉದರ ಶೂಲ - ಆಮಾತಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೂಲವಿರುವದು. ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಪ್ರಕೃತವಿರುವದು.

ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ - ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಉಪತಯಾನುಪತಯ - ಉಟ ಮಾಡಿದ ತಕ್ಷಣ, ಅಥವಾ ಭಧಿಯ ನಂತರ ಪರಿಣಾಮಶೂಲಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ವ್ಯಾಹಿ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಶೂಲ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ಸ್ವಾನ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿ → ಭೋಜನ ಪಚನವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ → ಕಘ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತಗಳನ್ನು ಆವೃತಮಾಡಿ → ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲ ಉಂಟಾಗುವದು. ಇದು ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲದ ಸಂಪೂರ್ಣ .ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

ದ) ಅಜೀಣ :

ಸೇವಿಸಿದ ಭೋಜನದ ಅಪೂರ್ಣ ಪಚನಕ್ಕೆ ಅಜೀಣ ಎನ್ನಲಿವು. ಇಲ್ಲಿ ಉರೋವಿದಾಹ, ಆಮೋದ್ದಾರ ಲಕ್ಷಣವಿರುವವು.

ಸ್ವಭಾವ - ಆಶುಕಾರಿ. : ಭದ್ರ - ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ವಿದಾಹಕಾಲ - ಸತತ : ಮಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ದ್ರವಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ;

ಉದರಶೂಲ - ಆಮಾತಯ ಪ್ರದೇಶ : ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ - ಇರುವದು.

ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಸಾಧ್ಯ : ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ.

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ವಿರುದ್ಧಾಶನ, ಅಧ್ಯಕ್ಷಣದ ಇತಿಹಾಸ.

ಪ್ರಕಾರ :- ಆಮಾಜೀಣ, ವಿದಗ್ಂಜೀಣ, ವಿಷ್ವಬ್ಧಾಜೀಣ, ರಸತೇಷಾಜೀಣ, ದಿನಪಾಕ ಅಜೀಣ.

ಇತ್ತು, ಶೂಲ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಉರೋವಿದಾಹ ಮತ್ತು ಆಮೋದ್ದಾರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು.

□ □ □

ಅಯುರ್ವೇದೀಯ ವೈಚ್ಯೋದ ನಿದಾನ	ಉರೋವಿದಾಹ											
1) ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ
2) ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ	ಅಪ್ಯೋದ್ಯಾಸ
3) ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ	ವಿದಾಹಕಾಲ
4) ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ
5) ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ	ಉದರಶೂಲ
6) ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ	ಸ್ವಾರ್ಥಸಹತ್ಯ
7) ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ	ಆಖಾದ
8) ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ	ಉರೋವಿದಾಹ
9) ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ

ಕ. ವಿ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ	ಗ. ಕಡೆ	ಹಿನ್ನೆಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ಉತ್ಪನ್ನ	ಅಧಿಕಾರ
1) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸರ್ಕಾರ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ
2) ನಿಂಬು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
3) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
4) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
5) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
6) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
7) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
8) ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
9) ಇತರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು	ಮುಂಟ್‌ನಾಯಕ ಸುಲಭ ರೂಪ	ನಿಸರಣ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ದ್ವಾರಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಿ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ

ಉದರವ್ಯಾದಿ ವ್ಯವಚ್ಯೇಧಕ ನಿರ್ವಾನ

ಉದರವ್ಯವಹಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆಳಗಿನ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

1) හුදර දොශ : (Disease of the abdomen)

a) ದೋಷ - ವಾತ (ತ್ರಿದೋಷ).	b) ಮಾಷ್ಟ - ರಸ.
c) ಸೂರ್ಯತಸ್ಸು - ರಸವಹ ಮತ್ತು ಸೇಜ್ ದವಹ.	d) ಸೂರ್ಯತೋದುಷ್ಯಪ್ರಕಾರ-ಸಂಗ.
e) ಅದಿಷ್ವಾನ - ಕೊಷ್ಟ.	f) ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ,
g) ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ.	h) ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಕೃಜ್ಞಸಾಧ್ಯ.
i) ವೃದ್ಧಿಯಸ್ಥಾನ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದರ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಶ್ವಾರ್ಥ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ.	j) ನಾಭಿ - ಪರಿವೃತ್ತ.
k) ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದು.	

ಅಕ್ಷೋತನ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಮಂದಧ್ವನಿ

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು : ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ನಡೆದಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ದುರ್ಭಾಗ್ಯ
ಶೋಧ, ಪುರೀಷ - ವಾತ ಅವರೋಧ, ದಾಹ, ತಂದ್ರಾ.

ನಿದಾನಸೇವನ → ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ → ಆಮೋತ್ಪತ್ತಿ → ಸ್ಮರೋತ್ಸರೋಧ → ಮಲಸಂಚಯ
→ ಗ್ರಹಣ ವಿಕೃತಿ → ಸ್ಥಾನಿಕ ಘ್ರಣ. ಅಪಾನವಾಯು ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣ ದೋಷಗಳ
ಸಂಚಯ, ಪ್ರಕೋಪ, ಪ್ರಸರ → ಅಪಾಚಿತ ರಸಧಾತು ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಅಂಬುಧ, ಸ್ವೇದವಹ
ಸ್ಮರೋತ್ಸರೋಧ → ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮಲಸಂಚಯ ಅಧಿಕ → ಉಪಸ್ಥಿತಿ ನಾಯದಿಂದ
ಉದರದ ಅಭ್ಯಂತರ ತ್ವಚಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರವಾಂಶ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಉದರ ವೃದ್ಧಿ → ಉದರ ಚ್ಯಾಂ
ಫಿ ಸಂಕೀರ್ಣ → ಇದು ಉದರ ರೋಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರಣ.

2) ಮೆಡ್ಯೋರ್ಮಾಗ್ : (Obesity)

- ದೋಷ - ಕಘ, ದೂಷ್ಟ - ಮೇದ, ಸೋರತಸ್ಸು - ಮೇದವಹ.
 ಸೋರತೋದುಷ್ಟಿಪ್ರಕಾರ - ಸಂಗ. ಅರ್ಥಾನ್ - ಸ್ತನ, ಉದರ, ಶ್ವಾಸ, ಗಂಡ
 ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ
 ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾದಿಯಸ್ಥಾನ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದರಪ್ರದೇಶ
 ನಾಭಿ - ಖಾತಯುಕ್ತ ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದಿಲ್ಲ.
 ಆಕೋರನ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಪ್ರಕೃತಧ್ವನಿ.
 ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮೇದವ್ಯಾದಿಸ್ವೇಚ್ಛಾತಿಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅಲ್ಪಾಯಾಸದಿಂದ
 ಶ್ವಾಸ, ತೃಷ್ಣಾ, ಮೋಹ.
 ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ಮೇದೋಧಾತಾಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ → ಅಪಾಚಿತ, ವಿಕೃತ ಮೇದದವ್ಯಾದಿ
 → ಸೋರತೋರೋಧ → ವಾಯುವಿನ ವಿಮಾರ್ಗಗಮನ → ಹೊಷ್ಟು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
 → ಸಂಚಾರ → ಜೂರರಾಗ್ನಿಪ್ರಹೋಪ → ಅರ್ಥಿಕ ಕ್ಷುಧಾ → ಅರ್ಥಿಕ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ → ಪುನಃ
 ಮೇದಧಾತುವ್ಯಾದಿ → ಮೇದೋರೋಗ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದು ಮೇದೋರೋಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ
 ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

Excessive accumulation of fat in the subcutaneous and deep tissues is due to excessive intake as compared with output calories. Two groups are recognised.

- 1) Exogenous : Due to over feeding, or deficient exercise, or both combined. Obesity may develop diabetes, arterio-sclerosis, arthritis, sterility etc.
- 2) Endogenous : Where endocrine factors are at fault and obesity occurs inspite of small caloric intake. Tendency to obesity is often hereditary. Thyroid, pituitary and ovarian deficiency may cause obesity at any age.

3) ಅಧ್ಯಾನ : (Flatulence)

ದೋಷ - ವಾತ.	ಸೊರ್ತಸು - ಅನ್ವಯವಹ.
ಸೊರ್ತಮೋದುಷ್ಯಪ್ರಕಾರ - ಸಂಗ.	ಅಧಿಷ್ಟಾನ - ಕೋಷ್ಟ.
ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ.	ಸ್ವಭಾವ - ಆಶುಕಾರಿ.
ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಸಾಧ್ಯ/ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.	ವೃದ್ಧಿಸಾಫ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದರಪ್ರದೇಶ-
ನಾಭಿ - ವೃಕ್ಷತ ಅಥವಾ ಪರಿವೃತ್ತನಾಭಿ	ವೃದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ.
ಅಕೋರನ ಪರಿಷ್ಕೆ - ಅಧ್ಯಾನ ದ್ವಾರಾ.	
ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು : ಅಜೀಣ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ರದ ಇತಿಹಾಸ.	
ಅಮ ಅಥವಾ ಮಲ ಸಂಚಯ - ವಾತದ ವಿಕ್ರಿತ - ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಯ - ಅಧ್ಯಾನ.	
ವ್ಯಾಧಿ ಪ್ರತ್ಯುನಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ - ಅನುಲೋಮನ, ಪಾಚನ, ಸ್ವೇಹನ, ಬಸಿ.	

Flatulense or Gas Syndrome :

Often patients present with the complaints of excess gas. It may be in the form of belching, bloating, abdominal discomfort and excessive flatulence. Flatulense is a distension of stomach or intestines by gas, which may be brought up by the mouth or passed by rectum.

1) Production of Gas in the gut :

- A) Swallowed air - Gas tapped in food while drinking water, food. The negative intra oesophageal pressure in association with relaxation of upper oesophageal sphincter leads to air sucking.
- B) i) From the acid formed in a stomach and intestine. Gastric acid reacting with bicarbonate to release CO₂. Digestion of triglycerides to fatty acids.
- ii) Volatile organic acids (acetic acid) released by bacterial fermentation on ingestion of non-absorbable carbohydrates.

- iii) Fermentation of carbohydrate by colon bacteria.
- iv) Bacterial production of volatile metabolites.

C) Diffusion of Gases from blood.

- 2) Elimination of Gas : Gas is removed in three ways.
 - i) Via eructation ಉದಾರ and from rectum ಅಷಾನವಾಯು
 - ii) Intestinal bacteria utilising the gas (Hydrogen, Oxygen).
 - iii) Diffusion into blood (CO₂)

3) Composition of Gas :

Stomach N₂, O₂ (Swallowed air)
Duodenum CO₂ (Acid and bicarbonate)
Colon : H₂, CO₂, H₂S
Bowel Gas skatole (N₂, O₂, CO₂, H₂, CH₄)

4) Clinically :

- 1) Aerophagia - eructation.
Each eructation with swallowed air into esophagus, nervous habit, often seen by emotional upset.
- 2) Abdominal bloating and discomfort, abnormality of intestinal motility.
- 3) Excessive passing of flatus.
- 4) Acute gastric dilatation following trauma, surgery.
- 5) Bowel obstruction.

3) ತೋಫ್ : (Edema)

ದೋಷ - ವಾತ.	ದೂಷ್ಟ - ರಸ, ರಕ್ತ.
ಸೊರ್ತಸು - ಉದಕವಹ.	ಸೊರ್ತಮೋದುಷ್ಯಪ್ರಕಾರ - ಸಂಗ.
ಅಧಿಷ್ಟಾನ - ತ್ವಚಾ, ಮಾಂಸ.	ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಬಾಹ್ಯ.
ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ.	ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಉಪದ್ರವರಹಿತ-
ವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಫ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದರ.	ತೋಫ್ ಸಾಧ್ಯ.
ಸಿರಾದರ್ಕನ - ಇರುವದಿಲ್ಲ.	ಪ್ರದೇಶ ನಾಭಿ-ವೃಕ್ಷತ್ವ.
	ಅಕೋರನ ಪರಿಷ್ಕೆ - ಮಂದದ್ವಾರಿ.

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ವೈವಣ್ಯ ತೋಫನೊನ್ನಮತಿ ಪ್ರವೀಡಿತ.
ಗೌರವದೊಂದಿಗೆ ಅಷ್ಟಿರು, ಉಷ್ಟಾ, ಸಿರಾತನು, ಲೋಮಹರ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ.
ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ವಾತಪ್ರಕೋಪ - ಸ್ವಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಪುಟಿ ಹೊಂದಿದ ರಕ್ತ, ಸಿತ್ತ
ಮತ್ತು ಕಘಗಳು ಬಾಹ್ಯಸಿರಾದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ → ಸಿರಾಗಳಲ್ಲಿ-ಅವರೋಧ ವಾಯುವಿನ
ಮಾರ್ಗಗತಿಗೆ ಅವರೋಧ → ಬಾಹ್ಯಸಿರಾಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತ ದೋಷಗಳ ವಿಮಾಗಳ ಗಮನ
ತ್ವಚಾ, ಮಾಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ → ತೋಫ ಉತ್ಪನ್ನ ಹೀಗೆ ತೋಫದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

5) ಮೂತ್ರ ಉತ್ತರ : (Retention of Urine)

ದೋಷ - ವಾತ.
ಸೂರ್ಯತಸ್ಸು - ಮೂತ್ರವಹ.
ಅಥಿಷ್ಣಾನ - ಬಸಿತ.
ಸ್ವಭಾವ - ಆಶುಕಾರಿ.
ವೃದ್ಧಿಸ್ಥಾನ - ಅಥೋಲಾದರಸ್ಥಾನ.
ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಸೋತೋದುಷ್ಪಿ ಪ್ರಕಾರ - ಸಂಗ.
ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಮಧ್ಯಮ.
ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಸಾಧ್ಯ/ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ.
ನಾಭಿ - ಪ್ರಕೃತ.
ಅಕೋರಣ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಮಂದಧ್ವನಿ.

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಮೂತ್ರಸಂಗ, ನಾಭಿಯ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವೇದನೆ.
ಮೂತ್ರವೇಗಧಾರಕ → ಬಸಿತಿ ಅಪಾನವಾಯಿ ಪ್ರಕೋಪ → ಮೂತ್ರವರೋಧ.

6) ಗುಲ್ಮಿ:

ದೋಷ - ವಾತ.
ಸೂರ್ಯತಸ್ಸು - ಅನುವಹ.
ಅಥಿಷ್ಣಾನ - ಕೋಷ್ಟ.
ಸ್ವಭಾವ - ಆಶುಕಾರಿ/ಚಿರಕಾರಿ.
ವೃದ್ಧಿಯ ಸ್ಥಾನ - ಬಸಿತ ಪಾಶ್ಚಯ ಅಥವಾ ನಾಭಿ - ಪ್ರಕೃತ.
ನಾಭಿ ಪ್ರದೇಶ.
ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದು/ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಕೋರಣ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಮಂದಧ್ವನಿ.

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಗುಲ್ಮಿ ಸ್ವರ್ವಗಮ್ಯವಿರುವದು ಸ್ವರ್ವಕ್ಕೆ ಮೃದು ಅಥವಾ ಕರಿಣವಿರುವದು. ಅರುಜಿ, ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ಅಪಾನವಾಯಿವಿನ ವಿಸರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿಣತ್ವ, ಆಂತರಿಕಜನ ಅನಾಹ ಇತ್ತೂದಿ.

ಕೋಷ್ಟದಲ್ಲಿ ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ಕಫ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತ ದುಷ್ಪಿ → ಸೋತೋರೋಧ → ವಾಯಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಧಿತವಾಗುವದು → ಕೇವಲ ವಾತ ಅಥವಾ ಅನ್ಯದೋಷಗಳ ಸಂಗಡಿಂದ → ಹೃದಯ, ಎರಡೂ ಪಾಶ್ಚಯ, ನಾಭಿ, ಬಸಿತಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ → ಸ್ವರ್ವಗಮ್ಯ ಗುಲ್ಮಿ, ಕೊಲ.

7) ಗಭರ್ಣ :

ಗಭರ್ಣದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

8) ವಿದ್ರಧಿ :

ಉದರ ವೃದ್ಧಿಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿದ್ರಧಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.
ನಾಭಿ - ಪ್ರಕೃತ. ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದು/ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
ಅನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಪಾಕ, ಜ್ವರ. ಅರಕ್ತವಣಿತ್ವ.

9) ಯಕ್ತತ ವೃದ್ಧಿ : (Hepatomegaly)

ವೃದ್ಧಿಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉದರದ ದಕ್ಷಿಣ ಉದ್ದ್ವರ್ಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.
ನಾಭಿ - ಪ್ರಕೃತ ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದು/ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
ಅಕೋರಣ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಮಂದಧ್ವನಿ
ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಫ ದುಷ್ಪಿ ಇರುವದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಅನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅರುಜಿ, ಅವಿಪಾಕ, ಅಥಿಷ್ಣಾನ, ಜ್ವರ, ವಾತ - ಮೂತ್ರ, ಪುರೀಷ ಸಂಗ, ಬಲಸ್ಕ್ರೀಣ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ.

10) ಪ್ಲೈಹಾವೃದ್ಧಿ : (Splenomegaly)

ವೃದ್ಧಿಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉದರದ ವಾಮ ಉದ್ದ್ವರ್ಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.
ನಾಭಿ - ಪ್ರಕೃತ ಸಿರಾದರ್ಶನ - ಇರುವದು/ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
ಅಕೋರಣ ಪರೀಕ್ಷೆ - ಮಂದಧ್ವನಿ.
ಚರಕ ಚೀಕಾಕಾರರಾದ ಚರಕದತ್ತರ್ಯಿ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಫ ದುಷ್ಪಿ ಇರುವದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಅನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅರುಜಿ, ಅವಿಪಾಕ, ಅಥಿಷ್ಣಾನ, ಜ್ವರ, ವಾತ - ಮೂತ್ರ, - ಪುರೀಷ ಸಂಗ, ಬಲಸ್ಕ್ರೀಣ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ.

GENERALISED ABDOMINAL ENLARGEMENT OCCURS UNDER -

A) Gas in the intestines (Tympanites)

eg. Dyspepsia, Aerophagy. Atony of the Colon.

Tuberculous peritonitis, Phantom tumour,

Intestinal obstruction, Paralytic ileus, Acute dilation of the Stomach.

B) Fluid in the peritoneal cavity (Ascitis)

C) Cystic Collection of fluid in the abdomen.

eg. Ovarian cyst.

D) Solid abdominal tumours.

eg. Enlargement of Liver, Cancer of the stomach, renal tumours.

Cancer of the Pancreas. Utrine tumour etc.,

E) Other Causes

eg. Obesity, pregnancy, Distended bladder.

ಅಯುವೆರ್ಡಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿರ್ದಾಸನ

68

	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ	ಜೀವಣದಲ್ಲಿ	ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ	ಹೃದಯದಲ್ಲಿ	ಹಾದ್ಯತಾದಲ್ಲಿ	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ
1) ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು
2) ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ
3) ಯೋಕ್ತುತ್ವಸ್ಥರ್ (Palpation)	ಮೈದು	ಪ್ರಯೋಗ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಮೈದು	ಮೈದು	ಚರ್ಚಾರಿ
4) ಹೃಡಿ ಸ್ಥಾಪನ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಆಹಾರ	ಆಹಾರ	ಚರ್ಚಾರಿ
5) ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು	ಉದ್ದರಕ್ಕಾಗಿ ಲುದರದಲ್ಲಿ ಜಲಸಂಚಯ ಮದುವಾನ ಇತ್ಯಾದಿ	ಹೃಡಿ ಮೇಲಿಂದ ಅಥವಾ ಅಧಿ ಕಲದಿಂದ, ಹಾಮಲು, ಅಗ್ ಸಂಬಂಧ, ರೋಕ್ಟ್, ಥಾಲ್ಫ್ರಿಡ್ಯಾಂಡ್	ಶಿಲೆತ್ವಾವರಕ ವಸಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರರ್ ವೇಗದ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವದು	ಹೃಡಾಯ ಆಕರ್ಷಣ್ಣಿ ಹಾದಕ್ಕಿಂಥ ಉದರಕ್ಕೊಂಡ ಉದರ್ವಾಗಳ ದರ್ಶನ, ಪಲ- ಸಂಚಯ.	ನೆಲ್ಲ, ಸೆಲ್ಲ ಮುಲೆಕೆ, ಬೇತನ ಮಲಪ್ರಸ್ತೀ ಪ್ರಾಂಭಿಕ್ಯಾ ರೌಖ್ಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಾಮಂಧ್ಯ	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಶಂಲ ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ ಜ್ಞಾನ

ಅಯುವೆರ್ಡಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿರ್ದಾಸನ

ಪ್ರೀಕಾವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿರ್ದಾಸನ

	ಪಾಂಡು	ಪ್ರೀಕಾವನದಲ್ಲಿ	ಜೀವಣಿಕರ	ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ	ಮೇರಿದಿ: ಕ್ಷಯ	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ
1) ಪ್ರೀಕಾವನದಲ್ಲಿ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಚರ್ಚಾರಿ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು
2) ಹೃಡಿ ಸ್ಥಾಪನ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ	ಚರ್ಚಾರಿ
3) ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ	ಮೈದು	ಮೈದು	ಮೈದು	ಮೈದು(ಕಾಲಾಂತರ ರಂದ ಕೊಳ್ಳಿ)	ಮೈದು	ಮೈದು/ಕೊಳ್ಳಿ
4) ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ	ಇರುವದಲ್ಲಿ
5) ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು	ಹಾಂಡುತ್ತೆ, ಅಕ್ಕಾರ್ಥ ಬೋಧ, ಕೂರ್ ಸಂದನ, ದರ್ಶಾರ್ಥ	ಅಗ್ನಾರ್ಥ, ಉದರಕ್ಕಾಗಿ ಹಾದರದಲ್ಲಿ ಸಂಜಯ, ಅರ. ರೌಖ್ಯ	ಅಗ್ನಾರ್ಥ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವಿಸರ್ಗಾರ್ಥ ಇತಿಹಾಸವಿರುವದು	ಕಾಕ್ಕು, ದಲ್ಲಿ ಶಂಲ ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ ಜ್ಞಾನ	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಶಂಲ ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ ಜ್ಞಾನ	ಯೋಕ್ತುತ್ವದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಶಂಲ ಸ್ತಕಾಫಸಂಕ್ರಾ ಜ್ಞಾನ

ಅಯುವೆರ್ಡಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿರ್ದಾಸನ

69

ಆಯುವೇದೀಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಚೈದನ ನಿದಾನ

Diagnosis of Colic (காலி)

Nature of Pain	Age & Sex of Patient
Symptoms	Symptoms
Intestinal Colic Twisting, around umbilicus Paroxysmal; relieved by pressure (ಅಂತ್ರಜ ಶುಲ್ಪ)	Constipation (or diarrhoea) No jaundice
Biliary Colic (ಹಿಟ್ಟಜ ಶುಲ್ಪ)	In Rt. hypochondrium, shooting upwards to right or left shoulder, constant but also in paroxysms
Renal Colic (ಖೃಷ್ಟಜ ಶುಲ್ಪ)	In loin shooting down to groin and and testicle or labium of the same side.
Appendicular Colic (ಅಂತರ್ಕುಕ ಪುಚ್ಚೆಜ ಶುಲ್ಪ)	May be vomiting, local tenderness and rigidity.

ಆಯುವ್ರೇದಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಚೈದನಿದಾನ

- 1) ಪೂರ್ಣವಹ ಸೂರ್ಯತ್ಸೀನ ವಿಕ್ರಿ- ಯಾಗಿದೆ.
- 2) ಅತಿಸಾಹನ, ವೃಷಾಯ, ವೃಷಾಯ- ಮಾದಿಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 3) ಜ್ಞರವು ವಿಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ.
- 4) ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಹೇತುವಿನಿಂದ ವಿಶ್ವ ರೀತಿಯ ಧಾತುಕ್ಕುಯ . ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.
ವೃಷಾಯದಿಂದ - ಶುಕ್ರಧಾತುಕ್ಕುಯ,
ಶೋಕದಿಂದ - ಮಜ್ಜಾಧಾತುಕ್ಕುಯ,
ಜರಾಶೋಷದಿಂದ- ಅಸ್ವಿಧಾತುಕ್ಕುಯ,
ವೃಷಾಯಮಶೋಷದಿಂದ -
ಮೆಧಧಾತುಕ್ಕುಯ.
ಅದ್ವಶೋಷದಿಂದ - ರಕ್ತಧಾತುಕ್ಕುಯ,
ಶೋಕ ಶೋಷದಿಂದ -
ರಸಧಾತುಕ್ಕುಯ.
ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಶೋಷದ ಹೇತುಗಳಿಂದ
ಸಪ್ತಧಾತುಗಳ ಶೋಕ, ಕ್ಷಯ
ಕಂಡುಬರುವದು.
- 5) ಮಾಸ - ಮೇದ ಧಾತುಗಳು ಅಥಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- 6) ವಾತ ಪ್ರಾಧನವಾಗಿದ್ದ ಚಿರಕಾರಿ ವೃಧಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- 7) ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವೃಧಿಯಲ್ಲ.
- 1) ಇದೂ ಕೊಡಾ ಪೂರ್ಣವಹ ಸೂರ್ಯತ್ಸೀನ ವಿಕ್ರಿಯಾಗಿದೆ.
- 2) ವೃಷಾಯ, ವೃಷಾಯಮಗಳಲ್ಲದೇ ಕ್ರಮಿಯ ಸಂಸರ್ಗವೂ ಒಂದು ನಿದಾನವಾಗಿದೆ.
- 3) ಜ್ಞರವು ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಇದೇ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.
- 4) ಇಲ್ಲಿ ಅನುಶೋಮೆ ಅಂದರೆ ರಸದಿಂದ ಶುಕ್ರ ಧಾತುವಿನವರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶೋಮೆ ಅಂದರೆ ಶುಕ್ರದಿಂದ ರಸ ಧಾತುವಿನವರೆಗೆ ಶೋಕ, ಕ್ಷಯ ಇರುತ್ತದೆ.
- 5) ಎಲ್ಲ ಧಾತುಗಳು ಕ್ಷಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.
- 6) ತ್ರಿಶೋಷಜವಾಗಿದ್ದು, ದಾರುಣ, ಬಲವಾನ್, ಚಿರಕಾರಿ ವೃಧಿಯಾಗಿದೆ.
- 7) ಇದು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವೃಧಿಯಾಗಿದೆ.

- 8) ವೃಷಾಯ, ವೃಷಾಯಮ, ಅದ್ವ, ಜರಾ, ವೃಣ, ಶೋಕ ಹೀಗೆ 7 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- (ಎ) ಸಂಪೂರ್ಣಭೇದದಿಂದ 2 ಪ್ರಕಾರ ಅನುಶೋಮೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಶೋಮೆ.
- (ಬ) ನಿದಾನ ಭೇದದಿಂದ 4 ಪ್ರಕಾರ ಸಾಹಸ್ರಜ, ವೇಗಾವರೋಧಜ, ವೃಷಾಯ ಮತ್ತು ವಿಷಮಾತನ.
- (ಶಿ) ಲಕ್ಷಣ ಭೇದದಿಂದ 3 ಪ್ರಕಾರ ತ್ರಿರೂಪ, ಷಡ್ರೂಪ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶರೂಪ.
- 9) ವೃಷಾಯಾದ ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → 9) (ಎ) ಅನುಶೋಮಗತಿ → ನಿದಾನಸೇವನೆ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಯ ಮಜ್ಜಿ → ಸಿತ್ತ ಕಫಗಳ ಪ್ರಕೋಪ → ಸರ್ವ ಸೂರ್ಯತಸ್ಸಾಗಳ ಅವರೋಧ → ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ → ಆಮೋತ್ತತಿ → ರಸಧಾತು ವಿದಗ್ಧತಾ → ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಧಾತುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಸಮೃದ್ಧಿ ರೀತಿಯಂದಾಗುವದಿಲ್ಲ → ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳ ಕ್ಷಯ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಸದಿಂದ ಶುಕ್ರಧಾತುವರೆಗೆ → ರಾಜಯಕ್ಷಾ ವೃಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
- (ಬ) ಪ್ರತಿಶೋಮಗತಿ ರಾಜಯಕ್ಷಾ (ಧಾತು - ಕ್ಷಯ ಜನ್ಮ ರಾಜಯಕ್ಷಾ).
ಅತಿವೃಷಾಯ → ವಾತ ಪ್ರಕೋಪ → ರೂಪತಾವೃದ್ಧಿ → ಶುಕ್ರಕ್ಷಯ → ಪ್ರತಿಶೋಮಗತಿಯಿಂದ ಮಜ್ಜಾ ಅಸ್ವಿ ಮೇಹ - ಮಾಂಸ - ರಸ - ರಕ್ತಧಾತುಗಳ ಕ್ಷಯ → ರಾಜಯಕ್ಷಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಇದಕ್ಕೆ Pulmonary tuberculosis ಎಂದು ಹೇಳಿವರು.
(ಚ. 8. 14)

□ □ □

ಕ್ರಿಮಜ ಹೃದೀಸ್ಯೋಗ

- 1) ಸಾವಾನ್ಯ ಹೃದೋಗದ ನಿದಾನಗಳಲ್ಲದೇ ಕ್ರಿಮಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಿದಾನವಾಗಿದೆ.
- 2) ತುದ್ಯಮಾನಂ ಸಹೃದಯಂ ಸೂಚಿಭಿರಿವ ಮನ್ಯತೇ। ಖಿದ್ಯಮಾನಂ ಯಥಾ ಶಸ್ತ್ರಾಜಾತ ಕಂಡೂ ಮಹಾರಜಮ್॥ (ಚ.ಸೂ).
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ, ಶಸ್ತ್ರಾಧಿಂದ ಇರಿಂದತೆ ವೇದನೆಯಿದ್ದು ಕಂಡೂ ಲಕ್ಷಣವಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ಉರಿ ಭಾಗದಿಂದ ವೇದನೆಯು ವಾಮಸ್ಯಂದ ಮತ್ತು ಅಂಗುಲಿಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಸಂಚಾರಿ ವೇದನಾ ಇರುವದು.
- 4) ಪ್ರಸೇಕ ಭದ್ರ, ಸ್ವೇದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ರೋಗಿ ಭಯಭೀತನಾಗಿರುವನು, ಶ್ವಾಸ, ಹೃಲಾಸ, ತಮಪ್ರವೇಶ, ಲಾಲಾಸಾ, ವ ಲಕ್ಷಣ ಇರಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 5) ಶೂಲ ಆತ ತೀವ್ರವಿರುವದು.
- 6) ಮೂಳ್ಳೆ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು.
- 7) ರಸ - ರಕ್ತಗಳ ಸ್ವೇಹಫಾಟಕ (Blood Cholesterol) ವ್ಯಾಧಿಯಿರುತ್ತದೆ. ರಸ ರಕ್ತವಾಹಿನಿ ಕಾರಿಣಿವಿರುತ್ತದೆ.
- 8) ಕೃಷ್ಣವರ್ಣತಾ, ಸರ್ವಾಂಗ ಶೂಲ ಲಕ್ಷಣ ಇರುವದು.

ವಾತಜ ಹೃದೀಸ್ಯೋಗ

- 1) ವಾತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ವಿಹಾರಗಳು ನಿದಾನಗಳು.
- 2) ಹೃತ್ಯಾ ಶೂನ್ಯ ಭಾವ ದ್ರವತೋಷ ಭೇದಸ್ತಂಭಾ ಸಮೋಹಾ: ಪರವಾತ ವಿಶೇಷಃ॥ ಚ.ಸೂ.
ಹೃತ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಹೃತ್ಯಾಶೂನ್ಯ ಮೋಹ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 3) ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಂಧನವರ್ತಾ ವೇದನೆ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆವಕಾಶ ವ್ಯಾಧಿಸುವದು.
- 4) ಹೃದ್ರವ, ಹೃದ್ವನಿಗಳು ಸ್ವತಃ ರೋಗಿಗ ಪ್ರತಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾಡಿ ವೈಷಣಮ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ವಂತು ಶ್ವಾಸಕೃಷ್ಟಿ ಇರುವದು.
- 5) ಶೂಲದ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.
- 6) ಮೂಳ್ಳೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಬಂದರೂ ಕ್ಷಾಚಿತ್ ಇರುವದು.
- 7) ---
- 8) ---

9) ತ್ರಿದೋಷ ಹೃದೋಗವಿರಲು ಅಭಿಪ್ರಾಯಂಧಿ ಕ್ಷೇದವರ್ಧಕ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ → ಹೃದಯದಲ್ಲಿಗ್ರಂಥ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕೆಲಭಾಗ ವಿಕೃತಿ → ಹೃದಯದ ರಸ ಕ್ಷೇದದಲ್ಲಿರೂಪಾಂತರ → ಕ್ಷೇದದ ಮೂಲಕ ಕ್ರಿಮಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ವೇದನಾ.

9) ನಿದಾನ ಸೇವನೆ → ಪ್ರಮಾಣಿತ ವಾತ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ ಸಂಕರ್ಯ → ಹೃದೋಗ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ಘಟ್ಟ ಪ್ರತಿಶ್ವಾಯ

ಪೀಠಿಸ

(Common Cold or Coryza)

(Chronic Rhinitis or Sinositis)

- 1) ಇದೊಂದು ನಾಸಾಗತ ವಿಕಾರವಿರುವದು.
- 2) ವಾತಂ ಪ್ರತಿ ಅಧಿಮುಖಿಂ ಶ್ವಾಸೋಗಮನಂ ಕಫಾದೀನಾಂ ಯತ್ರ, ಸ ಪ್ರತಿಶ್ವಾಯಃ (ಡಲ್ಪಣ)
- 3) ಇದು ತ್ರಿದೋಷಜವಾಗಿದ್ದ ವಾತ ಪ್ರಥಾನವಾಗಿದೆ.
- 4) ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ ನಾಸಾರ್ವ ಮತ್ತು ನಾಸಾಶ್ವತ್ತಿ ಇರುವದು.
- 5) ಚಿರಕಾರಿ ಶ್ವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.
- 6) ಆಮಾವಸ್ಯೆ ಪಕ್ಷಾವಸ್ಯೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 7) ಆಮಾವಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಿರೋಗೋರವ, ಅರುಚಿ, ಅಂಗಮರ್ದ, ನಾಸಾದಿಂದ ತನುಸಾರ, ಕ್ಷೀಣಸ್ವರ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ ಶ್ವೀವನ ಇರುವದು. ಪಕ್ಷಾವಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಫಸಾರ, ಫಾನವಿದ್ದು ನಾಸಾವಹ ಸೂರೋತಸ್ಸನ್ನ ಅಂಟಕೊಂಡಿರುವದು. ರೋಗಿಯ ಸ್ವರ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವದು.
- 1) ಇದೂ ಸಹ ನಾಸಾಗತ ವಿಕಾರವಿರುವದು.
- 2) ಆನಷ್ಟುತ್ತೆಯಸ್ಯ ಏಕುಚ್ಚತ್ತಿ ಚಪ್ಪಿಕೆ ದೂಷಣಿ ಬಾಷಿ ನಾಸಾ॥ ಚ.ಚಿ.
- 3) ಇದು ವಾತ-ಕಫ ಪ್ರಥಾನವಾಗಿದೆ.
- 4) ಇದೇ ಲಕ್ಷಣವಿರುವವು.
- 5) ಇದೂ ಚರಕಾರಿ ಶ್ವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.
- 6) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆಮಾವಸ್ಯೆ ಪಕ್ಷಾವಸ್ಯೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- 7) ಆಮಾವಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಾವಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇವೇ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪೂರ್ತಿನಾಸಾ ತೀವ್ರವಿರುವ ಕಾರಣ ಜನಸಮಾಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು-ಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಇದೇ ಈ ಶ್ವಾಸಿಯ ಪ್ರಥಮ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

- 8) ----
- 9) ಇದು ಏಡು ಪ್ರಕಾರದ್ವಾಗಿದೆ.
- 10) ಹೇತುಸೇವನ → ತ್ರಿಮೋಷಪ್ರಕೋಪ
→ ಶಿರಿ: ವ್ಯಾದೀತ, ನಾಸಾಮೂಲ
ಅಥವಾ ನಾಸಾಪ್ರದೀತದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಾನಸಂಶಯ → ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ

9) ---

10) ---

□ □ □

ಕ್ಷತಿಜ ಕಾಸ

- 1) ಪ್ರಾಣವಹ ಸೋತಸ್
ವಿಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.
- 2) ಅತೀ ವ್ಯಾಧಾಯ, ಅತೀ ವ್ಯಾಯಾಮ,
ಅಥವ ಶ್ರಮ, ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯ
ಮಾಡುವುದು ಇಲ್ಲಿ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 3) ಕಾಸವು ಪ್ರಥಾನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು
ಮೊದಲು ಶುಷ್ಕಕಾಸವಿದ್ದು ಅದು
ಅಥವಾಗಲು ಸರಕ್ತನಿಷ್ಠೇವನ ಲಕ್ಷಣ
ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.
- 4) ಉರಿ: ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತ
ವೇದನೆ ಇದ್ದು, ಉರಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ತೀವ್ರಶೂಲ
ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ತಾಸಹಕ್ತ್ಯಾ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉಪಕ್ಷತೆ

- 1) ಇದೂ ಸಹ ಪ್ರಾಣವಹ ಸೋತೋ
ವಿಕೃತಿ ಆಗಿದೆ.
- 2) ಅತೀ ವ್ಯಾಧಾಯ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಅತೀ
ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲದೇ
ದಾರುಣವಾದ ಆಫಾತಗಳು ಇಲ್ಲಿ
ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 3) ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಂದಿಗೆ ಕಾಸ ಲಕ್ಷಣವೂ
ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ
ಅರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸರಕ್ತ ನಿಷ್ಠೇವನ
ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.
- 4) ಇಲ್ಲಿ ಶೂಲ ಲಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ
ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

- 5) ಜ್ಞರ, ಶ್ವಾಸ, ಹಾಗೂ ಸ್ವರಭೇದ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯನು ಕಾಸ
ವೇಗಗಳಿಂದಾಗಿ ನರಳುವನು ಹಾಗೂ
ಆಗ ಪಾರಿವಾಳ ಪಕ್ಷಿಯ ಸ್ವರದಂತೆ
ಶಬ್ದ ಮಾಡುವನು.
- 6) ಅರುಚಿ, ಆದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು
ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

7) ಕಘದ ಸಾರವ ಹಾಗೂ ವಿಕೃತಿ
ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿತ, ಶ್ವಾಸ
ಗ್ರಧಿತ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ
ರಕ್ತಮುತ್ತಿತ ನಿಷ್ಠೇವನ ಇರುವುದು.

- 5) ಇಲ್ಲಿ ಸತತ ಜ್ಞರವಿದ್ದು ಶ್ವಾಸ,
ಸ್ವರಭೇದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
ಮಾತ್ರ್ಯಶೂಲ, ಧಾತುಕ್ಷಯ, ಕಂಪ,
ಬಲಹಾನಿ ಇತ್ಯಾದಿ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವುವು.
- 6) ಇಲ್ಲಿ ಅರುಚಿ, ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ, ಅತಿಂದಾರ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

7) ಕ್ಷತದಿಂದಾಗಿ ಪುಪ್ಪಸಸ್ತ ಕಘ ಅತ್ಯಂತ
ವಿಕೃತಿಹಾಂದಿ ಶ್ವಾಸವಣ
ಹೊಂದುವುದು. ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧ
ಯುಕ್ತವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ರಕ್ತ
ಮುತ್ತಿತವಾದ ಶೈವನ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ.

- 8) ರಕ್ತಷ್ಠೇವನದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣ
ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು.
- 9) ಕ್ಷತಿಜ ಕಾಸವು ವ್ಯಾಧಿಯ ಗಂಭೀರ
ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಾಗ ಕಂಡು
ಬರುವುದು.
- 10) ಇಲ್ಲಿ ಜೀವರಕ್ತದ ನಿರ್ಗಮನ
ವಿರುವುದರಿಂದ ಧಾತುಕ್ಷಯ ವಿರುತ್ತದೆ
- 11) ನಿದಾನಸೇವನ → ವಾತಪ್ರಕೋಪ -
ಪ್ರಕುಪಿತ ವಾತ ಪಿತ್ತದ
ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಪುಪ್ಪಸದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ
ನಿರ್ಮಿತಿ → ಶುಷ್ಕ ಕಾಸೋತ್ಪತ್ತಿ
→ ಗಂಭೀರವಾಗಲೂ ರಕ್ತಷ್ಠೇವನಾದಿ
ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರಕಟ → ಕ್ಷತಿಜ ಕಾಸ
ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ

□ □ □

Cardio-Vascular System

Heart is contracting and dilating at an average rate of 72 times a minute, which adds up to 100,000 times a day. And the only rest the heart muscles get is the fraction of a second pause between beats.

The heart consists of several layers of muscles arranged circulas and spirals. When the muscles contract, the spirals and circulas tighten and blood is squeezed out of the chambers and is called Systole, and subsequent relaxation of the heart muscles is called diastole.

The heart itself is the strongest, toughest muscles in the body. Yet, like all machinery, it can sometimes break-down. The heart has a double pump action. A) Blood flows from the right atrium into right ventricle, which squirls the blood into the lungs. B) The left ventricle squeezes the blood into the arteries that extends to all parts of the body.

The 72 beats per minute rhythm of the heart begins in a knot of tissue in the atria known as the sinoatrial, or S.A. node. The node contains nerve cells and fibers and muscle cells. It is called "pace-maker" because it generates the "Spark" or impulse that starts the wave of muscles contraction in the heart. The wave spreads over the muscles of the atria and apparently triggers an impulse in a similar node near the junction of atria and ventricles.

1) ಅಕ್ಷರಣ / ಚರಕಾರ					
2) ಕಾಸ					
3) ಪುಕ್ಕುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ					
4) ಚಲಕ ಪ್ರಮಾಣ	ಗಲುಷ್ಯಾನ				
5) ಚಂತೆ					
6) ಲಾಟ್ರಿಗಳು					

ಇನ ಮುಕ್ತ ರಸ್ತೆಗೆ ಹೋಗಾಡು

(Disorders of Blood and Lymphatic System)

ಅನೆಮಿ (Anemia)

ಉತ್ತರವು ಅಂತಿಮ ಪಾಂಡುತ್ವ ಲಕ್ಷ್ಯಜಾವಿರುವ ವ್ಯಾಧಿಗೆ
ತ್ವರಿತ, ಹೆಚ್ಚಿ, ತೇತ್ತೆ, ಈ ಸ್ಥಾಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುತ್ವ ಲಕ್ಷ್ಯಜಾವಿರುವ ವ್ಯಾಧಿಗೆ
ಪಾಂಡುರೋಗವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ರೋಗಿಯು ವಿಸ್ತೀರ್ಜಣಾಗಿರುವೆನು.
ಪಾಂಡುರೋಗವೆಂದು ಹೇಳುವರು. "ಪಾಂಡುಸುಭಿತ್ತಭಾಗಾಧಃ ಕೀರತಿಧೂಲಿಸಿಷ್ಟಃ" ಎಂದು ಘ್ಯಾಹೆ
ಕಾಂತಿವಸ್ತುವಾಗಿರುವದು. "ಪಾಂಡುಸುಭಿತ್ತಭಾಗಾಧಃ ಕೀರತಿಧೂಲಿಸಿಷ್ಟಃ" ಎಂದು ಘ್ಯಾಹೆ
ಮಾಡಿರುವರು. ಕೀರತಿಗೆ ತೆಸೆಯ ಕಣಗಳ ವರ್ಣದಂತೆ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣವು ಇರುವದು.
ಮಾಡಿರುವರು. ಕೀರತಿಗೆ ತೆಸೆಯ ಕಣಗಳ ವರ್ಣದಂತೆ ಪಾಂಡುರೋಗಿಯ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣವು
"ಭೈಕವರ್ಣ" ಅಂದರೆ ಕಡ್ಡಿಯ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣದಂತೆ ಪಾಂಡುರೋಗಿಯ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣವು
ಇಂದರಿ ಕಡ್ಡಿಯ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣದಂತೆ ಪಾಂಡುರೋಗಿಯ ತ್ವಚಿಯ ವರ್ಣವು
ಹೇಳಿದರೆ, ಇರುವದು. ಇದು ರಸವಹಸ್ತೋತ್ಸವ್ಯಾಧಿಯೆಂದು ಚರ್ಚಕ ವಾಗ್ದಾ ವಾಗ್ರಾಂತಿಕರು ಹೇಳಿದರೆ,
ಇರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಪ್ರಥಾನ
ಸುಖ್ಯತರು ಇದು ರಕ್ತದೂಷಣ ಘ್ಯಾಧಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಪ್ರಥಾನ
ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕ ರಕ್ತದೂಷಣ ಘ್ಯಾಧಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶರೀರದ 'ಪ್ರಭಾ'
ಲಕ್ಷ್ಯಜಾವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಜಕ್ಕೆಯಾಗುವದು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶರೀರದ 'ಪ್ರಭಾ'
ಲಕ್ಷ್ಯಜಾವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಜಕ್ಕೆಯಾಗುವದು. ರಂಜಕ ಹಿತ್ವಪು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ
ಹಾಗು ಕಾಂತಿ ಹಾನಿಯಾಗುವದು. ರಂಜಕ ಹಿತ್ವಪು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ
ಹಾಗು ವರ್ದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತಧಾತ್ಮಗ್ರಿವಿಕೃತಿಇರುವದು. ರಕ್ತಪೂರ್ಣಣ ಕಾರ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.
ರಕ್ತಂ ದೂಷಣಾಃ ತ್ವಚಂ ಪಾಂಡು ರತಾಂ ನಯಂತಿ। (ಮಾ.ನಿ.)

ಸಾರ್ಥಕ ಸಿತ್ತದ ದುಷ್ಪಿಯ ಮೂಲಕ ಮನೋದೃಷ್ಟತ್ವ, ಹೃತಾಸ್ಪಂದನ, ಭಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳುಇರುವು. ಇಂದಿಯ ಶಿಥಿಲತೆ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥಿಕಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಇರುವು.

ಅಂದುವ ಸ್ವಾಸ್ಥ - ಘೃದಯ (ರಕ್ತವಹಸೋತೆಸ್),

ಸಂಕುರ - ರಸ-ರಕ್ತವಹಸೋತಸ.

ಅದಿಷ್ಠಾನ - ತ್ರಿಕೂ, ಮಾಂಸ.

ಬ್ರಹ್ಮಾನು - ತ್ರಿಕೂಲಾ, ವಿಜಯ, ನೇತ್ರಿ.

ದ್ವಾರ್ಪ - ಪ್ರದಾನ ಹಿತ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಧಕ ಹಿತ.

ದೂಡ - ರಸ, ರಕ, ಮೇದ, ಓಜ (ಸರ್ವತರಿಂಥ ಧಾತು ಮತ್ತು ಇಂದಿಯಗಳು)

ಪಾಂಡುತ್ತ, ಅಕ್ಷಿಕೂಟಮೋಧ ಮತ್ತು ಹೃಸ್ವತಾಸ್ಪಂದನ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಇರುವವು. ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಇದ್ದರೆ ವಾತ್ರ ಪಾಂಡುರೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಪಾಂಡುರೋಗದ ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳಾಗಿವೆ.

The Patients of Anaemia complain of lack of energy, shortness of breath on exertion, pallor is marked in the lips, tongue and conjunctiva, palpitation (ಕೃತಸ್ಯಂದನ) giddiness and fainting, headache,

tinnitus are common. Haemic murmurs are heard over the pulmonary area. Edema of the ankles at night is common.

□ □ □

ಕೈಂದರ
೨

- 1) ಶಿಲಾಪತ್ರ ಪೂದಂ ಶೀಪದಂ (ಮಾನಿ.) 1) ಉರುಭಾಗ (ತೊಡೆ) ವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ
ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ, ಅತಿಕರಿಣ, ಕಲ್ಲಿನಂತೆ
ಫಾನಸ್ಯರೂಪದ ತೋಧವು ಕಾಲಿಗೆ
ಬರುವದಕ್ಕೆ ಶೀಪದ ಎನ್ನವರು.

2) ದೂಷಣಾನುಬಂಧದಿಂದ ವಾತದಲ್ಲಿ 2) ನಿದ್ರಾದಿಕ್ಕೆ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ, ರೋಮಹಣ್ಣ
ಉರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಸಾದ ಈ
ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

3) ಉದ್ವಘಾನ - ರಸವಾಹಿನಿ ಸಿರೆಗಳು
ಸಂಚಾರ - ವಂಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಚಿತ್ತ ಅಗಿ ನಾಸಾ, ಹಸ್ತ
ಮೇಡ್ರ, ಕಣಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ
ಅಗುವುದು. (ಸುಶೃತ).

ಅಧಿಘಾನ - ಅಧಃಶಾಖೆ.
ದೂಷ - ಕಘಾದಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ.
ದೂಷ್ಟ - ರಕ್ತ ಮಾಂಸ, ಮೇದ.

4) ವಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಹಾಗೂ ಕಘಜ ಎಂದು 4) ಯಾವದೇ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಲ್ಲ:
3 ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ.

5) ಅಸಾಧ್ಯವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

5) ನವಹಾಗೂ ಉಪದ್ರವರಹಿತ ಸೂಧಾ.
ಪ್ರಾಯಸ್ಕಾಂಕಿವಾದ್ಯಾ ವಾಧ

ಉಪನ್ಯಾಸ

ಉರುಭಾಗ (ತೊಡೆ) ವು ಸ್ತುಭ್ರಮಾಗಿ
ಚಲನವಲನ ಮಾಡಲು ಅಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಅದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಉರುಸ್ತುಂಬ
ಎನ್ನುವರು.

ನಿದ್ವಾರಿಕ್ಯ, ಸ್ವೇಷಿತ್ವ, ರೋಮಹಣ
ಉರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಸಾದ ಈ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

) ಉದ್ದವಾನ - ಹೋಷ.
 ಅರಿವಾನ - ಉರು.
 ದೋಷ - ವಾತಕಫ.
 ಸೌಕ - ಸೌಗ

4) ಯಾವದೇ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಲ್ಲ.

5) ನವ ಹಾಗೂ ಉಪದ್ರವರಹಿತ ಸುಧ್ಯ. ಪಂಚಕಮ್ರಜವಜ್ಯ್ಯ ವ್ಯಾಧಿ ಯಾಗಿದೆ.

6) ಕಫ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ಸೇವನ → ಕಫದಪ್ರಕೋಪ → ಅಧೋಗಾಮಿರಸ ವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ → ಅಥಃ ಶಾಶಾದ ಮಾಂಸ, ಮೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂತ್ರಯ → ಸ್ಥಿರ ಕರಿಣ ತೋಧ ಯುಕ್ತ ಅಥಃ ಶಾಶಾ → ಶ್ರೀಪದ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇದಕ್ಕೆ Elephantiasis of leg ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

6) ನಿದಾನಸೇವನ → ಕಫ ಪ್ರಕೋಪ → ಅಮೋತ್ತತಿ → ವಾತದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ → ಅಧೋಗಾಮಿ ಯಾಗಿ ರಸವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಂತರ್ಯ → ಉರು ಹಾಗೂ ಜಂಫಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಂತರ್ಯ - ಅಗ್ನಿ ಪರ್ಯಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಗೂ ರವಸ್ತಿಂಬಲಕ್ಷಣ → ಆಮು ಹಾಗೂ ಕಫಗಳಿಂದ, ಮೇದದಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಅವರೋಧ → ಉರುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಭತ್ತ, ಅಚೇತನತ್ವ ಶೀತತ್ವ, ಉಂಟಾಗುವಿಕೆ - ಉರುಸ್ತಂಬ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
A Specific disease characterised by stiffness of thigh.

□ □ □

ರುಧ್ರಪಥ ಕಾಮಲಾ (ಶಾಶಾತ್ರಿತ ಕಾಮಲಾ) (Obstructive Jaundice)

- 1) ಪಿತ್ತನಲಿಕಾದ ಅವರೋಧವಿರುವದ ರಿಂದ ಪಿತ್ತವು ವಿಮಾಗಂ ಮನಹೊಂದಿ ಶಾಶಾದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಪಿತ್ತವು ಕೋಷ್ಟದಿಂದ ಶಾಶಾದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಶಾಶಾತ್ರಿತ ಅಥವಾ ರುಧ್ರಪಥ ಕಾಮಲಾ ಎನ್ನುವರು.
- 2) ಯಕ್ಕಾನಿಂದ ಪಿತ್ತದ ಸ್ವಾವ ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.
- 3) ಪಿತ್ತನಲಿಕಾದ ಅವರೋಧವಿರುವದು.

ಬಹುಪಿತ್ರ ಕಾಮಲಾ (ಕೋಷ್ಟಶಾಶಾತ್ರಿತ ಕಾಮಲಾ)

- 1) ಅಧಿಕ ಪಿತ್ತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಆಹಾರ ವಿಹಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೋಪ ಹೊಂದಿದ ಪಿತ್ತವು ಯಕ್ಕತ್ತನಿಂದ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಉದೀರಣಗೊಂಡು ಶಾಶಾ ಹಾಗೂ ಕೋಷ್ಟಗಳರಡರೆ ಕಡೆಗೂ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕೋಷ್ಟಶಾಶಾತ್ರಿತ ಕಾಮಲಾ ಎನ್ನುವರು.
- 2) ಇಲ್ಲಿ ಯಕ್ಕಾನಿಂದ ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಸ್ವಾವವಾಗುತ್ತದೆ.
- 3) ಇಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತನಲಿಕಾದೆ ಅವರೋಧ ಇರುವುದಲ್ಲ.

4) ತ್ವಚಾ, ಮೂತ್ರ, ಮೂಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆರಿದ್ವರಣ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

5) ಮಲವು ತಿಲಹಿಷ್ಟು ಸದ್ಯಕ ಶೈತ್ಯ ವರಣಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

6) ಆಚೋಪ, ವಿಷ್ಟಂಬ ಹೃದಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಗುರುತಾ, ದುರ್ಬಲತಾ, ಮಂದಾಗ್ನಿ ಪಾಶ್ವರ್ಥಾಲ, ಹಿಂಣಾ, ಶ್ವಾಸ, ಅರುಚಿ, ಜ್ವರ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

7) ವಾತ ಹಾಗೂ ಕಫಗಳ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿರುತ್ತದೆ.

8) ಕಟು ತೀಕ್ಷ್ಣಾಷ್ಟ ಲವಣಭೂಷಣ್ಣಿಃ ಚಾಪಿ ಯುಪ್ರಕ್ರಮಃ (ಚ.ಚ.)
ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಾಗಿ ಉಷ್ಣ ತೀಕ್ಷ್ಣಾಷ್ಟ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಅವರೋಧವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಬೇಕು.

9) ಅವರೋಧ ನಷ್ಟವಾದ ನಂತರ ಪಿತ್ತ ಶಾಮಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

10) ಪಿತ್ತಕರ ಆಹಾರ ವಿಹಾರ ಸೇವನೆ - ತ್ರಿದೋಷ ಪ್ರಕೋಪ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಾತ ಹಾಗೂ ಕಫಗಳ ಪ್ರಕೋಪ → ವಾತದ ರೂಕ್ಷಗುಣದಿಂದ ಕಫ ಸಮೂಜ್ಞಿತ → ಪಿತ್ತನಲಿಕಾದ ಅವರೋಧ → ಪಿತ್ತ ಕೋಷ್ಟಕೆ ಬರದೇ ಯಕ್ಕಾನಲ್ಲಿಯೇ ವೃದ್ಧಿ → ವಾಯುವಿನಿಂದ ಪಿತ್ತದ ವಿವಾಗಂ ಮನ → ರಸ, ರಕ್ತ ವಾಹಿನಿಗಳ ದ್ವಾರಾ ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ → ನಖ, ನೇತ್ರ, ಮೂತ್ರ, ತ್ವಚಾಗಳಿಗೆ ಪೀಠವರಣ, ಮಲಕ್ಕೆ ಶೈತ್ಯವರಣ → ರುಧ್ರಪಥ ಕಾಮಲಾ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

4) ತ್ವಚಾ, ಮೂಲಿ, ನಖ, ನೇತ್ರಗಳು ಹೆರಿದ್ವರಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ತ್ವಚಿ ನಿಸೇಜವಾಗಿದ್ದು ಮಂಡೂಕದ್ವರಣ (ಕಪ್ಪೆ) ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರವು ಪೀಠವರಣದ್ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

5) ಮಲ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರಗಳು ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ ಪೀಠವರಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

6) ದಾಹ, ಅಪಚನ, ಅರುಚಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿ ಹ್ಯಾಸ, ದುರ್ಬಲತಾ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

7) ಪಿತ್ತದ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿರುತ್ತದೆ.

8) ರೇಚನಂ ಕಾಮಲಾರ್ಥಸ್ತ ಸ್ವಿಂದ್ರಾದೌ ಪ್ರಯೋಜಯೋತ್ಸಾಹಂ ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಾಗಿ ಸ್ವಿಂದ್ರ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ರೇಚನ ಮಾಡಬೇಕು.

9) ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಪಿತ್ತ ಶಾಮಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

10) ಪಿತ್ತಕರ ಆಹಾರ ವಿಹಾರ, ಪಾಂಡುರೋಗ → ಪಿತ್ತದ ಉಷ್ಣ, ತೀಕ್ಷ್ಣಾಷ್ಟ ಗುಣದ ಅಧಿಕ ಪ್ರಕೋಪ → ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಾಹ → ಯಕ್ಕಾನಿಂದ ಪಿತ್ತದ ಅಧಿಕ ಉದೀರಣ → ವಿಮಾಗಂ ಮನಹೊಂದಿದ ಪಿತ್ತದಿಂದ ಸರ್ವಶರೀರದ ತುಂಬ ಸಂಚಾರ ಬಹುಪಿತ್ರ ಕಾಮಲಾ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ರಕ್ತ ಹಿತೆ : (Haemorrhagic disease)

ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಆಫಾತಾದಿ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ರಕ್ತಸ್ವಾರವಾಗುವದು ಒಂದು ರಕ್ತಹಿತದ ಪ್ರಥಾನಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮತ್ತು ಹಿತೆ ಸಮಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಪಿಯಾಗುವದು.

ರಕ್ತಹಿತ ಹಿತೆ, ರಕ್ತೇದೊಷ್ಟೆ ಹಿತೆ

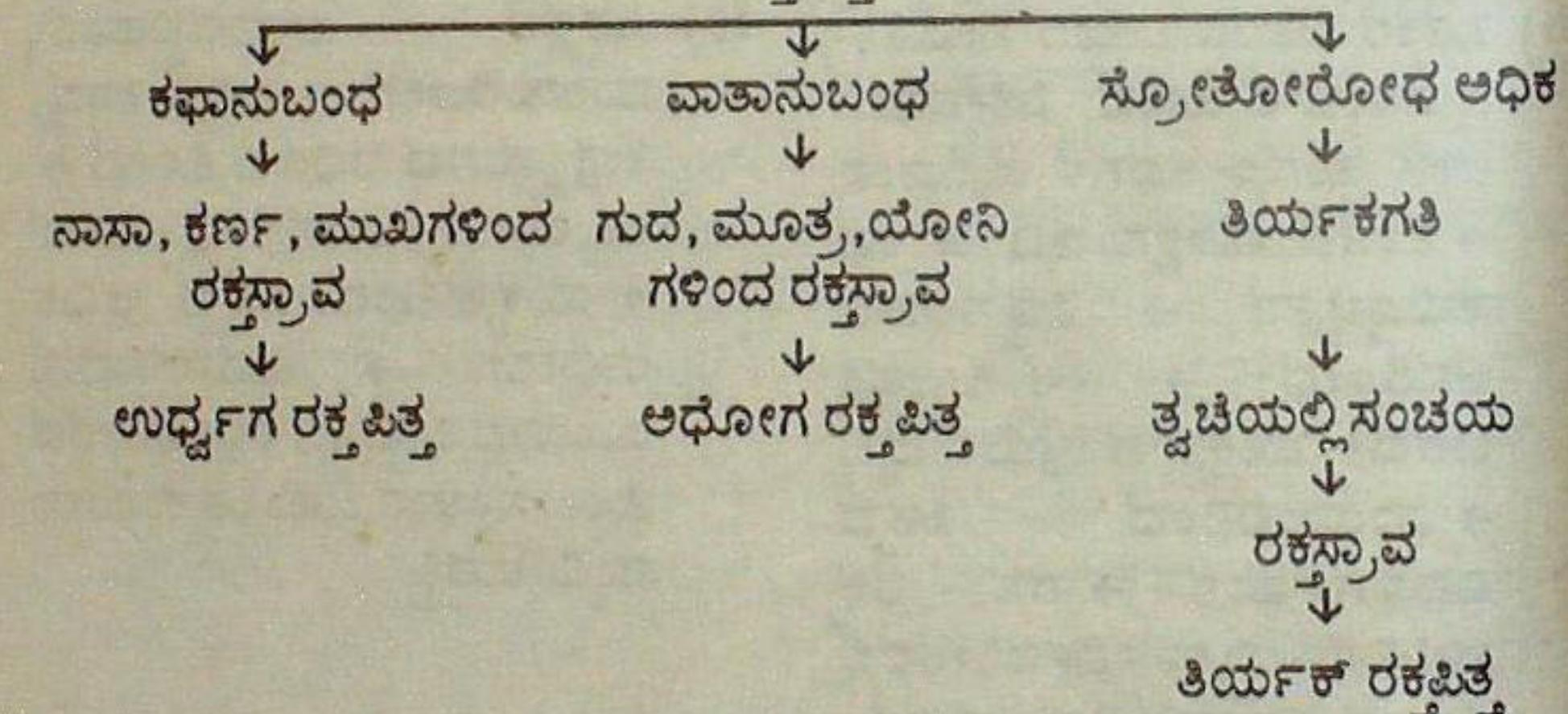
ರಕ್ತಹಿತ (ಚಕ್ರದತ್ತ) ಅಂದರೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದ ಹಿತೆ ಮತ್ತು ದುಷ್ಪಿಯಾದ ರಕ್ತಜವುಗಳ ಸಂಯೋಗ ರಕ್ತಹಿತದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುವದು. ರಕ್ತೇದೊಷ್ಟೆ ಹಿತೆ ಈ ರಕ್ತಜವುಗಳ ಹಿತೆಯೋಗ್ಯವನೆನ್ನುವದು. ಹಿತೆಕ್ಕೆ ರಕ್ತದ ಗಂಧ ಮತ್ತು ವರ್ಣ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಕ್ತಹಿತವು ಅತ್ಯಂತ ದಾರುಣ ಮತ್ತು ಆತುಕಾರಿ ವಿಕಾರವಿರುವದು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಶೀಘ್ರಕಾರಿಜರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚರ್ಕರು ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಮಹಾಗದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಮಹಾಗದಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ಅಗ್ನಿಹತ್ತಾ ತೀಘ್ರಕಾರಿ ಚ (ಚ.ಚಿ)

ಹಿತೆಕರ ಹಾಗು ಹಿತೆಪ್ರಕೊಂಡ ಕಾರಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಕ್ತಹಿತ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನಂತಹ ಮಾಡುವವು. ವಿರುದ್ಧ ಆಹಾರವು ರಕ್ತಹಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ನಿದಾನ ಸೇವನ → ಹಿತೆದುಷ್ಟಿ → ಉಷ್ಣ, ತೀಕ್ಷ್ಣಗುಣವ್ಯಾದಿ → ಧಾತುಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂಶ ವ್ಯಾದಿ → ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯ ದ್ರವಾಂಶ ಕಡೆಮೆಯಾಗುವದು → ದುಷ್ಪಿತೆದ್ರವಗುಣ ಅಧಿಕವ್ಯಾದಿ → ರಕ್ತದುಷ್ಟಿ → ದುಷ್ಪರಕ್ತವ್ಯಾದಿ → ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ → ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರ → ರಕ್ತಸ್ವಾರ → ರಕ್ತಹಿತವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ರಕ್ತಹಿತ

ರಕ್ತಮತ್ತು ಹಿತೆಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಮೂಚಣನೆಯಿಂದ ಹಿತೆದಲಘು, ಏಸ್, ಸರ, ಉಷ್ಣಗಳು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಬರುವವು ಮತ್ತು ರಕ್ತದ ಗಂಧ ವರ್ಣಾಧಿಗಳು ಹಿತೆದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ತವಾಗುವವು.

ಆಹಾರ → ಹಿತೆ ಮತ್ತು ರಕ್ತವ್ಯಾದಿ → ರಕ್ತಕ್ಕೆ ವಿದಗ್ಧತಾಪೂರ್ವಿ → ಮಲರೂಪಿ. ಹಿತೆದ ಸಂಬಂಧ → ಧಾತುಗಳ ಜಲಿಯ ಅಂಶ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದು → ರಕ್ತದ ವ್ಯಾದಿ ಅಧಿಕ → ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ → ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಕ್ಷತಿ → ರಕ್ತಸ್ವಾರ → ರಕ್ತಹಿತೆ ನಿರ್ಮಾತಿ. ಈ ರೋಗಿಯಾಗಿ ರಕ್ತಹಿತೆ ಸಂಪಾರ್ಶಿ ವಿವರಿಸಬಹುದು.

ರಕ್ತತಿಸಾರ, ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಿಕ, ರಕ್ತಪ್ರದರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ರಕ್ತಸ್ವಾರವಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಜೀವರಕ್ತದ ಸಾರವಿರುವದು. ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ದುಷ್ಪಿಯರುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತಹಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಆಫಾತಾದಿ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲದೇ ರಕ್ತಸ್ವಾರವಿರುವದು ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿಮಾರ್ಗಂ ಚಹರಣಂ ರಕ್ತಹಿತೇ ವಿಧೀಯತೇ/ಚ.ನಿ.

ಇದು ರಕ್ತಹಿತದ ಚಿಕಿತ್ಸಾಸೂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವ್ಯಾದಕ್ಕಿಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ Haemorrhagic disease ದಲ್ಲಿ Haemophilia, purpura ಇತ್ಯಾದಿ ರೋಗಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. Haemophilia is a hereditary disease affecting males but transmitted by females and characterised by uncontrollable haemorrhage. Lack of thromboplastin is the fundamental cause. ರಕ್ತಹಿತೆ ರೋಗದಿಂದ ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಯಗಳಿಗೆ ಸಾಂತಪವಾಗುವದು. ರಸ-ರಕ್ತಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸ್ವಿದ್ಯತೆ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡುಬರುವದು. ಧಾತುಗಳ ನಿರ್ಬಲಹಾಗೂ ಸತ್ಯಾಹಿನವಾಗುವವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾರ್ಶಿಯಲ್ಲಿ ರಂಜಕ ಹಿತೆ ಹಾಗೂ ವಾಚಕಪಿತ್ರಗಳ ದುಷ್ಪಿಯರುವದು. (ಸು. 3.456()).

ಸಂಯೋಗಾದ್ಯಂ ದೂಷಣಾತ್ಮಕಾಮ್ರಾದ್ಯಂ ಗಂಧವರ್ಗಾಯೋಃ//

ರಕ್ತಸ್ವಿತ್ತಮಾಖ್ಯಾತಂ ರಕ್ತಹಿತೆ ಮನಿಷಿಭಿಃ//
ರೋಗಮಾರ್ಗ - ಅಭ್ಯಂತರ ಮಾರ್ಗ.

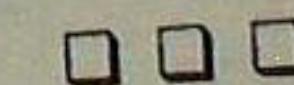
ರೋಗ ಸ್ವಭಾವ - ದಾರುಣ, ಶೀಘ್ರಕಾರಿ.

ವ್ಯಾಧಿ ಉದ್ಘಾವ - ಹಿತೆ ರಕ್ತದ ದುಷ್ಪಿಯಿಂದ.

ಸಂಚಾರ - ಗತಿಭೇದದಿಂದ ಸರ್ವಶರೀರ.

ಅಧಿಷ್ಠಾನ - ಯಕ್ಕಾ, ಪ್ಲೀಹ, ರಸ-ರಕ್ತವಹ ಸೂರ್ಯ.

ವ್ಯಕ್ತ - ಬಾಹ್ಯ ಸೂರ್ಯ.

1) ಕಾಮಲಾ :- ಹಂಡುರೋಗದ ಪ್ರವರ್ಥಿತ ಮಾನವಸ್ತೇಯೇ ಕಾಮಲಾ ಎಂದು ಚರಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಅನ್ನ-ಮಾನ ಸೇವನಗಳ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಕಾಮಲಾ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವದು. “ವಿವಿಧಾನ ಕಾಮಾನ ಲಾತಿ ಇತಿ ಕಾಮಲಾ” ಇಲ್ಲಿ ನಬಿ, ನೇತ್ರ, ತ್ವಕ್, ಮೂತ್ರ, ಮತ್ತು ಪುರಿಷಗಳು ಹೀತ ವರ್ಣದಿರುವವು. ರುದ್ಧಪಥ ಮತ್ತು ಬಹುಪಿತ್ತ ಹೀಗೆ ಕಾಮಲಾವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಾಗಿರುವದು. ರುದ್ಧಪಥಕ್ಕೆ ಕಫಾದಿಕ್ಕುವಳಳ್ಳದ್ದು ಇದ್ದು ಬಹುಪಿತ್ತವು ಹಿತಾದಿಕ್ಕುಲಳ್ಳದ್ದು ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ Jaundice ಇದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

ಹಂಡುರೋಗಿ ಅಧಿಕ ಹಿತಕರ ಆಹಾರ - ವಿಹಾರ ಸೇವನೆ → ಉಪ್ಪು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕ ಹಿತಪ್ರಕೂರೆ → ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ದುಷ್ಪಿ → ಕಾಮಲಾ ರೋಗ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೀಗೆ ಕಾಮಲಾ ರೋಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಮ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

2) ಕುಂಭಕಾಮಲಾ : “ಕಾಲಾಂತರಾತ ವಿರೀಭೂತಾತ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯಾತ ಕುಂಭಕಾಮಲಾ” (ಚರಕ). ಅಂದರೆ ಕಾಮಲಾವು ಅಧಿಕ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಇದ್ದು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಕ್ಷತೆ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಕುಂಭಕಾಮಲಾವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಬಿ, ನೇತ್ರ, ತ್ವಕ್ ಮೂತ್ರ, ಹೀತ ವರ್ಣದವು ಇರುವವು. ಇದು ಬಹುಪಿತ್ತ ಕಾಮಲೆಯ ಮುಂದಿನ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಹಿತಾದಿಕ್ಕುವಳಳ್ಳದ್ದು ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ Malignant Jaundice ಎಂದು ಹೇಳುವರು. (ಚ. 26, 36)

3) ಹಲಿಮುಕ : ಇದೊಂದು ಹಂಡುರೋಗದ ಭೇದ ಎಂದು ಚರಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಂಡುರೋಗಿಯ ವರ್ಣವು ನೀಲ - ಹೀತವಾಗುವದು, ಬಲ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾತ, ತಂದ್ರಾ, ಮಂದಾಗ್ನಿತ್ವ ಮತ್ತು ಲಘುಜ್ಞತ್ವ, ಸ್ವೀರಮಣದ ಇಚ್ಛಾದಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಮತ್ತು ಅಂಗಮರ್ದ, ದಾಹ, ತ್ಯಾಙ್ಗಣ ಅರುಣ ಮತ್ತು ಭ್ರಮ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದೇ ಹಲಿಮುಕವಾಗಿದೆ. ವಾಯು ಮತ್ತು ಹಿತಪ್ರಕಾರ ಆದಿಕ್ಕೆ ಇರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ Jaundice due to anaemia ಎಂದು ಹೇಳುವರು. (ಚ. 16, 132)

□ □ □

ಮೂತ್ರ, ತ್ವಕ್ ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಂಗಿಟಿಕ ರೀಠಾಗಳು

(Diseases of Urogenital, Skin and Venereal Diseases)

Urine is formed by Nephrons. Nephron is a functional unit of the kidney. This is also called Physiological unit of the kidney. One million nephrons are present in each kidney. Blood is filtered in the Bowman's capsule of the nephron. The filtered fluid passes through the renal tubules. All important substances are absorbed. The remaining fluid is urine. The act of emptying urinary bladder is called micturition (passing urine). One ml. of urine collects in the urinary bladder per minute. When about 400 ml of urine is collected the person feels that he should pass urine. The following substances should not be present in the urine. If they are present the person is suffering from some diseases.

- 1) Glucose (Diabetes)
- 2) Acetone bodies (Diabetes)
- 3) Albumen (Nephritis)
- 4) Bile-Salts
- 5) Bile pigments } (Jaundice)
- 6) Blood (inflammation)

ಮೂತ್ರಾಶ್ವರಿ

ಮೂತ್ರ, ಶಕರಾ

ಬಸ್ತಿ ಅವಯವದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕಷ ಮತ್ತು ಶಕರಗಳು ಹಿತದ ಉಪ್ಪಿನ ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ ಶೋಷಣ ಕ್ಷಯಾದಿಂದ ಘನೀಭೂತ ಹೊಂದಿ ಶಕರಾ ಆಥವಾ ಅಶ್ವರಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

- 1) ಇದು ಹಿತದಿಂದ ಪರಿಪಾಡಿತ ಮತ್ತು 1) ಈ ರೀತಿ ಅಶ್ವರಿಯು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಶಕರಾ ಹೊಂದಿ ನಷ್ಟವಾಗುವದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಕಷರೂಪಿ ಜೋಡಿತ ಪಸ್ತುವಾಗಿದೆ.
- 2) ಅಶ್ವರಿ ಪ್ರಮಾಣ ದೊಡ್ಡದಿರುವದು. 2) ಶಕರಾ ಪ್ರಮಾಣ ಚಕ್ಕಿದಿರುವದು.
- 3) ನಾಭಿ, ಸೀವನಿ, ಬಸ್ತಿ, ಉಪಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೇದನೆಯಿರುವದು. 3) ಇಂಥದೇ ವೇದನೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದು.

- 4) ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ, ತಯಿರುವದು.
 5) ಮೂತ್ರವೇಗದೊಂದಿಗೆ ಅಶ್ವರಿಯ ಹೊರಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವೇದನೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದು.
- 6) ಮೂತ್ರವೇಗಧಾರಣ → ಬಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾಲ ಮೂತ್ರ, ಸಂಚಯ → ಮೂತ್ರತರಲ್ತಾ ಅಧಿಕ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಫನತ್ವ ವ್ಯಧಿ → ಅಶ್ವರಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ

□ □ □

ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ (Painfulmicturition)

ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ, ಮೂತ್ರಭಾತಯೋಜ್ಞ ಅಯಂ ವಿಶೇಷಃ//
 ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ, ಕ್ಷಯತ್ತು ಅತಿಯಿತಂ ಕ್ಷಯತ್ ವಿಬಂಧಃ//
 ಮೂತ್ರಭಾತೇ ತು ವಿಬಂಧೇ ಬಲವಾನ್ ಕ್ಷಯತ್ತಮಲ್ಲವಿತಿ// (ಮಧುಕೋತ)

- 1) ಕಷ್ಟಪೂರ್ವಕ ಮೂತ್ರಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಮೂತ್ರ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ವೇದನೆಯಿರುತ್ತದೆ.
 2) ವಿಬಂಧ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವದು.
 3) ಅಲ್ಪಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

- 4) ಈ ಲಕ್ಷಣ ಅಧಿಕವಿರುವದು.
 5) ಮೂತ್ರವೇಗದೊಂದಿಗೆ ಶರ್ಕರಾವು ಹೊರ'ಹೊಗುವ'ದ'ರಿಂದ ವೇದನೆಯು ಶಾಂತವಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಶರ್ಕರಾವು ಮೂತ್ರವಹ ಸೂರ್ಯಸ್ವಿನೀಲಿ ಬಂದಾಗ ವೇದನ ಪ್ರರಂಭವಾಗುವದು.
- 6) ---

- 4) ಮೂತ್ರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಲ್ಪವಿದ್ದ ವೇದನಾಯಕತ್ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
 4) ಮೂತ್ರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಮೂತ್ರೋತ್ಸ್ವಕಡಿಮೆ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯತೋರೋಧದಿಂದ ಹೊರಹೋಗಲು ಅಸಾಮಧ್ಯಾವಿರುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರಭಾತೆ ಮೂತ್ರಂ ಶೋಷಣೆ ಪ್ರತಿಹನ್ನಾಗಿ ಏ.
- 5) ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ್ವಾಗಿದೆ.
 5) ಹದಿಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ವಾಗಿದೆ.
- 6) ಸ್ವಾಕಾರಣದಿಂದ ಕುಸಿತ ತ್ರಿದೋಷ (ಅಪಾನವಾಯಿ ವಿಶೇಷ) - ಬಸ್ತಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಫನ್ಸಂಕ್ರಯ - ಮೂತ್ರವಹ ಸೂರ್ಯತೋರೋದುಷಿ - ಅವರೋಧ - ಸಕಷ್ಟಸ್ಕೂಲಮೂತ್ರಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ - ಇದಕ್ಕೆ Painfulmicturition or Dysuria ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

 ಇದಕ್ಕೆ obstructed micturition ಎಂದು ಹೇಳುವರು

□ □ □

ಮೂತ್ರಭಾತೆ

ಕುಷ್ಯ (Leprosy)

ಶ್ವಿತ್ರ (Leucoderma)

- 1) ಕೃಷಣಾತಿ ಇತಿ ಕುಷ್ಯ
 2) ವಿರುದ್ಧನ್ನಾನ, ವೇಗಧಾರಣ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಮನವೇಗ ಧಾರಣ, ದೇವ, ಗುರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಅನಾದರ ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರಮಿಯ ಸಂಸರ್ಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
 3) ಈ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
 4) ವೇದನಾ, ಕಂಡೂ, ಸ್ವಾವ, ಸಂಜ್ಞಾನಾತ ಷಿಡಿಕೋಧ್ವವ, ವೈವಣ್ಯ, ಸುಷುಪ್ತಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.
- 1) ತ್ವರ್ತ ಗತಂ ವವ ಕಿಲಾಸಂ
 2) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಡಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕುಷ್ಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿದಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಯ ಸಂಸರ್ಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲ;
 3) ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಯ ಕುಲಜ ಇತಿಹಾಸ ದೊರೆಯುವುದು.
 4) ಕೇವಲ ವೈವಣ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾವ, ಕಂಡು ಸಂಜ್ಞಾನಾತ, ಸುಷುಪ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

- 5) ಸಪ್ತಾತುಗಳ ವಿಕೃತಿಯಿರುವುದು.
 - 6) ಕರೀರ ಧಾತುಗಳ ನಾಶವಿರುವುದು.
 - 7) ಇಲ್ಲಿ ಪಾಕಲಕ್ಷಣವಿದ್ದು ವೃಣತೋಫ ಅವಸ್ಥೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
 - 8) ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದ್ದು ತ್ರಿದೋಷಜವಾಗಿದೆ.
 - 9) ಇದರ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದು.
 - 10) ಚಿರಕಾರಿ ಸ್ವಭಾವದಿದ್ದು ದಾರುಣ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಮಹಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
 - 11) ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರಕುಪ್ತ, ಮಹಾಕುಪ್ತ ಎಂದು 2 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದು ಪುನಃ ಕ್ಷುದ್ರಕುಪ್ತದಲ್ಲಿ -11, ಮಹಾಕುಪ್ತದಲ್ಲಿ - 7 ಪ್ರಕಾರ ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು 18 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
 - 12) ನಿದಾನಸೇವನ → ತ್ರಿದೋಷದುಷ್ಣಿ (ಕಫ ಪ್ರಥಾನ), ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಣ → ತ್ವಕ್, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಲಸಿಕಾ ಶರೀರಸ್ಥ ಆಪಾಥಾತುಗಳ ಶೈಫಿಲ್ಕ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಪಿ → ಕ್ಷೇದ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ತ್ವಕ್ ಮುಂತಾದ ಸಾನಾಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಫ → ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇರಣ ಕಂಡು ಬರುವಿಕೆ → ಕುಪ್ತವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
- □ □
- 5) ತ್ವಚ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ ಹಾಗೂ ಮೇದಧಾತುಗಳ ವಿಕೃತಿಯಿರುವುದು.
 - 6) ಶರೀರ ಧಾತುಗಳ ನಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತ್ವಚೆಯ ವ್ಯಾದಿತಾ ನಷ್ಟವಿರುತ್ತದೆ.
 - 7) ಇಲ್ಲಿ ಪಾಕಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ವೃಣತೋಫ ಅವಸ್ಥೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.
 - 8) ಇದು ಸಂಕ್ರಾವಕ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಇದು ಏಕದೋಷಜವಿದೆ.
 - 9) ಇದರ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಕೇವಲ ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವುದು.
 - 10) ಇದು ಕೃಷ್ಣಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.
 - 11) ವೃಣಜ ಹಾಗೂ ದೋಷಜ ಎಂದು 2 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
 - 12) ನಿದಾನಸೇವನ → ನಿದಾನಸೇವನ → ಕುಪ್ತದಂತೆ ದೋಷ ದುಷ್ಪಿ ಆದರೆ ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ → ದುಷ್ಪಿ ದೊಷ ತ್ವಚೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು → ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮೇದ ಇವುಗಳ ಅತ್ಯಲ್ಪದುಷ್ಣಿ → ಈ ದುಷ್ಪಿ ಕೇವಲ ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು → ಶಿಕ್ಕ, ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ;

ಕುಪ್ತ

- ಪಿಸಪ್ರ
(Erysipelas)
- 1) ಕುಪ್ತಾತಿ ಇತಿ ಕುಪ್ತೆ
 - 2) ಅಹಿತಾಹಾರ ವಿಹಾರ ಆಚರಣೆ ಅಲ್ಲದೇ ದೇವ, ಗುರು, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಅನಾದರ್ಗಳಲ್ಲದೇ ಕ್ರಿಮಿಯ ಸಂಸರ್ಗಗಳು ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.
 - 3) ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಲು ಸರ್ವಶರೀರದ ತುಂಬ ಪಸರಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದು ಸಾವಾತವಾಗಿ ಪಸರಿಸುವುದು.
 - 4) ಸರ್ವಶರೀರಗತ ವಿಕೃತಿಯಿದ್ದು ಅವಯವಗಳ ನಾಶ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
 - 5) ಧಾತುಗತ ಅವಸ್ಥೆ ಇರುವುದು.
 - 6) ನಿದಾನಾಶ ಲಕ್ಷಣ ಇರುವುದಿಲ್ಲ:
 - 7) ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ತ, ತ್ವಕ್, ಮಾಂಸ ಲಸಿಕಾಗಳ ದುಷ್ಪಿ ಇರುವುದು.
 - 8) ಇದೂ ಖಾಡಾ ತ್ರಿದೋಷಾತ್ಮಕವಿದ್ದು ಹಿತ್ತ ಹಾಗೂ ರಕ್ತಾದಿಕ್ಷಪ್ಲಂಧಾಗಿದೆ.
 - 9) ವಿಸೋಽಂಗಳು ತ್ವಕ್ ಹಾಗೂ ಶರೀರದ ಅನ್ಯ ಶೈಫ್ಲಿ ಕಲಾದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿ ಸರ್ವಶರೀರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ.
 - 10) ಚಿರಕಾರಿ, ದಾರುಣವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟಮಹಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ವ್ಯಾಧಿ ವೈಚ್ಯೇದ ನಿದಾನ

11) ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೃದ್ರ, ಹಾಗೂ
ಮಹಾ ಎಂದು 2 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು
ಹೇಳಿರುವರು.

ಹೃದ್ರ, ಕುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ 11
ಮಹಾಕುಷ್ಯದಲ್ಲಿ 7 ಪ್ರಕಾರ ಹೀಗೆ
ಬಟ್ಟು 18 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುಷ್ಯದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

12) ಬಹುದೋಷ: ಸಂಶೋಧ್ಯ ಕುಷ್ಯೀ
ಬಹುಶೋ ಅನುರಕ್ಷತಾ ಘ್ರಣಾ
ಎಂಬುದು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸೂತ್ರ.

13) ನಿದಾನ ಸೇವನ → ತ್ರಿದೋಷದ್ವಿ
ಕಫ ಪ್ರಥಾನ, ಸರ್ವತರೀರದಲ್ಲಿ
ಸಂಚರಣ → ತ್ವಕ್, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ,
ಲಸಿಕಾ ಶರೀರಸ್ಥ ಆರ್ಥಾತುಗಳ
ಶೈಥಿಲ್ಯ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಪಿ → ಕ್ಲೇದಲುತ್ತಿ
→ ತ್ವಚಾ ಮುಂತಾದ ಸಾನ್ಗಳಲ್ಲಿ
ಕೋಳ → ಘ್ರಣಾಮಿಕ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ
ತ್ವಚೀಯ ಮೇಲೆ ವೈವಣ್ಯ
ಕಂಡುಬರುವಿಕೆ ಕುಷ್ಯವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ

- 11) ಚರಕರು 7 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಹಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಫಜ, ಮಾತಪಿತ್ತಜ,
ಪಿತ್ತ ಕಫಜ, ಹಾತಕಫಜ ಹಾಗೂ
ಸನ್ನಿಹಾತಜ.
ಹಾತ ಪಿತ್ತಜಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ವಿಸರ್ವ,
ಹಾತಕಫಜಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಿ ವಿಸರ್ವ,
ಪಿತ್ತಕಫಜಕ್ಕೆ ಕರ್ದಮ ವಿಸರ್ವ ಎಂದು
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಸುಶ್ರತರು 5 ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಹಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಫಜ, ಸನ್ನಿಹಾತಜ
ಹಾಗೂ ಕ್ಷತಜ ಎಂದು.
ದೋಷಗಳ ಆಶ್ರಯಭೇದದಿಂದ 3
ಪ್ರಕಾರ
ಬಹಿಶ್ರಿತ - ಅಂತಃಶ್ರಿತ
ಹಾಗೂ ಉಭಯಾಶ್ರಿತ ಎಂದು
ಇರುವವು.
- 12) ಏಕತನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣಂ
ಏಕತಃ ಎಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
- 13) ರಕ್ತ ಪ್ರಕೋಪಕ ಹೇತು ಸೇವನ →
ತ್ರಿದೋಷದ್ವಿ ಪಿತ್ತ ಪ್ರಥಾನ →
ತ್ವಚಾ, ಲಸಿಕಾ, ಮಾಂಸ ರಕ್ತಗಳ ದುಷ್ಪಿ
→ ವಿಸರ್ವವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಮಸೂರಿಕಾ (Small-Pox)

ಮೀಂಮಾಂತ್ರಿಕಾ (Measals)

- 1) ಜ್ಞರ, ತಿರಿಕೊಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೀವ್ರ
ಸ್ವರೂಪದ್ವಿರುತ್ತವೆ.
2) ಮಸೂರಾಕೃತಿಯ ಪಿಡಿಕಾಗಳ ಉದ್ದವಹಾಗುವುದರಿಂದ
ಇದಕ್ಕೆ ಮಸೂರಿಕಾ ಎನ್ನಲಿಲಿಗೆ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
3) ಜ್ಞರ ಬಂದ ಮೂರನೇ ದಿವಸಕ್ಕೆ
ಪಿಡಿಕೋಧ್ವವಹಾಗುತ್ತವೆ.
4) ದೋಷ ಬಲ ಮತ್ತು ಧಾತು ದುಷ್ಪಿ
ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವದು.
5) ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಒಣಿದ ನಂತರ ವೈ
ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಉಳಿಯಲಿಲಿ.
6) ಕಷ್ಟಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
- 1) ಜ್ಞರ ಮಾತ್ರ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣ.
2) ರೋಮಕೂಪಕಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ
ಹೃದ್ರ ಪಿಡಿಕಾಗಳಂತಹಾಗುವದರಿಂದ
ಇದು ರೋಮಾಂತಿಕ ಎನ್ನಲಿಲಿ.
3) ಪಿಡಿಕೋಧ್ವವದ ಮುನ್ನ ಇಲ್ಲಿ
ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ ಆರುಚ, ಪ್ರಸೇಕ,
ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ ಕಂಡುಬರುವವು.
4) ಅಲ್ಲದೋಷಬಲ, ಅಲ್ಲದಾತುದುಷ್ಪಿ
ಇರುವದು.
5) ---
6) ಸಾಧ್ಯ ಕೆಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ
ಆಧ್ಯವಾಗಿದೆ.
- □ □

ಮಸೂರಿಕಾ (Small-Pox)

ಶೀರ್ಘಲಾ (Chicken Pox)

- 1) ಇದು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗವಾಗಿದೆ.
2) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೈಲಿಬ್ಯಾನಿ
ಎನ್ನಲಿಲಿ. ಈಗ ಇದು
ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಳಿ
ಯಾಗಿದೆ.
3) ತೀತ, ಕಂಪ, ತಿರಿಕೊಲ, ಜ್ಞರ
ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೀವ್ರ, ಸ್ವರೂಪದ್ವಾರಾ
ಗಿರುವವು.
- 1) ಇದೂ ಸಹ ಸಂಕ್ರಾಮಿಕ
ರೋಗವಾಗಿದೆ.
2) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಣಜಲಿ ಎನ್ನಲಿಲಿ.
3) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ್ವಾದ್ದಿನ್ನು ಸೌಮ್ಯ
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವವು.

4) ಜ್ಞರ ಬಂದ ಮೂರನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮಸೂರಾಕ್ಯತಿಯ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು.

5) ಬಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶರೀರದ ತುಂಬ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಏಷುವವು.

6) ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಮೊದಲು ಮಸ್ತಕ, ಕಂಬಿ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮುಖಗಳ ಮೇಲೆ ಆರಂಭವಾಗುವವು. ನಂತರ ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿಸುವವು.

7) ಮುಖಿದ ಮೇಲೆ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಅಥಿಕ ಏಷುವವು.

8) ಜ್ಞರದ ನಂತರ ಏದನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಹಾಕವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಜ್ಞರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಬಂದು ವೇಳೆ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಪೂರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜ್ಞರ ಕಾಣಿಕೊಳ್ಳುವದು.

9) ಪಿಡಿಕಾ ಅಥವಾ ವಿಸೋಡಗಳು ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದು, ಧಾತುಗಳ ಅವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

10) ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಒಣಿಗಿದನಂತರ ಅವುಗಳ ಕಲೆಗಳು (ವೃಣಾಚಿಹ್ನೆ) ಉಳಿಯುವವು.

4) ಜ್ಞರ ಬಂದ ದಿನದಿಂದಲೇ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು.

5) ಹೊಸ ಹೊಸ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಏಷುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

6) ಮೊದಲು ಪ್ರಷ್ಟ, ಉದರ ಮತ್ತು ಉರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಏಷುವವು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮುಖ, ಹಸ್ತ, ಪಾದ ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿಕಾಗಳೇಳುವವು.

7) ಪ್ರಷ್ಟ, ಉದರ ಮತ್ತು ಉರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿಕಾಗಳು ಅಧಿಕವಿರುವವು.

8) ಜ್ಞರ ನಿತ್ಯವಿರುವದು. ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮದಂತೆ ಪಿಡಿಕಾಗಳ ಪಾಕ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವದು.

9) ಗಂಭೀರ ಧಾತು ವಿಕೃತಿಯಿರುವದಿಲ್ಲ.

10) ಅಂತಹ ವೃಣಾ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

11) ಬಾಹ್ಯ ರೋಗ ಮಾರ್ಗ.

12) ಸುಖಿಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

13) ಏಷು ಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳದ್ವಾಗಿದೆ.

ಕ್ಲೈಬ್ಲಿ (Sexual debility)

ವಂಧ್ಯತ್ವ (Sterility)

- 1) ಕ್ಲೈಬಿಸ್-ಸ್ಟಾತ್ ಸುರತಾಶಕ್ತಿ ತತ್ತ್ವ ಭಾವ: ಕ್ಲೈಬ್ಲಿಚ್ಯುಟ್ಟಿತೇ. ಮೈಥಾನದ ಅಸಮರ್ಥತೆಯೇ ಕ್ಲೈಬಿ ಎನಿಸುವದು.
- 2) ಕೇವಲ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ, ಇದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.
- 3) ಕ್ಲೈಬಿತಾ, ನಪ್ಸಂಕತಾ, ಷಂಡತ್ತೆ ಇವು ಪಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿವೆ.-
- 4) ಅಪಧ್ಯ ಪ್ರಾಚಿಗ್ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ:
- 5) ಮೈಥಾನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪರ್ಕ ಬರಲು ಲಿಂಗವು ಶಿಧಿಲವಾಗಿ ಮೈಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನುತ್ತಾತ್ಮಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈಥಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಲಿಂಗ ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮೈಥಾನ ಸಾಮಧ್ಯ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ; ಬಂದು ವೇಳೆ ಮೈಥಾನ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರ ಶ್ರಾವಣ, ಅನುತ್ತಾತ್ಮಕಾಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- 6) ಚರಕರು - ಬೀಜೋಪಫಾತ, ಧ್ವಜೋಪಫಾತ, ಜರಾಸಂಭವಜ ಮತ್ತು ಮುಕ್ಕಣಿಯಜ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು, ಸುತ್ತುತರು - ಆಸೇಕ್ಕೆ, ಸಾಗಂಧಿಕ, ಕುಂಭಕ, ಸಾರ್ವಕ ಮತ್ತು ಷಂಡಕ ಎಂದು ಏದು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಗೂ ಭಾವ - ಪ್ರಕಾರಕರು ಮಾನಸಿಕ, ದೂರ್ಜಣ, ಮುಕ್ಕಣಿಯಜ, ಆಗಂತುಜ, ಮುಕ್ಕಣಿಯಜ, ಸಹಜ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಧಿಯಜ ಎಂದು ಏಳು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

□ □ □

□ □ □

**ಫೀರಂಗ
(Syphilis)**

- 1) ಮೃಧುನಜನ್ಯ ವಿಕಾರವಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ Treponema Pallidum ಎಂಬ ಕ್ರಿಮಿಯು ಈ ವ್ಯಾಧಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.
- 2) ತುಕ್ಕವಹ ಸೋತೋದುಷಿ ಇರುವುದು.
- 3) ಮೃಧುನ ನಂತರ ಮೂರನೇ ಸಪ್ತಾಹದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ.
- 4) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ವ್ಯಾಣಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
- 5) ವ್ಯಾಣಿವು ತರುಣಾಸ್ಥಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕರಿಣವಾಗಿದ್ದು (Hard Chancre) ಇದರಿಂದ ಲಸಿಕಾಮಯ ಸಾವಿರುತ್ತದೆ.
- 6) ಇಲ್ಲಿ ದಾಹಹಾಗೂ ಹೀಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು.
- 7) ವ್ಯಾಣಿದ ಧಾರಾಗಳು ಅನವಸ್ಥಿತವಿದ್ದು ವ್ಯಾಣಿಗಳು ಖಾತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಮೆಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದಂತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 8) ವ್ಯಾಣಿದ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ವಂಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಶೋಧಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

**ಉಪದಂತ
(Gonorrhoea)**

- 1) ಇದೂ ಕೂಡಾ ಮೃಧುನಜನ್ಯ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ Bacillus of Ducrey ಎಂಬ ಕ್ರಿಮಿಯು ಈ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.
- 2) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ತುಕ್ಕವಹ ಸೋತೋದುಷಿ ಇರುವುದು.
- 3) ಮೃಧುನದ ನಂತರ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನದಿಂದಲೇ ಉಪಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ.
- 4) ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಣಿಗಳು ಬಹಳವಿರುವುವು.
- 5) ವ್ಯಾಣಿವು ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತವೆ. (Soft Chancre) ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಹಾಗೂ ಪೂರ್ಯಸಾರವ ಇರುವುದು.
- 6) ಇಲ್ಲಿ ದಾಹಹಾಗೂ ಅಧಿಕ ಹೀಡಾ ಕಂಡುಬರುವುದು.
- 7) ವ್ಯಾಣಿದ ಧಾರಾಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದಂತೆ, ಖಾತಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ.
- 8) ಕೇವಲ ವ್ಯಾಣಿದ ಕಡೆಗಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶೋಧವಿರುವುದು.

9) ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಹ ಸ್ಥಾನಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಾರ್ವದೈಹಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

10) ಸಾರ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಾನ ವ್ಯಾಣಿವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

11) ಬಾಹ್ಯ, ಅಭ್ಯಂತರ, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಎಂದು 3 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

12) ಫಿರಂಗ ಹೀಡಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಮೃಧುನ → ಕ್ರಿಮಿ ಪ್ರವೇಶ, ಕ್ರಿಮೋಷ ಪ್ರಕೋಪ → ಸ್ಥಾನಿಕ ಕ್ಷತಿ → ಕ್ಷತಿದಿಂದ ವ್ಯಾಣಿದ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಫಿರಂಗ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ:

9) ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಹ ಸ್ಥಾನಿಕ ಧಾತುಗಳು, ಅಧಿಕವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾರ್ವದೈಹಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

10) ಸಾರ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಾನ ವ್ಯಾಣಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

11) 5 ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಾತಜ, ಪಿತ್ತಜ, ಕಘಜ, ಸನ್ವಿಮಾತಜ ಹಾಗೂ ರಕ್ತಜ ಎಂದು.

12) ಉಪದಂತ ಹೀಡಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಮೃಧುನ → ಕ್ರಿಮೋಷ ಪ್ರಕೋಪ → ತ್ವಚಾ, ರಕ್ತಗಳ, ದುಷ್ಪಿ → ಸಂಸರ್ಗಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೋಷ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಉಪದಂತ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಅಖುರ್ದ ಮೋಗಾಳ್ಪು
(Neoplasms)

ಸೌಮ್ಯ ಅಖುರ್ದ
(Benign Tumour)

1) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಇರುವದು.

2) ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗುವದು.

3) ಕೊಣೆಯುಕ್ತವಿರುವದು ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಕಾವಿರುವದು.

4) ಕೊಳಕಣಿತ ನಿರ್ವರಣ ಮಾಡಲು ಬರುವದು.

5) ನಿರ್ವರಣ ವೂಡಿದ ನಂತರ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿ ಭಯವಿರುವದಿಲ್ಲ.

6) ಜೀವಹಾನಿಯ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ.

7) ಸಾಧ್ಯವಿರುವದು.

ದುಷ್ಪಾಖುರ್ದ
(Malignant Tumour)

1) ದ್ವಿರಖುರ್ದ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಖುರ್ದ
(Secondaries) ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು.

2) ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯುವದು. ಮತ್ತು ತರೀರದ ಯಾವುದೇ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಣೆಗಳ ಸ್ಥಾನಸಂಕ್ರಯ ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿದೆ.

3) ಕೊಣೆರಹಿತವಿರುವದು ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಇರುವದು.

4) ಸಹಜವಾಗಿ ನಿರ್ವರಣ ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು.

5) ನಿರ್ವರಣ ವೂಡಿದ ನಂತರ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿ ಭಯವಿರುವದು.

6) ಜೀವಹಾನಿಯ ಸಂಭವವಿರುವದು.

7) ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವಿರುವದು.

ಹೇತು ಸೇವನೆ

ದೂಡು ಪ್ರಕೋಪ (ಕಫ ಪ್ರಥಾನ)

ಮಾಂಸ ಮೇಧಾದಿ ಧಾತು ದುಷ್ಪಿ

ಸ್ಥರ, ಗೋಲಾಕಾರ, ಉತ್ತೈದಯುಕ್ತಗ್ರಂಥಿ

ಅಖುರ್ದ ಘ್ಯಾಧಿ

ಸೌಮ್ಯ ಅಖುರ್ದ

ದುಷ್ಪಾಖುರ್ದ

ವಾತಜ, ಚಿತ್ತಜ, ಕಫಜ,
ಮೇದಜ ಅಖುರ್ದ

ರಕ್ತಖುರ್ದ, ಮಾಂಸಖುರ್ದ

□ □ □

Ayurved College Library
Shashapur-Belgaum

No.....

Date.....

ಅಸ್ಥಿ ಮತ್ತು ಸಂಧಿ ರೋಗಗಳು
(Disease of Bones and Joints)

ಆಮವಾತೆ

(Rheumatic Arthritis)

1) ಆಮ ಮತ್ತು ವಾತದ ದುಷ್ಪಿಲಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಆಮವಾತೆ ಎನ್ನಲಿವು.

2) ವ್ಯಾಯಾಮದ ಸಂಗಡ ಅಥಿ ಸ್ವಿನ್‌ ಅಭಿಷ್ಟಂದಿ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ ಇವು ಮಹತ್ವದ ನಿದಾನಗಳಾಗಿವೆ.

3) ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶರೀರದ ದೊಡ್ಡ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ
ಲುದಾ : ಮಣಿಬಂಧ, ಕೂಪರ, ಅಂಸ, ಗುಲ್ಬ, ಜನು ತ್ರಿಕ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಯು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವದು.

4) ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಹಕ್ತಿ, ಉಷ್ಣಸ್ಥರ ಮತ್ತು ಆರಕ್ತವಣಿತಾ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.

5) ಶೂಲ ಮತ್ತು ಶೋಧಗಳರಡೂ ಸಂಚಾರಿ ಸ್ಥಾಫಾವವಿದ್ದು ವೃತ್ತಿಕದಂತವು ವೇದನೆ ಇರುವದು, ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ವಾತ ಪಕ್ತ

(Gout)

- 1) ವಾತ ಹಾಗೂ ರಕ್ತದ ದುಷ್ಪಿಲಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ವಾತರಕ್ತೆ ಎನ್ನಲಿವು.
- 2) ವ್ಯಾಯಾಮದ ಸಂಗಡ ವಿದಾಹಿ ಅನ್ನಸೇವನೆ ಪ್ರಧಾನ ನಿದಾನವಾಗಿದೆ.
- 3) ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಂಗುಷ್ಠ ಮೂಲದಿಂದ ದೋಷಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇತರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿ ಉಂಟಾಗುವದು.
- 4) ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧ, ಶೂಲ, ಉಷ್ಣಸ್ಥರ, ಆರಕ್ತವಣಿತಾ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.
- 5) ಪರ್ವಸಂಧಿಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಸಂಧಿಗಳ ವಿಕೃತಿಯಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಸಂಧಿ, ಗುಲ್ಬ, ಜನು, ವಂಕ್ಷಣ ಈ ಕ್ರಮದಂತ, ಅದರಂತೆ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪರ್ವ ಮಣಿಬಂಧ, ಕೂಪರ, ಅಂಸಸಂಧಿ ಈ ಕ್ರಮದಂತ ವಿಕೃತಿಯು ಕಂಡುಬರುವದು. ಈ ಕ್ರಮವು

6) ಜ್ಞಾರ, ಅಗ್ನಿಮಾಂಡ್ಯ, ಲಾಲಾಸ್ರಾವ, ಬಹುಮೂತ್ರತಾ, ಆಸ್ಟ್ರಾರೆಸ್ಟ್, ಅರುಚಿ, ಮಲಾವಷ್ಟಂಭ, ನಿದ್ರಾರ್ಥಕ್, ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹತ್ವದ ಸಾರ್ವದ್ಯಾಹಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

6) ಅವಸಾದ, ಆಲಸ್ಯ, ಸಂಧಿ ಶಿಥಲತಾ, ಜನು, ಜಂಫಾ, ಉರು, ಕಟ, ಅಂಸ ಹಾಗೂ ಹಸ್ತ, ಪಾದಗಳ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಕೋತನ್ನವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಪೀಡಾ, ಶುಕ್ತಗೌರವತಾ, ಕಂಡೂ, ತ್ವಜ್ಞಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

7) ದಾರುಣ, ಮಧ್ಯಮರೋಗಮಾರ್ಗ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

8) ತ್ರಿದೋಷಜ, ವಾತಕಫ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ.

9) ಏಕದೋಷಜ, ಆಮವಾತ ಸಾಧ್ಯ

10) ಏರಂಡಸ್ಯೇಹ, ರೂಕ್ಷ ಸ್ವೇದ ಇದು ವ್ಯಾಧಿ - ಪ್ರತ್ಯನಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಆಗಿರುವದು.

11) ಹೇತುಸೇವನ → ಆಮೋತ್ತ್ವಿ(ಬಿಟ್ಟಿಲ ಗುಣಾದಿಕ್) → ವಾತದ ಚಲಗುಣ ಪ್ರಕೋಪ - ಸಾಮಾಯಾ ನಿರ್ಮಿತಿ → ಆಮಕ್ಕೆ ಗತಿಪಾರ್ಪಿ → ಸರ್ವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ → ಆಮಕ್ಕೆ ವಿಭಿನ್ನವಣಿಪಾರ್ಪಿ, ಅತಿಬಿಟ್ಟಿಲತಾ ವೃದ್ಧಿ → ದೂಷಿತ ಆಮಶ್ಲೇಷ್ಯದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ (ಆಮಾಶಯ ವೃದ್ಧಿ) ಸಂಚಾರ → ಶರೀರದ ದೊಡ್ಡ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂಶಯ → ಆಮವಾತ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ತೀ

11) ವಾತ ಹಾಗೂ ರಕ್ತಪ್ರಕೋಪಕ ಹೇತು → ವಾತ ಹಾಗೂ ರಕ್ತಪ್ರಕೋಪ → ಸರ್ವಸರೀರಸಂಚಾರಿ → ಅಂಗುಷ್ಠ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಸಂಶಯ → ವ್ಯಾಧಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಶರೀರದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನ → ವಾತರಕ್ತ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ತೀ

ಯಾವಾಗಲೂ ಬದಲಾಗುವದಿಲ್ಲ.
ಇದು ಈ ರೋಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

7) ಇದೂ ಸಹ ದಾರುಣ, ಮಧ್ಯಮ ರೋಗ ಮಾರ್ಗವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

8) ಇದೂ ತ್ರಿದೋಷಜ, ವಾತಕಫ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ.

9) ಏಕದೋಷಜ ಮತ್ತು ನರೀನ ವಾತರಕ್ತ ಸಾಧ್ಯ.

10) ಬಗ್ನಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ತ ಮೋಕ್ಷಣ ತ್ರೇಷ್ಟ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಆಗಿದೆ.

□ □ □

ಸಂಧಿಪ್ರಯೋಗ ವ್ಯವಜ್ಞೇದ ನಿರಾನ

1) ಸಂಧಿ ಶಂಕಲ	ಸಂಧಿಗಳವರ್ತತ	ಅಮುಷಾತೆ	ಹೆಲ್ಲ, ಹೆಲ್ಲು ಲೀಫೆ	ವಾತರೆ	ವಾತಕಂಟೆ	ಬಡ್ಡತರ ಕಿರಂಗ
2) ಸಂಧಿಶೈಕ್ಷಣಿಕ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು
3) ಕ್ರಿಯಾಲ್ಕೂಟ್, ಸ್ಕೆಲುಕ್, ಯೂಕ್, ಯಾಹಾಕಾನಿ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು
4) ಮೊದಲು ಒಳಗಿಸಿ ಸಂಧಿ	ದೊಡ್ಡ ಸಂಧಿ	ದೊಡ್ಡ ಸಂಧಿ	ಕೆಳವಲ	ಕೆಳವಲ ಗುಲ್ಲ	ದೊಡ್ಡ ಸಂಧಿ	ಬಡ್ಡತರ ಇರುವದು
5) ಪ್ರರದ ಅರಂಭ	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್
6) ಸ್ಥಾಂಸಿಸಕ್ಟ್ ಲ್ಯಾಂಪ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್
7) ಉಳ್ಳ ಸ್ಟೆಪ್ ಲ್ಯಾಂಪ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವದು	ಪ್ರಸರ ಇರುವಕುದು ಇರಲಿಕ್ಕಲ್
8) ಸಂಜಾರಿ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	ಇರುವದಿಲ್ಲ	---	ಇರುವದಿಲ್ಲ	---	ಇರುವದಿಲ್ಲ

9) ದೊಳಿಂಡಿಲ್ಲ	ಕೆಳವಲ ವಾತ ನಾತ ಮತ್ತು ರೆ	ವಾತ ಮತ್ತು ರೆ	ಕೆಳವಲ ವಾತ ನಾತ ಮತ್ತು ರೆ	ವಾತ ಮತ್ತು ರೆ
10) ಇತರ ಲ್ಯಾಂಪ್‌ಗಳು	ಸಂಧಿಪ್ರಯೋಗ ದಲ್ಲಿ ಅಯ್ಯೋತ್	ಪ್ರಸರ ದಂತತ್ವ ಪ್ರಯೋಗ, ಬಹು-ಮುಂತ್, ತಾ, ಅಯ್ಯಿ ಪನಿ ಲಾಂಪ್‌ಗಳು	ಪ್ರಸರ ದಂತತ್ವ ಪ್ರಯೋಗ ಲಾಂಪ್‌ಗಳು	ವಿಂಡೆದು, ಪದಾಂತ್ ಸದೆ ಇತಿಹಾಸ ವಿರುವದು
11) ಖಾಷಾದ್ವಾರೆ	---	ಪ್ರಸರ ಗ್ರಹಕರೆ ಪ್ರನಿ ಎಕ್ಸ್	---	---
12) ಸಾಫ್ಟ್ ಸಾಫ್ಟ್	ಕೆಳಪ್ಪಾದ್	ಕೆಳಪ್ಪಾದ್	ಸಾಖಾದ್	ಗಳಾಷ್ಟು ವಾತ ನಾತ ಮತ್ತು ರೆ
13) ಉಪಕ್ರಯ / ಅನುಪರ್ವ (ಸ್ವಾಧಿಂದ)	ಸ್ವಾಧಿಸಿದಿಂದ ಖಾಷಾದ್ವಾಸ ಸಾಫ್ಟ್	ಅನುಪರ್ವ	---	ದೊಡ್ಡತರ ಇರುವದು
14) ಸ್ವಾರಣ	ಸ್ವಾರ ಮತ್ತು ರೂಪ ಸ್ವಾರ ಸ್ವಾರ	ರೂಪ ಸ್ವಾರ ಅನುಪರ್ವ	ಸ್ವೇಚ್ಚಾದಿಂದ ಅನುಪರ್ವ	ಸ್ವೇಚ್ಚಾದಿಂದ ಅನುಪರ್ವ

ಸಂತರ್फಣ - ಅಪರ್ತರ್ಫಣ ವ್ಯಾಧಿ

ಸಂತರ್ಫಣ ವ್ಯಾಧಿ

- 1) ಆಹಾರ ಬ್ಯಂಹಣಾತ್ಮಕ, ಮಧುರ, ಆಮ್ಲ
ಲವಣರಸ, ಪಾರ್ಥಿವ ಮತ್ತು
ಜಲೀಯ ಆಹಾರ ಸೇವನೆ.
- 2) ಎಹಾರ ಅತಿನಿದಾರ, ದಿವಾಸ್ವಾಪ,
ಅವ್ಯಾಯಾಮ.
- 3) ಮನಸ್ಸಿತಿ-ಹರ್ಷ, ಆನಂದ
- 4) ದೋಷ ಕಫವ್ಯಾಧಿ ಅಪ್ರತಿರೂಪ
ಪ್ರಕೋಪ
- 5) ಧಾತು-ಮೇದ, ಮಾಂಸಧಾತುವ್ಯಾಧಿ
- 6) ವಿಕಾರ-ಕುಪ್ತಿ, ಅಪಚಿ, ಉದರ, ವಿದ್ರಧಿ,
ಸೌಳ್ಳ, ಪ್ರಮೇಹ ಇತ್ಯಾದಿ.
- 7) ಚಿಕಿತ್ಸೆ - ಆಪರ್ತರ್ಫಣಜನ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ
ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಪರ್ತರ್ಫಣ ವ್ಯಾಧಿ

- 1) ಲಂಘನಾತ್ಮಕ, ತಿಕ್ತ, ಕಟ್ಟು, ಕಷಾಯ
ಹಾಗೂ ಆಗ್ನೇಯ ವಂತು
ವಾಯುವೀಯ ಪ್ರಥಾನ ಸೇವನೆ.
- 2) ಅತಿವ್ಯಾಯಾಮ, ಅಲ್ಪನಿದಾರ,
ಅತಿಷ್ಠಿವಾಯ.
- 3) ಚಿಂತಾ, ಶೋಕ.
- 4) ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಶುದ್ಧವಾತ ಪ್ರಕೋಪ
- 5) ಮೇದ, ಮಾಂಸಧಾತುಕ್ಯಾಯ.
- 6) ವಾತವ್ಯಾಧಿ, ಕ್ಷಯ, ಭ್ರಮ, ಉನ್ನಾದ,
ಪ್ರಲಾಪ ಇತ್ಯಾದಿ.
- 7) ಸಂತರ್ಫಣಜನ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು

- ಅ) ಥರ್ಡ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ಥರ್ಡರೋಗ
 - 2) ಅಜೀಣ
 - 3) ಕ್ರಿಮಿ
 - 4) ದಯೋಧ್ಯವ
 - 5) ವಿಷಬಾಧಾ
 - 6) ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ
 - 7) ಉದಾವರ್ತ
 - 8) ಏಸೊಚಿಕೊ

- ಬ) ಉರಃ ಶೂಲ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ಹೃದ್ಯೋಗ
 - 2) ರಾಜಯಕ್ಷಮ್ಮ
 - 3) ವಾತಜ ಕಾಸ
 - 4) ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ

- ಕ) ಶೂರಃ ಶೂಲ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ
 - 2) ಪೀನಸ
 - 3) ಅಧಾರವಭೇದಕ
 - 4) ತಂಖಿಕ
 - 5) ಸೂಯಾವರ್ತಕ
 - 6) ಉದಾವರ್ತ
 - 7) ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ

- ಇ) ಹಸ್ತಪೂದ ತಲದಾಹ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ದಾಹ
 - 2) ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ
 - 3) ಉದರ
 - 4) ಪ್ರಮೇಹ
 - 5) ಪಾದದಾಹ (ವಾತವ್ಯಾಧಿ)
- ಈ) ಶ್ವಾಸ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ಮಹಾಶ್ವಾಸ
 - 2) ಉದ್ಧರಣಾಶ್ವಾಸ
 - 3) ಭಿನ್ನಶ್ವಾಸ
 - 4) ತಮ್ಮಶ್ವಾಸ
 - 5) ಕ್ಷುದ್ರಶ್ವಾಸ
 - 6) ಸೌಲ್ಷಿ
 - 7) ಹೃದ್ಯೋಗ
 - 8) ವಾಂಡು
 - 9) ಉದರ
 - 10) ರಾಜಯಕ್ಷಮ್ಮ
 - 11) ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಶೂಲ

- ಉ) ಗುದಗತ ರಕ್ತಸ್ವಾವ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ
- 1) ಆಫಾತಜ
 - 2) ಅರ್ಕ
 - 3) ಆಧೋಗ ರಕ್ತಪಿತ್ತ
 - 4) ಅಬುಫದ
 - 5) ಭಗಂದರ
 - 6) ಗುದವಿದರಣ
 - 7) ರಕ್ತತಿಸಾರ
 - 8) ವಿದ್ರಧಿ
 - 9) ಗುದಭೂತ

□ □ □

ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯಾಪಕ ನಿದಾನ

ಬಾಹಯಿದ್ವಿ

- 1) ಕಾರಣ ಒಂದೇ ಇರುವುದು.
- 2) ತ್ರಿದೋಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ಅನ್ಯಾಯವರಗೆ ಇಡೀ ಇರುವುದು.
- 4) ಆದು, ವಚ್ಚ, ಪಣ್ಣಪ್ಪು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿರುವುದು.
- 5) ಇದು ಹೊರಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದು.
- 6) ಸಾಧ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಗಿದೆ.

□ □ □

ಪಂತರ್ ಲಿಂಗಿದ್ವಿ

- 1) ಇಲ್ಲವ್ಯಾಕಾರಣ ಕಾರಣ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ.
- 2) ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ತ್ರಿದೋಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರುವುದು.
- 3) ಕೋಣ್ಣದಲ್ಲಿಯ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕಂಡು ಬರುವುದು.
- 4) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಚೂರು ಅಭಿಸ್ಯಾಗಿಲ್ಲ ಇರುವುದು.
- 5) ಇದು ಹೊರಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
- 6) ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದೆ.

□ □ □

3) ಕಾರಾದಿಕ್ಯಾವಿರುತ್ತದೆ.

4) ಶೀತಮಾರುತ ಹಾಗೂ ವೇಗಧಾರಣ → ಕಫ, ವಾತ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ → ಕಫ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಧಿಕ → ಸ್ವಾಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿದ ಹಿತ್ತು ದೊಷದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ → ದೊಷ ವಿಮಾಗ್ರಾಮನ → ತ್ವಚಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಡಲ ಉತ್ಪತ್ತಿ → ಕಂಡೂ ಅಧಿಕ → ಉದರ್ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ಕೋರೆ :

- 1) ವಮನದ ಅಯೋಗವೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೇತುವಾಗಿದೆ.
- 2) ಕಂಡೂ ಲಕ್ಷಣವು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ಹಿತ್ತು ರಕ್ತಾದಿಕ್ಯಾತಾ ಇರುತ್ತದೆ.
- 4) ವಮನದ ಅಸಮೃಕ್ಯಾಯೋಗ ಹಾಗೂ ವಮನ ವೇಗ ಧಾರಣ → ಉದರ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪರ್ ಕಫ-ಹಿತ್ತುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ → ದೊಷ ವಿಮಾಗ್ರಾಮನ → ತ್ವಚಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ದಾಹ ಕಂಡೂ ಅಧಿಕ → ಕೋರೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ.

□ □ □

ಶೀತಪೀತ್ರ-ಉದರ್ ಕೋರೆ

ಶೀತ ಹಿತ್ತು :

- 1) ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೇತು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 2) ಹೊದ ಲಕ್ಷಣವು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- 3) ವಾತಾದಿಕ್ಯಾವಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಶೀತಮಾರುತ ಸೇವನ ಹಾಗೂ ವೇಗ ಧಾರಣ → ಕಫ, ವಾತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ → ವಾತ ಅಧಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ → ಸ್ವಾಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿದ ಹಿತ್ತು ದೊಷದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ → ದೊಷ ವಿಮಾಗ್ರಾಮನ → ತ್ವಚಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಡಲೋತ್ಪತ್ತಿ → ಹೊದ ಅಧಿಕ → ಶೀತ ಹಿತ್ತು.

ಉದರ್ :

- 1) ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೇತು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
- 2) ಕಂಡೂ-ವಮನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಶುಷ್ಕ ಕೋರೆ

ಆರ್ಥ ಕೋರೆ

- 1) ರಕ್ತದ ಪೂರ್ವಕೆ (ಸಂಚಾರ) ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.
- 2) ಜೀವಾಣ ಸಂಕ್ರಮಣವಿರುವದಿಲ್ಲ.
- 3) ಪ್ರತ್ಯೇಂದ್ರಿಯ (ತ್ವಚಿಯ ಮೇಲೆ ನೀರಿಗೆ), ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗಿರುವ ನೀರಿಗಿನ ವಿಷಯ.
- 4) ಸೀವೂ ನಿರ್ಧಾರಣ ರೇಖೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 5) ವಿಷಾಕ್ತತಾ ಇರುವದಿಲ್ಲ.
- 6) ವಣ-ಕೃಷಣವಣದ್ವಾಗಿರುವದು.
- 7) Dry Gangrene ಅನ್ನವರು
- 1) ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಮಾರ್ಗ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅವರೋಧವಾಗುವದು.
- 2) ಜೀವಾಣ ಸಂಕ್ರಮಣವಿರುವದು.
- 3) ಕೃಷಣ ನೀಲ ವಣದ ಏಸ್ಟ್ರೋಜಿವ್ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವಾಗಿರುವದು.
- 4) ಸೀವೂ ರೇಖೆ ಇರುವದು. (Demarcation line)
- 5) ವಿಷಾಕ್ತತದಲಕ್ಷಣಗಳು, ಜ್ವರ, ವಮನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರುವವು.
- 6) ನೀಲವಣದ್ವಾಗಿರುವದು.
- 7) Wet Gangrene ಅನ್ನವರು

□ □ □

‘ತ್ಯಾಗಣ’

‘ಸತತಂ ಯಃ ಹಿಬೀತ್ ವಾರಿ ನ ತ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಧಿಗಳ್ಭಿತ್ತಿ। ಪುನಃ ಕಾಂಕ್ಷಿತಿ ತೋರಿಯಂ ಚ ತಂ ತ್ಯಾಗಣದ ತಮಾದಿತ್ತಾ॥ (ಸು. ೬.) ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗಣ ಉಂಟಾಗಿ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗಣ ಎನ್ನುವರು. ಲಕ್ಷಣರೂಪ ತ್ಯಾಗಣಕ್ಕೆ ತೋರೆ ಎನ್ನುವರು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಸ ಧಾತುವಿನ ಕ್ಷಯವಾಗಿರುವದು.

‘ನಾಗ್ನಿಂ ಏನಾ ಹಿ ತಷ್ರಿಃ ಪವನಾದ್ಯಾ ತೌಹಿ ತೋರಣ ಹೇತೂಽಾ’ ಚ.ಚಿ.

ಹತ-ಹಿತ್ತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶರೀರಸ್ಥ ಉದಕಧಾತು ತೋರಣವಾಗುವದರಿಂದ ಸೋಷ ಉಂಟಾಗುವದು. ತ್ಯಾಗಣ ಸೌಮ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗಿದ್ದು ಸುಖಿಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಹತಜ, ಹಿತ್ತಜ, ಆಮಜ, ಕ್ಷಯಜ ಮತ್ತು ಉಪಸರ್ಗಜ ಎಂದು ಚರ್ಕರು ತ್ಯಾಗಣ ರೂಪಾರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಉಪಸರ್ಗಜ ತ್ಯಾಗಣ ಅಂದರೆ ಉಪದ್ರವಾತ್ಮಕ ತ್ಯಾಗಣ ಕಷ್ಟಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಷ್ವರ, ಪ್ರಮೇಹ, ರಾಜಯಕ್ಷಾ, ತೋರೆ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಅತಿಸಾರ, ಗ್ರಹಣೀ, ಪ್ರವಾಹಿಕಾ, ಟಿಸೂಟಿಕಾ ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗಣ ಉಪದ್ರವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವದು.

೨) ಪ್ರಮೇಹ :

‘ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಪ್ರಭೂತಂ ಪ್ರಚುರಂ ವಾರಂವಾರಂ ವಾ ಮೇಹತಿ ಮೂತ್ರತ್ವಾಗಂ ಕರೋತಿ ಯಸ್ಸಿನಾ ರೋಗಿ ಸ ಪ್ರಮೇಹಃ।’ ಅತ್ಯಧಿಕ ಅಥವಾ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಃ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೂತ್ರತ್ವಾಗಂ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೇಹ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಇದೇ ಈ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ದೋರೆ - ಕಘ (ಕ್ಲೀಡಕ), ಹಿತ್ತ (ಪಾಚಕ), ಹತ (ಸಮಾನ, ಆಪಾನ).

ದೂಷ್ಯ - ಮೇದ, ರಕ್ತ, ಅಂಬು, ವಸಾ, ಲಸಿಕಾ, ಮಜ್ಞಾ, ರಸ, ಒಜ (ಚ.ಚಿ)

ಸ್ವೋತಸ್ಸು - ಮೇದವಹ, ಮೂತ್ರಹ : ಸ್ವೋತೋದುಷ್ಣಿ ಪ್ರಕಾರ - ಅತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ

ಅಧಿಷ್ಣಾನ - ಆಮಾಪಕ್ಕಾರ್ಯೋತ್ತ : ಉದ್ದವಸ್ಥಾನ - ಅಂತಃಕೋರ್ಪು.

ಸ್ವಭಾವ - ಚಿರಕಾರಿ. : ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತ್ವ - ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ, ಯಾಪ್ತ.

ವ್ಯಕ್ತ - ಮೂತ್ರ, ಮಾರ್ಗ, ಬ್ರಹ್ಮ.

ಸಂಬುರಸ್ಥಾನ - ರಸಾಯನೀನಾ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾತ್ ಸೋಧ್ಯಾಂ ಉತ್ಪಾಂತಿ ಪ್ರಮೇಹಿಣಾಂ ದೋಷಾಃ (ಸುಶೃತ)

ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು - ಹಸ್ತ ಪಾದತಲದಾಹ, ಪ್ರಭೂತ ಆವಿಲ ಮೂತ್ರತ್ವ, ಸ್ವಾದು ಅಸ್ತುತಾ, ತ್ಯಾಗಣ ಇರುವದು.

ನಿದಾನಸೇವನೆ → ತಿಂಡೋಷಗಳ ಚಯ, ಪ್ರಸರಾವಸ್ತೆ → ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ → ಕ್ಲೀಡಕ ಕಘದುಷ್ಣಿ → ರಸ, ರಕ್ತ, ಉದಕತ್ವಾದಿ ದೂಷ್ಯಗಳ ದುಷ್ಣಿ → ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಬದ್ಧತ್ವ, ಅಸಂಹತ್ತೆ, ಶೈಥಿಲ್ಯತ್ವ ಗುಣಪಾಪಿ, → ಧಾತ್ವಾಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ → ಧಾತುಪರಿಣಮನ ವಿಕೃತಿ → ಕ್ಲೀಡ ದುಷ್ಣಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾದಿ → ‘ಮೂತ್ರಸ್ಥ ಕ್ಲೀಡವಹನಹು’ ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮೂತ್ರದ ಸಂಗಡ ಕ್ಲೀಡವಹನ ಮೂತ್ರದ ದುಷ್ಣಿ → ಪ್ರಮೇಹ ವ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇದು ಪ್ರಮೇಹದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

ಬ) ಅತಿಸ್ವೇದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ :

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೇದಧಾತು ವಿಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ಕಾರಣ ‘ಸ್ವೇದಸ್ತಮೇದಸ್ಥಾ’ ಈ ಸೂತ್ರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇದದ ಪಚನ ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇದ ಸ್ವರೂಪಾತ್ಮಕ ಮಲವ್ಯಾದಿಯಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ಸ್ವೇದದ ಅತಿ ವೃತ್ತಿ ಇರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ‘ದೋಷಾಣಾಂ, ಪಾಚನಾಧ್ಯಂ ಚ ವನ್ನಿಸಂಧುಕ್ಷಣಾಯ ಚ। ಪರಂ ತಿಕ್ಷ್ಯಾರೂಪಾಚರೇತ್’॥ ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಕಿರಾತತ್ತ್ವ + ಅಮೃತ + ಚಂದನ + ಕುಂಠಿ ಈ ಮೇದಪಾಚಕ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಸ್ವೇದಾತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಸ್ವೇದ ಮೇದ ಧಾತುವಿನ ಮಲವಿರುವದು. ಇದರ ವಿವೇಚನದ ಕಾರ್ಯವು ಸಮಾನವಾಯುವಿನಿಂದ ಆಗುವದು (ಚರಕ). ಸಮಾನ ವಾಯು ವ್ಯಾದಿ ಸಿತುಂಡಿಂದ ಅವೃತವಾದಲ್ಲಿ ಅತಿಸ್ವೇದ ಬರುವದು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದು. (ಆ. ವ್ಯ. ನಿ. 16/44). ಅದರಂತೆ ಜ್ಞರಕರ ದೋಷವು ಮೇದ ಧಾತುಗತವಾದಾಗ ‘ಅತಿಸ್ವೇದ’ ಲಕ್ಷಣವಿರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅತಿಸ್ವೇದ ಲಕ್ಷಣವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಷಮಜ್ಞರ, ರಾಜಯಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಧಿ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಿಗುವದು. ರಕ್ತ ಮೇದ ಧಾತು ಇವು ಇದರ ಅಧಿಷ್ಣಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಾವೃತ ಸಮಾನ ವಾಯುವಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಟೋಲ, ಗುಡೊಚ, ಚಂದನ, ಮುಸಾ, ಕುಟಕಿ, ಸಾರಿವಾ ಈ ಔಷಧಿಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುವವು.

ತ್ಯಾಗಣ ಲಕ್ಷಣ - ಇರುವದು : ಸ್ವಭಾವ - ಅಶುಕಾರಿ / ಚರಕಾರಿ
ಮೂತ್ರ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಅಲ್ಪ : ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತಾ - ಸಾಧ್ಯ / ಕಷ್ಟಾಧ್ಯ.

ରମେ
ବୁ
ଜ୍ଞାନ
ବୁ
କିମ୍

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ	ಅಜ್ಞಾನ	ಕ್ಷಮೆ	ವಿಷಯಗಳು	ಅಜ್ಞಾನ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
1) ಕೃಷ್ಣ	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ಇರುವದು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
2) ಅಶುಕಾರಿ / ಚರ್ಚಾರಿ	ಅಶುಕಾರಿ / ಅಶುಕಾರಿ	ಬರಹಿ	ಅಶುಕಾರಿ	ಅಶುಕಾರಿ	ಅಶುಕಾರಿ
3) ಮುಲ್ಲು / ಎತ್ತಳೆ	ಅಲ್ಲ	ಒಹುಮುಂತು	ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ಒಹುಮುಂತು	ಒಹುಮುಂತು	ಒಹುಮುಂತು
4) ಸಾಧ್ಯ - ಸಾಧ್ಯಾತ್ಮ	ಸಾಧ್ಯ	ಯಾತ್ರೆ	ಕಾರ್ಯಾತ್ಮ	ಸಾಧ್ಯ	ಎದ್ಯಾತ್ಮಾತ್ಮ
5) ಇತರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	ಸ್ವೇದ ಸ್ವಾತ್ಮ ಅರ್ಥ ಅರ್ಥಾತ್	ಪ್ರಾರ್ಥಣೆ ಗ್ರಂಥ ಅರ್ಥಾತ್	ಅರ್ಥ, ಅವಲ ಮೊಂತೆ, ಹೆಸ್ಟೆನ್ಸ್, ವಾದ ತಲಾಯಕ ಸಾಧು ಅಸ್ತಿತ್ವ	ಅರ್ಥಾತ್ ನಿರ್ದಿಂಜಣಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಅಸ್ತಿತ್ವ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅನ್ನಿ, ಅನ್ನಿ ಪರಿಣಾಮ ಕಲಾ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಅರ್ಥ

ಆಯುಫೇದಿಯ ವ್ಯಾಧಿ ವ್ಯವಹ್ರೇದ ನಿರ್ದಾಸ

ରେଖା
ବ୍ୟାଙ୍ଗ
କାନ୍ତି
ରାଜ
ପ୍ରଦୀପ
ମହିଳା

ಆಯುವ್ಯೇದಿಯ ಷಟ್ಕಾಂಶ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದಾರ

ಗಂಡಮಾಲಾ
(Tubercular Lymphadenitis)

- 1) "ವೂಲಾತುಲ್ಲ ಗಂಡಯೋಗಾತ ಗಂಡಮಾಲಾ" (ಮನಿ.)
ಗೀರಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಮಾಲೆ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಗಂಡಮಾಲಾ ಎನಿಸುವದು.
- 2) ವಾತ ಹಾಗೂ ಕಫದೋಷಗಳು ಪ್ರಕ್ರೋಪ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.
- 3) ಮೇಧಧಾತು ದೂಷಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- 5) ಕಕ್ಷ, ಅಂಸ, ಮನ್ಯಾ, ವಂಕ್ಷಣಗಳು ಗಂಡಮಾಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆ.
- 6) ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಪೀಡಾರಹಿತವಿದ್ದ ಪಾಕ ಆಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
- 7) ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಭೇದನವಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
- 8) ಸಾಧ್ಯ.
- 1) ಚಯಾವಸ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಅಪಚಯಾವಸ್ತ್ವ ಇರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪಚ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಗಂಡಮಾಲಾ ಪಾಕವಾಗಿ ಒಡೆದು ಪೂರ್ಯಸ್ಥಾವವಾಗಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿ ನಷ್ಟಾಗುವದು. ನಂತರ ಪುನಃ ಅದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅಪಸ್ಥಿಗೆ "ಅಪಚಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಇದು ಚಿರಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.
- 2) ಶ್ರೀದೋಷಗಳು ಕುಟಿತ ಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ.
- 3) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಧಧಾತು ದುಷ್ಪಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ.
- 5) ತರೀರದ ಯಾವುದೇ ಲಸಿಕಾ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.
- 6) ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಪೀಡಾಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- 7) ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಭೇದನವಾಗುತ್ತವೆ.
- 8) ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಅಪಚಿ

ಹೇತು ಸೇವನೆ

ಕಫಪ್ರಕ್ರೋಪ

ಮೇಧದುಷ್ಪಿ

ಗೀರಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಮಾಲೆ

ಗಂಡಮಾಲಾ ಘ್ಯಾಧಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಪಾಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಯಸ್ಥಾವ ಹೊಂದಲು
ಅಪಚಯೆನಿಸುವದು.

□ □ □